

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
CENTRUM BIOLOGIE, GEOVĚD A ENVIGOGIKY

**ZEMĚPISNÝ KROUŽEK PRO ŽÁKY II. STUPNĚ
ZÁKLADNÍ ŠKOLY**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. KATEŘINA ČERNÁ
Učitelství pro II. stupeň ZŠ
Výchova ke zdraví - Geografie
(2011 – 2013)

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Pavel Červený

Plzeň, 2013

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni dne

Poděkování

Poděkování patří zejména vedoucímu mé práce, Mgr. Pavlu Červenému, za jeho odborné vedení, vhodné připomínky a rady. Rovněž děkuji všem, kdo se účastnili na psychické podpoře a technické výpomoci.

OBSAH

1 ÚVOD.....	6
1.1 Několik slov úvodem.....	6
1.2 Proč právě zeměpisný kroužek.....	7
1.3 Cíle práce.....	8
2 ROZBOR LITERATURY.....	9
2.1 Didaktická a metodická literatura.....	9
2.2 Tematická literatura.....	11
3 METODIKA PRÁCE.....	14
3.1 Definice základních pojmů.....	15
3.1.1 Zeměpis.....	15
3.1.2 Kroužek.....	16
3.1.3 Zeměpisný kroužek.....	17
3.2 Základní charakteristiky plánovaného zeměpisného kroužku.....	18
3.2.1 Co a proč?.....	18
3.2.2 Pro koho?.....	19
3.2.3 Kdo?.....	19
3.2.4 Kdy?.....	20
3.2.5 Kde?.....	20
3.3 Časový plán zeměpisného kroužku.....	21
4 PRAKTICKÁ ČÁST.....	23
4.1 Roční tematický plán zeměpisného kroužku.....	23
4.1.1 Harmonogram zeměpisného kroužku.....	24
4.2 Základní principy činností.....	25
4.3 Úvodní motivační hodina.....	27
4.4 Seznámení, příroda v okolí školy.....	32
4.4.1 Říjen – 1. setkání.....	32
4.4.2 Říjen – 2. setkání.....	34
4.4.3 Říjen – 3. setkání.....	36
4.4.4 Říjen – 4. setkání.....	39
4.5 „Za přírodu bez odpadků“ a třídění odpadu.....	42
4.5.1 Listopad – 1. setkání.....	42

4.5.2 Listopad – 2. setkání.....	43
4.6 Plzeň – město pro život	45
4.7 Kraj, ve kterém žijeme – Plzeňsko	56
4.8 Česká republika	61
4.9 Evropa.....	69
4.10 Svět	76
4.11 Plánování závěrečného výletu	84
4.12 Praktická výbava na výlet.....	88
5 DISKUZE VÝSLEDKŮ PRÁCE.....	96
6 ZÁVĚR.....	98
POUŽITÁ LITERATURA A ZDROJE INFORMACÍ.....	101
SEZNAM OBRÁZKŮ	103
SEZNAM TABULEK	104
PŘÍLOHY	105

1 ÚVOD

1.1 Několik slov úvodem

Zeměpis je předmět, který propojuje všechny sféry světa, a dotýká se tak života každého z nás. Čím dřív si ho pustíme takzvaně k tělu, tím víc budeme obohaceni o všelijaké zajímavosti a snáze pak pochopíme souvislosti. Nejen mezi Evropou a Asií, Amerikou a Afrikou, mezi nebem a zemí, ale také souvislosti o vzniku naší planety a o vzniku nás samotných.

Já sama jsem se na poznávání světa kolem sebe vrhla už v raném dětství, kdy mě s sebou tatínek brával na všelijaké výlety – pěšky i na kole. Byla jsem takový malý „čundrák“ a aktivně jsem prozkoumávala své okolí. Za toto období, Ti tati, děkuju!

Další etapa poznávání světa kolem mne se nesla spíše v lehkém teoretickém duchu – prvouka a pak vlastivěda na prvním stupni základní školy. Tady jsme se učili o naší republice, kde se co vyrábí, kde je co k vidění. A musím přiznat, že poznatky z tohoto období, se mi vybavují i teď. Třeba věta paní učitelky: *„Pamatujte si, že nákladňáky Liaz se vyrábí v Liberci. Budete si to snadno pamatovat podle stejné první slabiky LI.“*

Od šesté třídy následovala „těžší“ teoretická zeměpisná výbava, jelikož jsem přešla na osmileté gymnázium. Stěžejními body, na kterých byla postavena výuka zeměpisu na nižším stupni gymnázia, byly tři otázky: 1) Kde to je? 2) Co to je? 3) Co o tom víš? S odstupem času se tomu s bývalými spolužáky smějeme, ale zároveň uznáváme, že to mělo smysl.

V té době jsme také s celou rodinou vyráželi na výlety po celé České republice a poznávali různé kraje a mravy. Tatínek vždy s nadsázkou říkával : *„Holky, jezdíme takhle po celé zemi, abyste věděly, kde si pak máte hledat ženichy.“*

Musím říct, že mi toto cestování hodně dalo. Není nadto vidět přírodní krásy a kouty naší vlasti, o kterých se člověk učí ve škole, na vlastní oči. Nehledě na to, že si pak člověk dokáže v hlavě poskládat souvislosti mezi realitou a teoretickými poznatky, a snáze se mu pak tyto skutečnosti propojují a vybavují i při čtení mapy. Takže si třeba doteď pamatuju, že vodní nádrž Rozkoš leží u České Skalice, kde se poblíž odehrával děj Babičky u Ratibořic, a že tam odsud je to kousek do Teplicko-Adršpašských skal.

Ve vyšších ročnících gymnázia mě zeměpis začal zajímat i více do hloubky, fascinovaly mě souvislosti, s trochou nadsázky řečeno, ve stylu vzniku zemětřesení na jedné straně zeměkoule způsobené mávnutím motýlích křídel na její druhé straně

a podobně. Měli jsme i perfektní profesorku zeměpisu a pod jejím odborným vedením jsem se účastnila zeměpisných olympiád a soutěží. Ze zeměpisu jsem pak i maturovala a výběr vysoké školy probíhal v témže duchu.

1.2 Proč právě zeměpisný kroužek

Nyní studuji geografii na Západočeské univerzitě už pátým rokem a studium na vysoké škole mě v myšlence, že je důležité vědět nejen kým jsem, ale odkud pocházím, kde žiji, jen utvrdilo. Respektive mnoho lidem napoví kým jsou, právě to, odkud pochází.

Vyučování zeměpisu na základní škole si беру za své jako takové malé poslání. Kromě předepsaných témat a okruhů, které budeme probírat v běžné výuce, chci, aby se děti naučily dívat se kolem sebe. Aby se naučily spojovat naučené vědomosti a praktikovaly je v běžném životě. Aby dokázaly využívat moderní informační zdroje a naučily se je používat. Aby dokázaly řešit praktické úkoly, se kterými se dennodenně setkávají, aby měly nad zeměpisem nadhled a nebály se ho. Aby se na něj těšily a bavil je.

Zeměpis jako vzdělávací obor je spolu s fyzikou, chemií a přírodopisem zařazen v rámci Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání do vzdělávací oblasti Člověk a příroda. S těmito předměty se dělí o dvacetí jedna hodinovou časovou dotaci týdně. Příděl hodin zeměpisu na druhém stupni základní školy (nejčastější variantou bývá 6., 7. třída – 2 hodiny týdně, 8., 9. třída – 1 hodina týdně) stačí podle mě akorát tak na pokrytí běžného výkladu, který může být někdy obohacen o skupinovou či kooperativní práci, ale není zde mnoho prostoru pro terénní výuku, výzkumy, hraní si a na odlehčené zeměpisné otázky, projekty, diskuze, výlety. Potvrdilo se mi to při mé měsíční souvislé praxi na základní škole.

Myšlence navýšení hodinových dotací zeměpisu s možností rozvíjení dosavadních poznatků se přiblížil zeměpisný seminář, který už je na některých základních školách realizován. Učivo seminářů však ve většině případů koresponduje s učivem probíraným v hodinách zeměpisu, rozšiřuje ho a navazuje na něj. Opět zde nenacházím prostor pro hry, vycházky do přírody a zábavné zeměpisné „všelicos“. Navíc se v posledních letech stává stále častěji, že hodně hodin z disponibilní časové dotace volitelných předmětů čerpá výuka cizích jazyků a jejich konverzace.

Pavel Červený ve svém článku Možnosti výuky zeměpisu v rámci RVP – ZV (ČERVENÝ, 2008) uvádí ještě několik dalších způsobů získání hodin pro výuku zeměpisu.

Kromě již zmiňovaného semináře poukazuje na zvýšení časové dotace zeměpisu na úkor jiných předmětů, nebo na prostor pro zeměpis, který má velice silnou integrační pozici mezi přírodovědnými a společenskovědními obory, a může se tak vhodně využívat prostřednictvím průřezových témat (z nich především environmentální výchova, multikulturní výchova a výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech). Další způsob, kde se dají dohnat nějaké hodiny zeměpisu, shledává autor článku v projektovém vyučování.

V Rámcovém vzdělávacím programu již jiná možnost posílení zeměpisu neexistuje. Proto mě napadlo, že bych mohla právě to, co se nevejde do hodin běžné výuky, případně seminářů a projektů, zařadit do kategorie zájmového kroužku. Znamenalo by to několik skutečností. Zaprvé, že zeměpisný kroužek by navštěvovaly děti, které tato tematika opravdu zajímá a zeměpis je baví, zadruhé, že by zde přicházely do vzájemného styku děti různého věku v rozpětí celého druhého stupně (12 – 15 let). Tím bychom docílili nenucené spolupráce mladších žáků se staršími, a dalších sociálních dovedností jako pomoci, spolupráce, respektu, umění naslouchat, prezentovat své myšlenky, argumentovat. Další ideou, která by se mohla v rámci kroužku realizovat, je zapojení rodičů ve smyslu uskutečnění společného závěrečného výletu.

1.3 Cíle práce

Hlavním cílem této práce je vypracovat tematický plán zeměpisného kroužku pro žáky druhého stupně základní školy a jeho obsah na jeden školní rok včetně různých druhů aktivit.

Za dílčí cíle si stanovuji:

- 1) vymyslet hry, soutěže, kreativní činnosti a zábavné akce pro děti, které v zeměpisném kroužku uplatním,
- 2) spolu s dětmi vymyslet a naplánovat realizaci jednoho společného výletu s rodiči dětí, které budou zeměpisný kroužek navštěvovat.

2 ROZBOR LITERATURY

Literaturu použitou při tvorbě této práce lze rozdělit do dvou částí. První se týká didaktických a metodických titulů, na ostatní publikace lze pohlížet jako na tematické.

2.1 Didaktická a metodická literatura

V první řadě se tedy zaměřím na literaturu, kterou jsem využila v didaktické a metodické části, jak v rámci celistvého uchopení daného tématu, tak při vymezování pojmů zeměpis a zájmový kroužek, při vytváření základních charakteristik plánované zájmové činnosti.

Jelikož se zájmový kroužek jako ústřední téma mé práce „Zeměpisný kroužek pro žáky druhého stupně základní školy“ vymyká předpisům dostupných kurikulárních dokumentů a stejně tak nenaplnuje smysl teoretických publikací o obecné didaktice či pedagogice, čerpala jsem základní informace z moderně pojatých pedagogicko-didaktických publikací.

Jednou z nich je „**Moderní vyučování**“ (PETTY, 1996). Autor ve své velice „čtivé“ knize uvádí nové přístupy ke školnímu výchovně-vzdělávacímu procesu, zdůrazňuje důležitost motivace a potřeby žáka v návaznosti na efektivitu jeho vzdělávání. Právě s principy motivace bude muset vedoucí zeměpisného kroužku ve velké míře pracovat. V druhé části knihy jsou velmi pěkně a dopodrobna rozpracovány jednotlivé vyučovací metody, z nichž některé využívám i ve své práci (samostatná a skupinová práce, diskuze, hry, soutěže atd.), autor zde uvádí i mnoho praktických doporučení (co nejširší repertoár metod, jakým metodám dávají žáci přednost atd.).

Druhou publikací, ze které jsem v úvodu čerpala je „**Zážitkově pedagogické učení**“ (HANUŠ, CHYTILOVÁ, 2009). Oba autoři se zážitkové pedagogice aktivně věnují – Mgr. Radek Hanuš, PhD. je kromě jiného předsedou Správní rady Gymnasion o.p.s - vědecko-výzkumného centra zážitkové pedagogiky; Mgr. Lenka Chytilová, PhD. se věnuje tvorbě a realizaci zážitkově vzdělávacích programů pro neziskové organizace, firmy, či školy.

Kromě různých modelů zkušenostního učení (př. Dewey, Piaget, Priest atd.) zmiňují i pedagogické a psychologické aspekty zážitkové pedagogiky, kde zdůrazňují důležitý faktor osobnosti každého jedince spolu s jeho dovednostmi, schopnosti a s jeho

vnitřní stránkou. Opět zdůrazňují výsostnou pozici motivace a uvádí i třináct pravidel motivování účastníků (př. pomáhejte účastníkům v růstu a zlepšování se, umožňujte svobodu projevů a názorů atd.) Kromě pravidel zde vypisují i prostředky motivace jako jsou například film, videozáznam, kniha, povídka, fotografie, obrazy, legenda, myšlenka, hra, či vlastní zapojení, z nichž jsou některé využity v této práci. Autoři rovněž uvádí důležitost a nezbytnost zpětné vazby či evaluace po každé aktivitě. Pokud totiž tuto část vynecháme, hra, byť dokonale promyšlená, ústící v nějaké poučení a závěr, zůstává bez závěrečné evaluace pouhou hrou a její skutečné hodnoty zůstanou pro účastníky skryty.

Při definování již zmiňovaných klíčových pojmů – zeměpis a zájmový kroužek, mi rukama prošlo mnoho materiálů, tištěných i internetových. Po důkladném pročtení jsem vybrala čtyři stěžejní. Ze tří jsem sestavovala definici a charakteristiky zájmového kroužku, čtvrtou publikací byl „**Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání**“ (JEŘÁBEK, 2005), ze kterého jsem využila informace při definování pojmu zeměpis. V práci jsem zmínila všechny předepsané kategorie této vzdělávací oblasti, vybrané očekávané výstupy i témata, jimž by se měl ve výuce věnovat v rámci jednotlivých kategorií prostor.

Co se týče definice zájmového kroužku a jeho širších aspektů a charakteristik, čerpala jsem informace z „**Pedagogiky volného času**“ (HÁJEK A KOL., 2003), kde se autoři Textů pro distanční studium Univerzity Karlovy v Praze snaží jasně a stručně postihnout význam sousloví „mimoškolní výchova“. Toto téma a další s ním související informace jsou pak velice podrobně a hezky zpracovány v knize „**Pedagogika volného času**“ (PÁVKOVÁ A KOL., 2002), na které se zčásti podíleli ti samí autoři jako u předešlé publikace, a ze které výše zmíněné studijní texty s největší pravděpodobností vzešly. Z knihy jsem do metodiky práce citovala definici zájmové činnosti, uvedla jsem zde i oblasti, které se do zájmové činnosti řadí, zmínila jsem teze, o které se opírá. Převzala jsem odtud i základní funkce, které tato specifická oblast vzdělávání plní (př. vzdělávací, výchovná, sociální, prevence šikany atd.).

Třetím důležitým materiálem, který mi byl při definování zájmového kroužku velice užitečný, byla studijní skripta profesora Kapláňka z Teologické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích – „**Metodiky zájmových činností 1**“ (KAPLÁNEK, 2006). Autor studijní materiál dělí do čtyř částí, z nichž stěžejní pro mou práci byla kapitola zájmového vzdělávání jako součásti výchovy ve volném čase, ve které uvádí jak

základní principy pedagogického působení ve volném čase, tak zájmové vzdělávání a jeho specifika. Zde vymezuje rozdíly pojmů „zájem“ a „koníček“ oproti zájmové činnosti a situace, které dané pojmy zahrnují. V metodice práce uvádím rovněž principy zájmového kroužku, které srovnává s dílem H. Opaschowskeho a teorií J. Pávkové, a sám z nich provádí příslušný výběr s jejich konkrétním popisem. Ve skriptech rovněž uvádí dělení zájmových činností podle obsahu a forem, které z větší zčásti převzal od J. Pávkové (PÁVKOVÁ A KOL., 2002), a sám ho doplnil o rozdělení podle podmínek účasti.

Zmiňuje zde velkou motivační úlohu vedoucího kroužku a podrobně informuje o metodice přípravy a výchovného působení v zájmovém útvaru, stručněji pak popisuje přípravu schůzky zájmového útvaru včetně postupů přípravy (vzdělávací a výchovný cíl, volba činnosti, metody, plán a průběh činnosti a potřebné pomůcky.

2.2 Tematická literatura

Tematickou literaturu, která mi sloužila především jako inspirace pro hlavní část mé práce, tedy vytvoření tematického plánu zeměpisného kroužku a jeho obsahu, bych mohla ještě dále dělit na oblast učebnic, atlasů a ostatních publikací.

Pokud se zaměřím na učebnice, prošlo mi jich rukama opět mnoho, uvedu zde tedy jen některé příklady. Svým zpracováním mě zaujaly například ty, na kterých se podílel pan profesor Demek – „**Zeměpis 6 pro základní školy – Planeta Země**“ (DEMEK A KOL., 2007), nebo „**Mimoevropské světadily – 2. díl**“ (DEMEK, 2005). Žádné konkrétní úkoly jsem z nich sice nevyužila, ale posloužily jako důležitý teoretický podklad k mnou vymyšleným úlohám.

Dále se ke mně dostaly velice zajímavé „Učitelovy námětovníky“ – „**Integrovaná přírodověda 3 – Město a venkov**“ (SVATOŇOVÁ A KOL., 2012a) a „**Integrovaná přírodověda 6 – Robinsonem dnes aneb Jak si poradíme, když...**“ (SVATOŇOVÁ A KOL., 2012b). Obě publikace byly vydány teprve v loňském roce Pedagogickou fakultou Masarykovy univerzity v Brně v rámci projektu „Syntézou poznatků přírodních věd k rozvoji klíčových kompetencí učitelů s důrazem na realizaci kurikulární reformy“. Za oběma publikacemi stojí tým pedagogických pracovníků v čele s doktorkou Hanou Svatoňovou. Materiály skýtají mnoho zajímavých námětů zejména pro skupinové práce s přírodovědnou a zeměpisnou tematikou, u každé aktivity je uveden jak metodický, tak pracovní list (pokud to úloha vyžaduje).

V publikaci o městě a venkově jsem se inspirovala tématem či částmi úkolů v kapitole 4.6 Plzeň – město pro život, ve dvou aktivitách. Úkol v mé práci s názvem „Pozitiva a negativa města a vesnice (venkova)“ přebírá základní myšlenku ze zmíněného materiálu v aktivitě „Čím je venkov užitečný městu a město venkovu“. V další činnosti „Poznáváme funkční typy sídel“ jsem se inspirovala výrobou ideálního města v jiném mnou popsaném úkolu. Aktivitu „Dovoz potravin ze zahraničí“, kterou popisují v kapitole 4.10 Svět, jsem vymyslela sama, v publikaci jsem pak našla další možné varianty jejího rozšíření.

Druhý námětovník týkající se orientace a přežití v přírodě mi byl ku prospěchu při vymýšlení dvou činností v kapitole 4.12 Praktická výbava na výlet. Aktivita „Nepohoda v lese“ v mé práci je silně inspirována popisem činnosti „Jak přestát simulovanou nepohodu v lese“ popsanou v publikaci, stejně tak jsem z ní převzala aktivitu s názvem „Bouřka“. Kromě těchto dvou činností uvedených v mé práci by šlo zařadit do kapitoly Praktické výbavy na výlet ještě několik aktivit uvedených v publikaci jako například „Pojedeme do zahraničí“, „Jak rozdělat oheň“, „V čem oheň pomáhá a v čem škodí“, či „V létě u vody - jak se mám chovat“.

Ze sekce atlasů vybírám dva nejdůležitější, ze kterých vycházejí i navrhované úkoly a činnosti. Jedním je „**Školní atlas světa**“ vydán v roce 2002 Kartografií Praha, druhým je „**Atlas České republiky**“ vydaný Geodézií ČS a.s. v roce 1999. Atlas světa jsem využila v kapitolách o Evropě a o světě, Atlas České republiky jsem logicky využila v kapitole Česká republika a v kapitole o Plzeňsku.

Z kategorie „ostatní“ vybírám dvě zásadní knihy. Jednu z nich, „**Jak s dětmi trávit volný čas**“ (REUYSOVÁ, VIEHOFFOVÁ, 1996), v práci několikrát zmiňuji. Autorky v knížce plné nápadů a her k rozvíjení dětské tvořivosti uvádějí zajímavé podněty k trávení volného času. Nachází se zde jak popisy a návody na jednotlivé hry, tak i postupy na výrobu zajímavých výtvarů. Publikace je rozdělena do sedmi částí – V polích a na lukách, V lese, U vody, Na horách, Slunce, vítr a déšť, Led a sníh a Večer, když se stmívá. Aktivitu, kterými jsem se nechala inspirovat, spadají do sekce V lese a Slunce, vítr a déšť. Vybrala jsem jich jen několik, určitě by odtud šlo čerpat mnohem více činností.

V kapitole 4.12 Praktická výbava na výlet jsem sbírala podněty i v knížce mého mládí „**Přítel lesa – příručka pro mladé skauty**“ (KAYSER, 1993), kde jsem čerpala informace z kapitoly Předpověď počasí. Knížka je plná vhodně využitých ilustrací, jak

při vysvětlování nějakého jevu, tak při výrobě jednoduchých praktických pomůcek (např. větrná korouhvička, větrný pytel atd.).

3 METODIKA PRÁCE

Na počátku mé práce stály 2 otázky: „O čem chci psát?“ a „Proč?“ Stanovila jsem si tedy téma, smysl celé práce a definovala hlavní i dílčí cíle.

Dalším důležitým krokem byl **kabinetní výzkum**, tedy shromažďování a následné studium potřebné literatury – kurikulární dokumenty, didaktické a pedagogické tituly, publikace o trávení volného času s dětmi. Kromě nich jsem čerpala také mnoho informací z internetu – zejména jsem zde vyhledávala základní školy v České republice, u kterých bych mohla nalézt inspiraci pro mou práci.

Některé školy zeměpisný kroužek přímo provozují – například žáci 2. ZŠ v Holešově mohou navštěvovat tzv. Zeměpisné praktikum, stejně tak žáci 2. ZŠ Propojení v Sedlčanech mohou chodit do kroužku s názvem Svět zajímavě. Zeměpisný kroužek mají šanci navštěvovat i studenti Střední školy informatiky a finančních služeb v Plzni. Přírodopisně – zeměpisný kroužek nalezneme v nabídce ZŠ Bakalka v Brně.

Jinde jsem se inspirovala obsahem zeměpisných seminářů či školních projektů – například již zmíněná 2. ZŠ Propojení v Sedlčanech zmiňuje na svých internetových stránkách některé uskutečněné projekty jako například „Můj kraj – můj svět“ s tématy dopravního zatížení města, s tipy na vycházky a zabývají se zde třeba i tématem rodáků z názvů ulic.

Jediné, co jsem zjišťovala v rámci **terénního výzkumu**, byl zájem žáků o zeměpisný kroužek. Během mé souvislé praxe na 25. ZŠ v Plzni v únoru 2013 jsem žákům ve třídách druhého stupně položila vždy stejnou anketní otázku: „*Pokud bys měl/a možnost navštěvovat na své škole zeměpisný kroužek, chodil/a bys do něj?*“ Odpovědi byly pouze dvě základní – ano / ne. Z této banální ankety mi vzešel velmi důležitý výsledek. Kroužek by rádi navštěvovali téměř všichni šestáci (89 %) a více jak tři čtvrtě sedmáků (76 %), oproti tomu byl však zájem o kroužek v osmých a devátých třídách téměř zanedbatelný (v osmých třídách 10 %, v devátých třídách 4 %).

Výsledek tohoto šetření mě popravdě ani moc nepřekvapil. Svou roli při rozhodování starších žáků zde pravděpodobně sehrává nástup puberty a s ní preference trávení volného času spjatého s jinými než školními aktivitami (i když se v tomto případě jedná o zájmový kroužek). Odpovědi žáků však pro mě byly velice důležité a vedly mě k myšlence směřovat tvoření obsahu kroužku užším směrem.

Rozhodla jsem se, že aktivity, které budu v kroužku zavádět a aplikovat, budou cíleny právě na žáky šestých a sedmých tříd, z důvodu jejich markantního zájmu o kroužek, na úkor starších žáků. Jejich účast v kroužku tím ale rozhodně nevyklučuji. Podle mne mají díky vyššímu věku, kterým se předpokládají jak větší vědomosti, tak i více zkušeností, šanci zažít úspěch ve skupině a rozvinout své vůdčí schopnosti, empatii, vztah k mladším žákům a další sociální dovednosti. V neposlední řadě je „soužití“ žáků různého věku výbornou strategií při prevenci šikany na škole.

Zjišťování, co by žáci v rámci zeměpisného kroužku nejradši dělali, nebylo bezpodmínečně nutné, nepoužila jsem tedy žádnou další anketu ani dotazník, pomocí nichž bych zjišťovala jejich preferované činnosti a aktivity, popřípadě okruhy zájmů v této oblasti. Údaje, které bych mohla tímto terénním výzkumem získat a které by mi mohly napovídat při tvorbě osnov, jsem si nepřímo vypůjčila a inspirovala se jimi z diplomové práce Nikoly Šlajsové (ŠLAJSOVÁ, 2011), která ve své práci „Návrh učebních osnov volitelného předmětu zeměpisný seminář“ právě tyto preference žáků přímo zjišťovala formou dotazníkového šetření.

V hlavní části mé práce – vytváření tematického plánu zeměpisného kroužku a jeho obsahu, jsem uplatňovala své dosavadní zkušenosti a vědomosti ze zeměpisu, kreativitu a fantazii při vymýšlení náplní jednotlivých hodin. Inspirovala jsem se například učebnicemi zeměpisu, v některých případech také internetovými zdroji.

3.1 Definice základních pojmů

Už v samotném názvu mé diplomové práce se vyskytují pojmy, které bych pro správné chápání všech souvislostí ráda vysvětlila. Stěžejním pojmem mého díla je **kroužek**, druhým úzce souvisejícím pojmem je **zeměpis**. Nepochybuji, že si pod oběma slovy dokáže každý něco představit, ale i přesto zde uvedu jak definice, tak i další zajímavé a užitečné informace, které se těchto pojmů týkají.

3.1.1 Zeměpis

Zeměpis je jako vzdělávací obor, spadající spolu s fyzikou, chemií a přírodopisem do vzdělávací oblasti Člověk a příroda, vyučován na druhém stupni základních škol.

Vzdělávací obsah je podle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání členěn do sedmi kategorií: Geografické informace, zdroje dat, kartografie

a topografie, Přírodní obraz Země, Regiony světa, Společenské a hospodářské prostředí, Životní prostředí, Česká republika a Terénní geografické praxe a aplikace.

V rámci těchto předepsaných témat by dle očekávaných výstupů měli žáci například porozumět základní geografické, topografické a kartografické terminologii a správně ji používat, měli by umět rozlišit a následně porovnat složky a prvky přírodní sféry Země a jejich vzájemnou souvislost. Rovněž by měli být schopni lokalizovat světadíly na mapě, porovnat jejich postavení a určit jejich jádra a periferie, měli by dokázat posoudit vliv přírodních podmínek na funkce sídla, měli by zvládat uvést příklady přírodních a kulturních složek krajiny. Dalšími očekávanými výstupy je kupříkladu dokázat na mapě lokalizovat jednotlivé kraje České republiky, či uplatňovat zásady bezpečného pohybu a pobytu ve volné přírodě. (Uvádím zde pro příklad jen některé z celkového výčtu očekávaných výstupů.)

Z hlavních probíraných témat učiva všech sedmi kategorií by měly být žákům vysvětleny následující „kapitoly“: komunikační geografický a kartografický jazyk, geografická kartografie a topografie, Země jako vesmírné těleso, krajinná sféra, systém přírodní sféry na planetární a regionální úrovni, světadíly, oceány, makroregiony světa, modelové regiony světa, obyvatelstvo světa, globalizační společenské, politické a hospodářské procesy, světové hospodářství, regionální společenské, politické a hospodářské útvary, krajina, vztah přírody a společnosti, místní region, Česká republika, regiony České republiky, cvičení a pozorování v terénu místní krajiny, geografické exkurze a ochrana člověka při ohrožení zdraví a života (JEŘÁBEK, 2005).

3.1.2 Kroužek

V plném a správném významu se jedná o zájmový kroužek nebo také zájmovou činnost, zájmové vzdělávání, či tzv. výchovu mimo vyučování. Slovo „mimo“ zde neznačí, že se bude činnost odehrávat mimo třídu a školu, nýbrž že se jedná o aktivity bez vzdělávacího požadavku a vyučovacího aspektu (HÁJEK A KOL., 2003).

Pojem „zájmová činnost“ oproti pojmům „zájem“ či „koníček“ (spadající do oboru psychologie) představuje pedagogické pojetí. J. Pávková o ní hovoří jako o „cílevědomé aktivitě zaměřené na uspokojování a rozvíjení individuálních potřeb, zájmů a schopností. Má silný vliv na rozvoj osobnosti i na správnou společenskou orientaci.“ (PÁVKOVÁ A KOL., 2002, str. 92). V běžném životě se slova jako koníček, zájem a hobby používají v příměrech, že něco někoho baví, oproti tomu v sobě zájmová činnost zahrnuje jistý závazek, vzdělávání a výchovu. Zájmy a koníčky jsou tedy předpokladem pro účast

v nějaké organizované zájmové činnosti (KAPLÁNEK, 2006).

Pojem „výchova mimo vyučování“ má výrazně činnostní charakter a skýtá jak odpočinkové, rekreační, sebeobslužné, veřejněprospěšné a v neposlední řadě zájmové činnosti, či přípravu na vyučování. Lze vymezit následujícími čtyřmi tezemi: probíhá mimo povinnou školní docházku, neuplatňuje se zde bezprostřední vliv rodiny, zahrnuje institucionální zajištění a odehrává se převážně ve volném čase. Kromě toho plní tato specifická oblast výchovy vzdělávací, výchovnou, zdravotní i sociální funkci a zároveň přispívá k prevenci společensky odsuzovaných forem chování, kterými jsou například projevy agresivity (šikana), záškoláctví, drogové i jiné závislosti (PÁVKOVÁ A KOL., 2002).

Michal Kaplánek ve svých skriptech Metodiky zájmových činností 1 srovnává pohled H. Opaschowskeho a jeho devět principů zájmového kroužku s principy, které uvádí ve své knize Pedagogika volného času J. Pávková. Sám zde pak uvádí svůj výběr šesti základních charakteristik kroužku, kterými jsou podle něj dostupnost (jak místní, tak sociální), přitažlivost (personální i věcné nabídky), nenucenost (atmosféra, v níž se účastníci „cítí jako doma“), možnost výběru (mezi více nabídkami), možnost svobodného rozhodnutí (sledování vlastních zájmů na základě vlastních pohnutek) a možnost vlastní iniciativy (aktivního zapojení) (KAPLÁNEK, 2006).

Zájmové činnosti můžeme dělit podle obsahu a formy. Do základního rozdělení podle obsahu spadají společenskovední, pracovní-technické, esteticko-výchovné, sportovní a turistické, či přírodovědné zájmové činnosti.

Dělení dle formy je dále členěno na formy podle časového rozvržení – pravidelné / příležitostné, podle počtu účastníků – individuální / skupinové / hromadné a podle podmínek účasti – zájmové útvary a skupinové aktivity / otevřená činnost (KAPLÁNEK, 2006).

Podle výše zmíněného dělení zájmových činností, můžeme zařadit mnou navrhovaný zeměpisný kroužek do těchto kategorií: podle obsahu – přírodovědná zájmová činnost, podle časového rozvržení – pravidelná zájmová činnost, podle počtu účastníků – skupinová zájmová činnost a podle podmínek účasti – zájmový útvar a skupinová aktivita.

3.1.3 Zeměpisný kroužek

Syntézou dvou výše uvedených definic získáme význam pojmu „zeměpisný kroužek“. Jedná se tedy o cílevědomou aktivitu zaměřenou na uspokojování a rozvíjení

individuálních potřeb, zájmů a schopností žáků, která se orientuje na širokou oblast poznávání a objevování v rámci doporučeného obsahu vzdělávacího oboru zeměpis.

3.2 Základní charakteristiky plánovaného zeměpisného kroužku

Z důvodu plánování konkrétního ročního tematického plánu, který skýtá i vycházky do přírody a práci v terénu, budu vycházet z předpokladu, že se kroužek odehrává na základní škole v Plzni. Pokud bych měla vymezit konkrétní školu, aby plánování vycházek korespondovalo s časem a vzdáleností, volím si jako základnu 25. ZŠ, Chválenická 17 na Slovanech, kde jsem absolvovala tento rok svou souvislou pedagogickou praxi.

Jelikož se jedná o zájmovou mimoškolní činnost, budou ho rodiče svým dětem financovat. Za každé dítě se předem vybere požadovaná částka osm set korun, která platí na celý školní rok. Při plném obsazení čítá celková suma dvanáct tisíc korun, z nichž se pořídí potřebné pomůcky (papíry, velké čtvrtky a archy papírů, fixy, izolepy, lepidla...), zbytek případně jako odměna vedoucímu kroužku. Závěrečný výlet bude potom financován zvlášť.

3.2.1 Co a proč?

Popis zájmového kroužku již byl podrobně popsán v kapitole 3.1, kde jsou mimo jiné zmíněny i jeho definice, tudíž je zde nebudu opět vypisovat.

Stejně tak už byl v úvodní kapitole nastíněn důvod, proč vedle povinného zeměpisu a volitelného semináře zavést na škole ještě zeměpisný kroužek. Kromě navýšení počtu hodin, ve kterých se žáci budou věnovat zeměpisné tematice, skýtá organizační forma zájmového kroužku takové sociální aspekty, které se v rámci běžných vyučovacích hodin nemohou uplatnit z důvodu stejného věkového složení třídy.

Mimo jiné můžeme tedy hovořit o vzájemné spolupráci starších dětí s mladšími, o učení se od starších, pomoci mladším, o umění prosadit a obhájit svůj názor, empatii, toleranci, pochopení, nebo jen o vypěstování pozitivních vzájemných vztahů a příznivého sociálního klimatu na schůzkách a zajistit tím primární prevenci šikany. (Té neplánovaně předcházíme vždy, když spolu mladší děti se staršími tráví určitý čas, pracují na stejných úkolech.)

3.2.2 Pro koho?

Jak už bylo řečeno v úvodní i metodické části této práce, kroužek je určen pro všechny žáky druhého stupně základní školy. Předpokládá se však mnohonásobně vyšší účast žáků šesté a sedmé třídy než účast devátáků a osmáků. Z toho důvodu bude obsah kroužku přizpůsoben svými tématy a obtížností spíše mladším žákům ve věku 11 – 13 let.

Vzhledem k charakteru některých připravovaných aktivit, kdy se počítá s rozdělením celé skupiny na několik menších (skupinová práce, kooperace), doporučuji dopředu stanovit minimální počet účastníků, u kterých lze předpokládat, že budou kroužek pravidelně navštěvovat. Počet žáků navštěvujících tento kroužek by tedy neměl být menší než osm. Menší než minimální počet žáků by mohl v některých případech i vážně zkomplikovat realizaci činností. Proto bude vždy záležet na vedoucím kroužku, aby při nedosažení tohoto minimálního počtu přihlášených dětí situaci subjektivně zhodnotil, a rozhodl se dle svého uvážení. Buď skuteční navrhované aktivity i přes nízký počet účastníků, nebo problémové činnosti nahradí jinými, popřípadě je jen upraví. Definitivní možností je pak neotevření kroužku z důvodu nízkého zájmu.

Stejně jako nízký počet přihlášených žáků by mohl nastat také problém s naopak příliš vysokým počtem účastníků kroužku. S ohledem na bezproblémový průběh aktivit a jejich efektivnost, a zároveň také s ohledem na síly vedoucího kroužku, který ho povede sám, doporučuji počet členů na patnáct. S tímto číslem tedy dále operuji při rozdělování dětí do skupin.

Vedoucí by měl respektovat větší neformálnost vztahů a komunikace než v běžné školní výuce. Toto hledisko jsem se v práci snažila zohlednit tím, že u většiny aktivit operuji s oslovením „dětí“; „žáci“ patří dle mého názoru do lavic.

3.2.3 Kdo?

Vedoucím kroužku by měl být ideálně učitel zeměpisu, popřípadě učitel přírodopisu, popřípadě jiný dobrovolný pedagogický pracovník.

Měl by se ztotožňovat s důležitou myšlenkou, že v rámci zeměpisného kroužku nejde primárně a jen o vzdělávací cíle. Ty by se měly vhodně kombinovat a doplňovat s cíli výchovnými. Vzdělávacích cílů je dennodenně dosahováno v rozvrhové výuce, ale pro ty výchovné už není v běžných vyučovacích hodinách tolik prostoru. Proto bychom se měli pokusit tento deficit alespoň takto eliminovat.

Jako vedoucí zájmového kroužku bude plnit spíše funkci vychovatele, na kterou jsou kladeny vysoké nároky. Předpokládají se u něj pozitivní charakterově volní vlastnosti, ale i odborné vědomosti a dovednosti. Velký důraz je kladen na jeho aktivní a tvůrčí přístup a nápaditost jak k dětem, tak k celkovému pojetí kroužku. Cení se odolnost vůči stresu a flexibilita v přizpůsobování se změnám.

Výchova dětí ve volném čase má mnoho specifík, do nichž můžeme zahrnout například i odlišný způsob jednání a vztahů obecně. Oproti běžné školní výuce má vzájemná komunikace mezi vedoucím a dětmi spíše neformální charakter a žáci zde mají dostatek prostoru na vyjádření svých vlastních názorů, přání a potřeb (HÁJEK A KOL., 2003). Neméně důležitým faktorem je, že by měl být učitel pro žáky vzorem a působit na ně jako velký zdroj motivace.

3.2.4 Kdy?

Kroužek bude probíhat každou středu odpoledne. Volbu tohoto dne mohu vysvětlit hned z několika hledisek. Zaprvé, odpolední vyučování bývá právě ve středu méně časté. Zadruhé, středa je úředním dnem a umožním tak rodičům vyřídit si případné pohledávky na úřadech. Zatřetí, středy většinou nepodléhají ani podzimním, ani velikonočním prázdninám, takže nebudeme o tyto hodiny ochuzeni.

Začátek setkání bude navrhnout na 14:00, zároveň však vedoucí bere zřetel na rozvrhy zájemců – čas je tedy flexibilní a lze s ním hýbat dle potřeb účastníků. Délka jedné schůzky bude trvat devadesát minut, tedy dvě vyučovací hodiny. V případě exkurzí či závěrečného výletu se čas upraví dle možností účastníků, dopravy a délky exkurze.

Na začátku roku dětem rozdám tematický plán kroužku na celý rok, kde budou jednotlivé středy stručně rozepsány, včetně informací kde budeme. Pokud rodiče tento harmonogram podepíší, je to bráno tak, že jsou s náplní kroužku seznámeni a souhlasí s ní. Budou tedy vždy dopředu vědět, kdy budeme s kroužkem ve škole a kdy venku a také to, jak dlouho bude dítě pod dozorem. Dětem samozřejmě vždy dopředu zdůrazním, co se bude dít příště a jak se mají v případě plánované vycházky obléknout (to bude důležité zejména v chladném a deštivém období).

3.2.5 Kde?

Stěžejním prostředím, kde se budeme s žáky pravidelně setkávat, bude zázemí nějaké třídy. Jelikož je známo, že i atraktivní prostředí může významným podílem

stimulovat lidi k výkonu a má také jisté motivační funkce (KAPLÁNEK, 2006), volila bych světlou třídu s veselou výzdobou, kde se budou žáci cítit dobře. Je nepsaným pravidlem, že učebny matematiky, fyziky a chemie žáky spíše stresují, oproti učebnám výtvarné výchovy či přírodopisu, kde bývá právě hojně zastoupena již zmíněná výzdoba, a žáci je mají (zejména učebny výtvarné výchovy) spojenou s příjemnými prožitky.

Některé plánované aktivity vyžadují použití počítače s připojením na internet, takže občas se přesuneme i do učebny výpočetní techniky.

Kromě školní třídy jako pevného zázemí se předpokládá také několik vycházek do okolní přírody, do centra města a exkurze na rodinnou farmu v Líš'anech.

3.3 Časový plán zeměpisného kroužku

Pokud vycházím z předpokladu, že bude kroužek probíhat dle plánu ve středu, čítá například nadcházející školní rok 2013/2014 celkem čtyřicet tři střed. Některé středy však připadají na svátky a školní volno (30. října, 25. prosince, 1. ledna, jedna středa v březnu připadne na jarní prázdniny), dále se musí počítat s opožděným startem kroužku oproti začátku školního roku a také se musí operovat s dřívějším ukončením kroužku oproti běžné výuce.

První dva týdny výuky na začátku školního roku nechám žáky takzvaně „rozkoukat“ a budu je průběžně informovat o možnosti účasti na kroužku. Počítám i s propagací formou letáčků, které rozdám a zároveň vyvěsím na nástěnkách. Třetí týden ve středu udělám ukázkovou motivační hodinu, jak by takový zeměpisný kroužek vypadal. Přístup na tuto hodinu budou mít jak žáci, tak rodiče. Po skončení hodiny provedu předběžný průzkum, kdo by měl zájem kroužek navštěvovat a společně se pokusíme dohodnout na času našich pravidelných setkávání, která by vyhovovala většině zájemců. Poté budou mít žáci čtrnáct dní na to, aby se mohli do kroužku přihlásit.

První oficiální hodina tedy proběhne první říjnovou středou a v témže měsíci se skupina sejde pak ještě třikrát. Na listopad připadají také čtyři středy, na prosinec pak díky vánočním prázdninám jen tři. V lednu se setkáme čtyřikrát a v únoru také, zato v březnu kvůli jarním prázdninám jen třikrát. Duben nám to ale svými pěti středami vynahradí a v květnu se sejdem čtyřikrát. Červnové středy spolu strávíme tři, místo té poslední před letními prázdninami je v plánu víkendový výlet s rodiči.

Pokud sečtu všechny středy, kdy je reálné se sejít, vychází to do Vánoc na jedenáct setkání (bez úvodní motivační hodiny), po Novém roce pak dvacet tři schůzek

(bez závěrečného dvoudenního výletu). S tímto počtem setkání tedy budu operovat a znamená to připravit tematický plán kroužku na třicet čtyři dvouhodin, respektive šedesát osm vyučovacích jednotek.

4 PRAKTICKÁ ČÁST

V této části práce se budu věnovat vlastní náplni a obsahu jednotlivých tematických bloků a hodin zeměpisného kroužku, tedy jeho harmonogramu na jeden školní rok.

U vybraných ukázkových schůzek je rozpracován jejich konkrétní průběh včetně detailního popisu a časového rozvržení jednotlivých činností (viz kapitoly 4.2, 4.3 a 4.4). V dalších kapitolách jsou v rámci tematických bloků rozpracovány jednotlivé aktivity, jejich organizační aspekty, podrobný popis i didaktická analýza jejich cílů, již bez časové návaznosti jednotlivých činností.

4.1 Roční tematický plán zeměpisného kroužku

Plánování témat jednotlivých schůzek vychází z geografického přístupu „od lokálního ke globálnímu“. Znamená to tedy, že se děti nejprve zorientují ve svém nejbližším okolí, ve městě, kde bydlí, pak v kraji, kde žijí a následně v naší republice. Teprve poté je čeká poznávání Evropy a zbytku Světa. Tím se uzavírá základní část schůzek, ve které na děti čeká mnoho her, kvízů a zábavných aktivit.

Tato koncepce byla zvolena záměrně, jelikož se počítá s příznivým říjnovým a listopadovým počasím, kdy jsou v plánu vycházky do přírody. Aktivity, které jsou v plánu na jarní měsíce, sice nepředpokládají téměř žádné vycházky, ale u mnohých je lze realizovat i venku. Tomu nakrásně nahrává skutečnost, že v areálu 25. Základní školy, Chválenická 17 mají vybudované zázemí pro venkovní vyučování. Za školní budovou je postaven krytý dřevěný přístřešek, kde jsou stoly, židle i tabule, nebo si zde lze posedat i do kroužku na trávu.

Poslední dva měsíce školního roku budou žáci plánovat výlet pro své rodiče a na závěrečných schůzkách se vybaví praktickými informacemi o počasí.

4.1.1 Harmonogram zeměpisného kroužku

- **Září** – 1 setkání (18. 9. 2013)
Téma: **Úvodní motivační hodina**

- **Říjen** – 4 setkání (2., 9., 16., 23. 10. 2013, 30. 10. budou podzimní prázdniny)
Téma: **Příroda v okolí školy**
 1. – Seznamování, aktivita „světadíly“
 2. – Lesopark Homolka
 3. – Hry v lese
 4. – „Les ve třídě“

- **Listopad** – 4 setkání (6., 13., 20., 27. 11. 2013)
Téma: **„Za přírodou bez odpadků“ a Třídění odpadu** (2 schůzky)
 1. – Očista krajiny
 2. – Třídění odpaduTéma: **„Plzeň – město pro život“** (2 schůzky)

- **Prosinec** – 3 setkání (4., 11., 18. 12. 2013)
Téma: **„Plzeň – město pro život“ a Město x venkov**
 1. – 3. – Aktivity věnované Plzni a rozdílnému životu ve městě a na venkově

- **Leden** – 4 setkání (8., 15., 22., 29. 1. 2014, 1. 1. je státní svátek Nový rok)
Téma: **Plzeňsko – kraj, ve kterém žijeme**
 1. – 3. – Aktivity věnované Plzeňskému kraji
 4. – Exkurze na farmu v Líšťanech

- **Únor** – 4 setkání (5., 12., 19., 26. 2. 2014)
Téma: **Česká republika**
 1. – 4. – Aktivity věnované České republice

- **Březen** – 3 setkání (12., 19., 26. 3. 2014, 5. 3. bude mít Plzeňský kraj jarní prázdniny)

Téma: Evropa

1. – 3. – Aktivity zaměřené na Evropu

- **Duben** – 5 setkání (2., 9., 16., 23., 30. 4. 2014)

Téma: Evropa (1 schůzka)

1. – Aktivity zaměřené na Evropu

Téma: Svět (4 schůzky)

2. – 5. – Aktivity zaměřené na Svět

- **Květen** – 4 setkání (7., 14., 21., 28. 5. 2014)

Téma: Plánování závěrečného výletu (2 – 4 schůzky)

Téma: Praktická výbava na výlet (0 – 2 schůzky)

- **Červen** – 3. setkání (4., 11., 18. 6. 2014) + **Závěrečný výlet** (víkend 21. – 22. 6.)

Téma: Praktická výbava na výlet (3 schůzky)

1. – 3. – Aktivity zaměřené na počasí a čtení jízdního řádu

4.2 Základní principy činností

Aktivity, které jsem do práce zařadila, jsou pouhým výběrem z nepřeberného množství činností, soutěží a her, které lze s dětmi v rámci zájmového kroužku realizovat. Jelikož jsou tato setkání méně formální než běžná výuka. Šlo by sem zařadit i více pohybových aktivit, které třeba ani tolik nesouvisí se zeměpisnou tematikou, ale při kterých se děti odreagují a zrelaxují. Z důvodu idey mé práce jsem se těmito uvolňovacími technikami nezabývala, ale přesto je doporučuji do schůzek zahrnout. Ať už se bude jednat o jednoduché „honičky“ či složitější pohybové úkony. Děti pohyb mezi intelektuálními úkoly ocení, nehledě na to, že setkání budou dlouhá 90 minut, na což nejsou žáci druhého stupně ve škole zvyklí. V případě potřeby vedoucí zařazuje pěti až desetiminutové přestávky.

U některých činností je předepsána samostatná práce. Týká se to především takových aktivit, které nejsou nijak složité a bez problémů je zvládne každý sám, tedy i mladší děti bez pomoci starších.

Většina činností je však založena na skupinové práci, kdy převážně ve všech případech stanovuje členy jednotlivých skupin sám vedoucí. Toto opatření je důležité zejména proto, aby byly síly týmů rovnocenné a aby se nestalo, že jedna skupina bude viditelně lepší, rychlejší, nebo naopak jiná viditelně horší, pomalejší. Předpokládá se, že vedoucí (s největší pravděpodobností učitel na škole) už žáky zná z jiných předmětů a může tedy volit vhodnou skladbu skupinek.

Velkou roli zde hraje také věk žáků, se kterým bude vedoucí operovat, takže ve skupinkách spolu budou děti různého věku. Žáci šestých, sedmých, osmých i devátých tříd mají odlišné znalosti, v zeměpisu probírají jiná témata, a proto by se měli ve skupinách vhodně doplňovat. Přesto jsou aktivity koncipovány spíše pro žáky nižšího věku, jelikož se v kroužku, jak už bylo zmíněno, očekává jejich početní převaha. A rovněž proto, že jedním z hlavních cílů všech setkání je, aby kroužek dětí bavil a zažívaly v rámci něj drobné úspěchy a pocity, že jsou šikovné a úkoly zvládají.

Kromě aktivit, které jsou popsány v této práci, a na kterých pracují vždy všechny děti, by si měl vedoucí připravit ještě nějaké drobné dílčí úkoly pro případ, že by některá skupinka, či jednotlivec, byli mnohem rychlejší než ostatní a mohli by se pak nudit. To nesmí vedoucí v žádném případě dopustit a měl by tomu včas předcházet. Připravené úlohy nemusí nutně souhlasit s probíraným tématem, měly by se však určitě týkat zeměpisu. Jelikož příprava dalších takových úkolů zabere další čas, osobně doporučuji nějaké vydané zeměpisné kvízy či publikaci Josefa Herinka a Stanislava Tlacha *Základy zeměpisných znalostí* (HERINK, TLACH, 2006). U každého tématu, které by mělo být ve škole dle Rámcového vzdělávacího programu probrané, je zde kromě učebních osnov uvedeno mnoho úkolů a otázek včetně obrázků, spojovaček, tajenek, osmisměrek a podobných úloh.

Důležitým aspektem všech setkání je přítomnost patřičného množství atlasů světa i České republiky a rovněž by zde měl být přístup na internet (buď jen na jednom počítači), ať už pro plnění některých úkolů, nebo pro případ, že by v rámci schůzky vyvstala nějaká neočekávaná otázka. Vedoucí se snaží vést děti k samostatnosti a učí je, aby si uměly samy poradit a vyhledat potřebné informace. Kromě již zmíněného nesmíme opomenout význam nástěnných map. Už jen taková jedna nástěnná mapa vyvěšená ve třídě změní atmosféru prostředí a žáci mají celou dobu před sebou jakousi motivaci, cíl jejich setkávání.

4.3 Úvodní motivační hodina

Jak už bylo zmíněno v časovém plánu kroužku, připravím si třetí středu v září pro zájemce z řad žáků druhého stupně a případně i jejich rodiče úvodní motivační hodinu, kde jim budu prezentovat ideu kroužku.

Právě takové setkání shledávám důležité zejména proto, že v dnešní době nabízí nejenom školy mnoho zájmových činností. Může to tedy být bráno jako upoutávka a nenásilná reklama, aby si dítě vybralo právě tento kroužek. Konkurence už totiž není otázkou jen v oblasti obchodu.

Formou Power Pointové prezentace promítané na zdi účastníky stručně seznámím s tematickým plánem na celý rok, mé představy a očekávání. Určitě mě budou zajímat naopak jejich očekávání, co oni si od našeho setkávání slibují a zda je mé návrhy společného trávení středečních odpolední zaujali. Prezentace s následnou diskuzí zabere maximálně dvacet minut a ve zbylém čase se pokusím žáky (popřípadě rodiče) namotivovat předem připravenými aktivitami.

První hru si zahrajeme všichni společně. Utvoříme velký kruh, ve kterém nemáme mezi sebou nijak velké rozestupy. Učitel má k dispozici velké klubíčko vlny a vysvětluje pravidla: *„Určitě všichni znáte hru slovní fotbal. My si ji tu teď zahrajeme, ale s menší obměnou. Budeme si teď navzájem házet klubíčko, kdo komu chce, jak ho napadne. Jedinou podmínkou je, že kdo klubíčko chytí a hází ho pak dál, musí si u sebe vlnu přidržet, tak aby nám z následného házení vznikala postupně jakási síť. Druhým pravidlem je, že kdo klubíčko hází někomu druhému, říká přitom podle pravidel slovního fotbalu nějaký pojem, který souvisí se zeměpisem. To znamená, že první začne třeba slovem Amerika a hodí klubíčko klukovi naproti. Ten klubíčko chytí, přidrží si vlnu a hází dál někomu třetímu, přičemž řekne slovo Asiat (Amerika končí na „A“). Třetí vymyslí zeměpisný pojem na písmenko „T“ a tak to jde pořád dokola, dokud se klubíčko nevystřídá u všech.“*

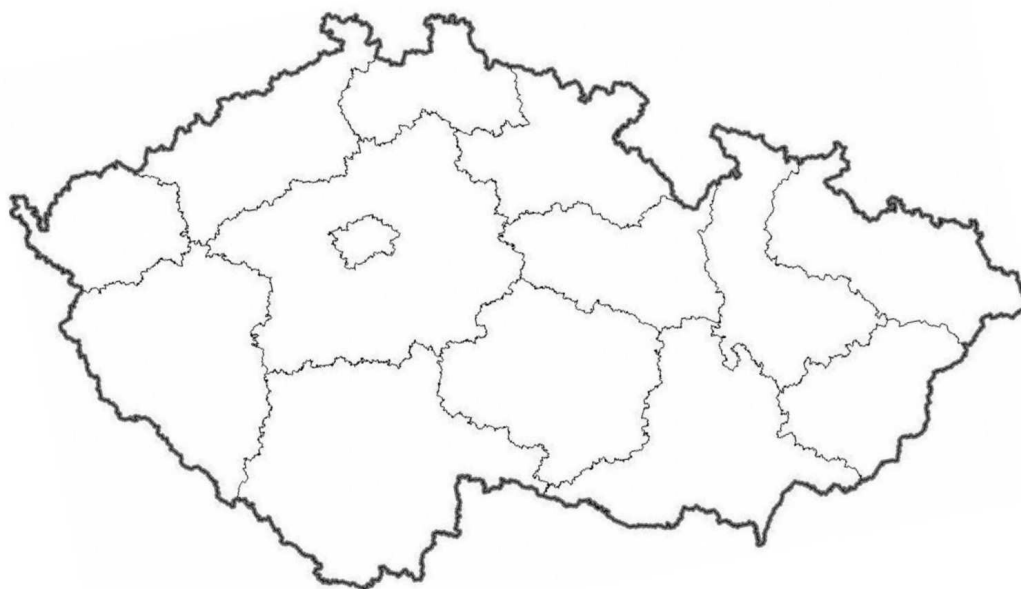
Po skončení této aktivity, kterou odhaduji na deset minut, učitel zhodnotí, jak se hra povedla a účastníky pochválí (pochvala je důležitou složkou motivace). Zakončí slovy, že „síť pojmů“, která nám vznikla, je vlastně s menší nadsázkou zeměpis sám o sobě, protože skýtá neuvěřitelné množství informací, vědomostí a spojitostí a kdo mu chce trochu lépe porozumět a mít ho rád, má jedinečnou šanci právě navštěvováním tohoto kroužku.

Po této společné aktivitě následuje dvacet pět minut, ve kterých přejdeme

na individuální činnosti. Při předpokládané účasti třiceti lidí připravím ve třídě pět stanovišť (vždy dvě lavice a kolem nich šest židlí) s jednoduchými a zajímavými úkoly se zeměpisnou tematikou. Žáky a rodiče rozdělím do pěti skupin a každé skupině přiřadím stanoviště, na které půjdou jako první. Poté vysvětlím jednotlivá stanoviště s jejich úkoly a účastníci začnou pracovat. Já mezi nimi obcházím, pomáhám a chválím.

První stanoviště – Puzzle České republiky

K dispozici bude na lavici šest hromádek po čtrnácti puzzlích – kraje České republiky. Úkolem bude složit z nich za co nejkratší dobu naši republiku. Účastníci mohou mezi sebou navzájem soutěžit. K dispozici bude jeden vzor – dospělí si ho mohou pro ztížení aktivity otočit obrázkem dolů.

Obr. č. 1: Mapa ČR – obrysy krajů, Zdroj: <http://www.zemepis.com/smkraje.php>, 2013

Na druhém stanovišti bude úkol spočívat v **přiřazování vlajek státům, kterým patří**. Ideální by bylo udělat opět šest hromádek a na každé mít na přiřazování rozstříhané papírky s názvy pěti států a na dalších pěti papírkách budou obrázky patřičných vlajek. Pro příklad uvedu ukázkou jedné z šesti variant.

SLOVENSKO	AUSTRÁLIE	ČÍNA	FILIPÍNY	JAMAJKÁ
-----------	-----------	------	----------	---------

Tabulka č. 1: Názvy států, které se následně rozstříhají, Vlastní zpracování, 2013

Obr. č. 2: Vlajka Slovenské republiky, Zdroj: <http://www.statnivlajky.cz/slovensko>, 2013

Obr. č. 3: Vlajka Austrálie, Zdroj: <http://www.statnivlajky.cz/australie>, 2013

Obr. č. 4: Vlajka Čínské lidové republiky, Zdroj: <http://www.statnivlajky.cz/cina>, 2013

Obr. č. 5: Vlajka Filipín, Zdroj: <http://www.statnivlajky.cz/filipiny>, 2013

Obr. č. 6: Vlajka Jamajky, Zdroj: <http://www.statnivlajky.cz/jamajka>, 2013

Třetí stanoviště nazváno **Hledej město** bude vyhovovat zejména těm, co mají rádi český jazyk. Na lavici bude k dispozici dostatečné množství papírků (pro všechny zúčastněné), kde bude na každém napsáno pět vět. V každé větě je skryto právě jedno hlavní město některého evropského státu. Úkolem je co nejrychleji najít všechna tato skrytá města a vypsát je vedle každé věty. Opět možno uchopit jako soutěž na čas.

- Pět vět: 1) Ten Komenský Jan Amos kvalitně odvedl svou práci.
2) Přines mi ten lis a bonbóny budou tvoje.
3) Pátým pádem oslovujeme, voláme.
4) Každé ráno měřím teplotu a zapisuju ji do kalendáře.
5) Vyspal ses dost, tak ten kartáček do ruky neber líně.

Řešení: 1 – MOSKVA, 2 – LISABON, 3 – OSLO, 4 – ŘÍM, 5 - BERLÍN

Čtvrté stanoviště se bude týkat **přesmyček**. Opět tu bude dostatečné množství předtištěných úkolů, kde na každém papírku bude pět přesmyknutých pojmů souvisejících se zeměpisem. Vyluštěná slova se píšou opět do řádku za přesmyčku.

- Přesmyčky: 1) L R T A S I E U Á
2) E N Š K O K O R
3) J A H L I M Á E
4) S T Á N P K I
5) R M D G A S A R A K

Řešení: 1 - AUSTRÁLIE, 2 – KRKONOŠE, 3 – HIMALÁJE, 4 – PÁKISTÁN,
5 – MADAGASKAR

Na pátém stanovišti čeká na účastníky jednoduchá **křížovka** se zeměpisnou tajenkou. Opět je zde dostatečné množství kopií, každý tedy pracuje na své.

1.		O			
2.				K	
3.					
4.				A	
5.	S				

1. Tento pojem spojuje všechny následující názvy – Etna, Vesuv, Stromboli, Hekla, Ključevskaja, Fudžisan
2. Stát v severní Africe, který je královstvím, a těží se tu fosfáty
3. Hlavní město Francie je
4. Největší poušť na Zemi najdeme v Africe a nazývá se
5. Tento evropský ostrovní stát je proslulý rybolovem a sopečnou činností

TAJENKA: O kterém evropském městě se říká, že je „stověžaté“?

.....

Řešení: 1 – SOPKA, 2 – MAROKO, 3 – PAŘÍŽ, 4 – SAHARA, 5 – BRAZÍLIE

Tajenka: PRAHA

Na všech pět aktivit je vyčleněno celkem dvacet pět minut, takže v praxi by to ideálně probíhalo způsobem, že by se skupinky po šesti lidech zdržovali na každém stanovišti pět minut. Po každých pěti minutách, které vždy nahlas zdůrazním, by nastal hromadný přesun jednotlivých skupinek. Přesouvání by se uskutečnilo tak, že skupinka, která opouští stanoviště číslo jedna se přesouvá na stanoviště druhé, ti co byli na stanovišti s číslem dva pokračují na třetí stanoviště a tak by to šlo stále stejným rotačním způsobem.

Pokud bude mít některá skupina úkoly splněny dříve než uběhne vyměřených pět minut, vyčká i nadále na svém stávajícím stanovišti, aby v přesouvání nevznikl zmatek. Aktivity považují za ukončené ve chvíli, kdy se každá skupinka nachází na stejném stanovišti, ze kterého startovala.

Úvodní motivační hodinu zakončím poděkováním, že se žáci a rodiče přišli podívat a rozdám všem přítomným vytištěný stručný roční plán kroužku a přihlášku, která obsahuje základní údaje o dítěti. Určitě by zde mělo být uvedeno jméno dítěte a jeho zákonných zástupců, bydliště, rodné číslo, kontakt na rodiče, zdravotní informace včetně užívaných léků a alergií. Důležitá bude kolonka o souhlasu rodičů s vycházkami do přírody. Bude následovat upozornění, že přihlášky mohou žáci nosit dalších čtrnáct dní a že s kroužkem začínáme první středu v říjnu, a nakonec se se všemi rozloučím.

4.4 Seznámení, příroda v okolí školy

4.4.1 Říjen – 1. setkání

První setkání kroužku proběhne první středu v říjnu ve 14 hodin v předem určené učebně. Jelikož je kroužek vypsán pro všechny žáky druhého stupně, sejdou se zde s největší pravděpodobností děti, které se navzájem nebudou znát. Budou se tu každý týden potkávat a pracovat spolu na úkolech, takže je více než nutné, aby se navzájem poznaly, ideálně se i skamarádily. Celková atmosféra pak bude jistě mnohem lepší a přispěje k lepší pracovní morálce. Proto je velice důležité mít na úplný začátek připravenou nějakou seznamovací aktivitu.

Seznamovací aktivita

Pro úvodní aktivitu si připravíme prostor ve třídě způsobem, že dáme všechny lavice ke stěnám a uprostřed takto vzniklého prostoru vytvoříme kruh ze židlí. Vedoucí kroužku má v ruce míček a vysvětluje pravidla: *„Představte si, že jedeme na pustý ostrov. Každý z vás má možnost vzít si s sebou jen jednu věc. Má to ale háček. Ta věc, kterou si chcete vzít, musí začínat na stejné písmenko, jakým začíná vaše jméno. Takže třeba já, Katka, si vezmu kartáček na zuby. Teď předám míček člověku po mé levici a on pokračuje tak, že řekne – Kačka si s sebou na pustý ostrov vezme kartáček na zuby a já jsem Ondra a vezmu si s sebou opalovací krém. Spolu s míčkem předává slovo dalšímu členovi a ten pokračuje ve stejném duchu – Kačka si s sebou na pustý ostrov vezme kartáček na zuby, Ondra opalovací krém a já jsem Markéta a vezmu si s sebou maringotku. A tak to jde stále dokola, až přijde na řadu poslední člověk, který to nebude mít vůbec jednoduché.“*

Po této činnosti, která dle mého názoru zabere patnáct minut, bude následovat opakování jmen zábavným a nenásilným způsobem, hrou “Pif - paf aneb Zastřelte protihráče jeho vlastním jménem”.

Děti si teď v kroužku stoupnou a jeden z nich jde doprostřed. Otáčí se dokola a ruce svírá jako kdyby držel pistoli. V okamžiku, kdy na někoho ze stojících dětí kolem ukáže, musí si dotyčný co nejrychleji sednout. Dva hráči – jeden po levici a jeden po pravici sedícího - na sebe míří rukama, jakoby v nich drželi pistoli. Jejich úkolem je na toho druhého co nejrychleji vystřelit tak, že řeknou jeho jméno. Vítězí ten, který dřív vykřikl jméno stojícího protihráče. Hráč, který duel prohrál, vypadává ze hry a pozoruje ostatní. Pokud si hráč, který si má sednout po zásahu pistolníkem uprostřed kruhu, nesedne dostatečně rychle, a jeden z dětí vedle něj i přesto vykřikne jméno svého protihráče v duelu, vypadávají oba, jak sedící, tak střelený. Může nastat i situace, že se vystřelené „kulky“ (jména) střetnou, pokud hráči vykřiknou spoluhráčovo jméno současně. Potom nevypadává nikdo.

Hra končí duelem, ve kterém se proti sobě postaví dva poslední žáci. Stoupnou si k sobě zády a opět jakoby svírali v ruce pistoli. Vedoucí říká jména všech dětí, která jsou tu dnes přítomna. Při každém takovém jméně udělají dva zbylí hráči krok dopředu. V případě, že však vedoucí řekne nějaké jméno, jehož vlastník se ve skupině nevyskytuje, otočí se dueloví hráči a vystřelí na svého protivníka opět tím, že vykřiknou jeho jméno. Vyhrává ten, kdo dřív vykřikne správné jméno a získává titul nejlepšího pistolníka.

Podle zájmu dětí můžeme tuto hru ještě jednou zopakovat. I s jedním zopakováním odhaduji tuto aktivitu na dvacet minut.

Cíle aktivit: seznámení účastníků a zafixování jejich jmen, nastolení přátelské a příjemné atmosféry

Ve zbývajícím čase padesáti minut je pro žáky připravena skupinová práce. Vedoucí je rozdělí na pět týmů (počet týmů odpovídá počtu kontinentů bez Antarktidy) a každému tajně zadá právě jeden kontinent: Evropa, Asie, Amerika, Afrika, Austrálie. Každá skupinka dostane velký arch papíru nebo čtvrtku o minimální velikosti A2, fixy a pastelky, a zaujme libovolné místo někde ve třídě.

Vedoucí odstartuje „desetiminutovku“ a žáci mají za úkol psát nebo kreslit cokoli, co je napadne v souvislosti s jejich přiděleným kontinentem. Neměl by se tam však objevit přímo název kontinentu. Po deseti minutách dochází k přesunu skupinek ze svého

stanoviště na jiné (přesun diriguje vedoucí). Podle stávajících pojmů či obrázků, které mají napovědět, o jaký kontinent se jedná, přidávají v následujících pěti minutách svá slova a obrázky pojící se opět k danému světadílu, podle toho, jaký si myslí, že to je. Teď už však vedoucí zkracuje čas na polovinu, tedy pět minut. Když se každá skupinka vystřídá na každém stanovišti a vrátí se zpět ke své původní základně, zkontrolují její členové pojmy a obrázky, které na papíře přibyly. Vyhodnotí, zda se tam vše hodí a koresponduje s jejich původně zadaným světadílem. Jinými slovy řečeno, zda ostatní pochopili, o jaký kontinent se jedná.

Následuje utvoření kolečka uprostřed třídy a společné prezentování jednotlivých skupinek a jejich světadílů. Vybraný zástupce z každého týmu kontinent představí a uvádí vybrané pojmy, které jsou na papíře. Uvádí také důvod proč právě toto slovo či obrázek souvisí s jejich tématem. Poté někdo jiný ze skupinky jmenuje pojmy či obrázky, na kterých se jeho tým shodl, že tam nepatří. Poté má šanci ten, kdo slova psal, nebo kreslil, aby si svůj názor obhájil a vysvětlil ostatním, proč by tam daný pojem měl podle něho být. Záleží na autorovi, zda si dokáže svůj úmysl obhájit.

Střídání na světadílech zabere i s kontrolou třicet pět minut a konečná prezentace s diskuzí vychází na patnáct minut.

Cíle aktivity: dítě procvičuje svou bystrost, vybírá vhodné pojmy k jednotlivým světadílům, chápe souvislosti mezi pojmy, učí se argumentovat a obhajovat svůj názor

4.4.2 Říjen – 2. setkání

Sejdeme se všichni ve třídě a společně se vydáme na naši první vycházku do přírody. Nejbližší souvislou zalesněnou plochou je lesopark Homolka (pět minut od školy) a právě tam se s dětmi vypravíme.

První zastávkou bude dětské hřiště v horní části parku, kde si děti zahrají „Na Mrazíka“. Jedná se o honičku s pravidlem, že koho se Mrazík (ten, co honí ostatní) dotkne, musí zkamenět a roztáhnout nohy tak, aby ho mohl někdo z ostatních dětí podlézt a tímto způsobem vysvobodit. Zkamenělý se pak vrací do zpátky do hry.

Doba trvání této rozechřívací aktivity záleží na uvážení vedoucího, ideálně by se však v roli Mrazíka mělo vystřídat alespoň pět dětí.

Dále se vydáme po stopách veverky Homoličky, která bude v rámci interaktivní naučné stezky seznamovat děti s okolní přírodou. Podnikneme s ní okružní výlet po celé Homolce, kde na nás čeká celkem třináct zastavení s úkoly.

Děti se zábavnou formou seznámí s místními dřevinami, ptáky, houbami a dozvědí se i zajímavosti o nedaleké úpravě vody. Stezka je koncipována tak, že si na své přijdou menší i starší děti, a skýtá i několik zábavných interaktivních prvků. Děti si zkusí zahrát na dřevěný xylofon, budou porovnávat své skoky se skoky zvířat, pokusí se odhadnout výšku stromů, tipnou si, v jaké budce by se uhnízdil brhlík. Doplňující ilustrace na některých stanovištích vyzkouší jejich postřeh (bludiště, hledání rozdílů...), jindy si děti prověří slalomem mezi stromy svou kondici.

Seznam zastávek naučné stezky v lesoparku Homolka:

1. Úvodní
2. U vilínu (otáčecí kostky - barvy květin)
3. U smrku (poznávání šišek)
4. Za tureckou lískou (veverkoměr - odhad výšky)
5. U javoru (poznávání podle borky)
6. Nad vodárnou (skokoměr - skoky zvířat)
7. Pod vodojemem (otáčecí kostky - zvířata u vody)
8. U muchomůrky (houby - hledání rozdílů)
9. U brhlíka (ptačí budky, ptáci)
10. U dřeva (stromofon, xylofon)
11. U dubu (duby a jehličnany - hledání rozdílů)
12. U veverky (hledej veverku)
13. U ořešáku (otáčecí tabulky - potrava zvířat)

Putování po naučné stezce určitě zabere vyměřený čas, proto po dosažení posledního stanoviště odvede vedoucí děti do školy, kde si vezmou tašky (předpokládám, že na kroužek budou ve škole zůstávat rovnou po vyučování, a aby s sebou do parku nenosily tašky, nechají si je v šatnách) a rozloučí se.

Na konci schůzky bude dětem zdůrazněno, že se příště půjde ven, aby si vzaly teplé oblečení. Rovněž to, aby měl s sebou každý šátek, který budou potřebovat na jednu z aktivit, které je čekají.

Cíle aktivity: pobyt na čerstvém vzduchu, děti plní různé úkoly v rámci zábavné interaktivní stezky a dozví se mnoho zajímavých informací

4.4.3 Říjen – 3. setkání

Vycházka do přírody byla dětem avizována již minulou středu. Před tím, než opustí budovu školy, zkontroluje vedoucí, zda s sebou mají šátek nebo šálu, které budou déle potřebovat.

Z časových důvodů byla vybrána lokalita, která je opět blízko 25. ZŠ v Chválenické ulici – oblast, kde se budou odehrávat aktivity, je zakroužkována červeně – lesík a okolí Úhlavy, cesta ze školy je znázorněna žlutě (viz mapa na obr. č. 7 níže).

Obr. č. 7: Cesta ze školy a cílová oblast – údolí Úhlavy, Vlastní zpracování, Zdroj: <http://maps.google.cz/maps?hl=cs&tab=w1>, 2013

Odhadovaná doba využitá na přesun ze školy do cílové oblasti je patnáct minut, stejný čas zabere i cesta zpět, tudíž na samotné aktivity zbývá šedesát minut.

Aktivita „Poznej strom po hmatu“

Děti se rozdělí do dvojic a jeden z páru si zaváže oči šátkem (šálou). Druhý z dvojice ho odvede k libovolnému stromu, kde ten, co má zavázané oči, důkladně hmatem prozkoumává kůru tohoto stromu, tvar jeho kmene, ideálně tvar listů, případně si osáhá i

jeho plody. Poté je odveden na start, avšak ideálně oklikou, aby byl dezorientován. Zde si rozváže oči a pokouší se již s otevřenými očima najít strom, který před chvílí zkoumal svými rukama. Poté, co většina objeví „svůj“ strom, vymění si děti v páru role. Časově je tato aktivita vyměřena dvaceti minutami.

Při této aktivitě je dobré zdůraznit, aby byly děti potichu, protože jen tehdy dokážou vnímat detaily, které při hluku zanikají. V neposlední řadě by je měl vedoucí upozornit, že při této aktivitě se na sebe děti musí při zavázaných očích spoléhat a neměla by být porušena důvěra v toho druhého například tím, že ho schválně povede přes nepřijemný a nebezpečný terén (kořeny, podmáčená půda atd.).

Cíle aktivity: dítě zapojí ve výuce často opomíjený smysl – hmat, vnímá strom jinak než pohledem, zažije rozdíl ve vnímání hmatem a očima, jedná se o zkoušku důvěry mez dětmi navzájem

Aktivita „Hledej, šmudlo“

Vedoucí rozdělí děti do tří skupin po pěti a každé skupině dá vytištěný seznam věcí, které mají v následujících dvaceti minutách v okolí najít. Kromě toho dostane každá skupina papírový sáček, aby měla své nálezy do čeho sbírat.

Seznam obsahuje: 1. dubový list, 2. žalud, 3. kus kůry, 4. borovicovou šišku, 5. smrkovou šišku, 6. bukový list, 7. bukvice, 8. ptačí pero, 9. duběnku, 10. kamínek, 11. skořápku vajíčka, 12. hlemýždí ulitu, 13. větvičku, 14. mech a 15. trn.

Dětem jsou dány instrukce o pohybu v terénu (stanoví se hranice kam až můžou a kam ne – např. k řece ne) a vedoucí odstartuje vyměřený čas na hledání všech třinácti věcí. Vyhrává tým, který v následujícím čase najde nejvíce položek ze seznamu.

Cíle aktivity: dítě si všímá, co všechno může v lese najít, uvědomuje si bohatství lesa, dokáže rozpoznat různé typy listů

Aktivita „Zapamatuj si a poznej rozdíl“

Z věcí, které děti nasbíraly po lese, jich vybere vedoucí deset a rozloží je doprostřed kroužku, který děti utvoří. Ty mají jednu minutu na to, aby si všechny věci dostatečně prohlédly a zapamatovaly.

Po minutě přehodí vedoucí přes předměty šátek, rozdá dětem papíry a tužky, a děti mají za úkol napsat vše, co se uprostřed kroužku nachází, co si stačily zapamatovat. Následuje odstranění šátku a společné vyhodnocení, kdo si zapamatoval nejvíce věcí.

Potom se děti otočí zády do kroužku a zavřou oči. Vedoucí z vystavených věcí jednu odebere a děti mají za úkol poznat, o který předmět se jedná.

Další úkol spočívá v tom, že vedoucí prohodí mezi sebou umístění dvou předmětů. Děti po otevření očí hádají, které dvě věci změnily své místo.

Cíle aktivity: dítě procvičuje svou paměť a postřeh

Poslední činností se vrátíme opět ke hmatu. Děti stojí v kroužku, mají zavřené oči (případně převázané šátkem) a nastavené dlaně. Vedoucí obchází uvnitř kruhu a každému dítěti vkládá do rukou právě jeden předmět. Poté označí jedince, který začne, a ten již s otevřenýma očima nahlas popisuje, co drží v dlaních (tak aby ostatní ani on sám předmět neviděli – pokud je věc větší, skryje ji za zády): „*To co držím, je malé, tvrdé, zaoblené a na jednom konci to má drsnější povrch se šťopkou.*“ Ostatní se snaží uhádnout, o jakou věc se jedná. Pokud se názor jedince, který danou věc drží shoduje s názorem někoho jiného, otevře dlaň a přesvědčí se, zda tipovali dobře.

Cíle aktivity: dítě vnímá předměty hmatem, ne očima, jak je běžně zvyklé, dokáže předmět popsat tak, aby ostatní pochopili, o co se jedná

Pokud zbyde ještě nějaký čas před návratem do školy, zahrajeme si na louce u řeky známou hru „Na rybáře a rybičky“. Na jedné straně stojí „rybář“ a třicet až padesát metrů naproti němu stojí hejno „rybiček“. Rybář pronese větu „*Rybičky, rybičky, rybáři jedou*“ a rozběhne se proti „rybičkám“. Z té, které se cestou dotkne, se stává další rybář a spojení za ruce loví spolu v následujícím kole své další spojence – rybáře. Hra končí ve chvíli, kdy jsou pochyťány všechny „rybky“.

Všechny věci, které děti tento den v lese posbíraly, si odnesou do školy, protože budou využity ještě na následující schůzce. Většina aktivit popsaných v této kapitole byla inspirována činnostmi popsanými v knize *Jak s dětmi trávit volný čas v kapitole V lese* (REUYSOVÁ, VIEHOFFOVÁ, 1996).

4.4.4 Říjen – 4. setkání

Toto setkání navazuje na minulou středu, kdy si děti z lesa přinesly různé předměty.

Aktivita „Příběh lesa z lesa“ (20 minut)

Děti utvoří uprostřed třídy kroužek ze židliček a posadí se na ně. Vedoucí rozdává každému právě jednu věc, nejlépe tak, aby se žádná neopakovala, nebo aby se opakovaly co nejméně. Sám si vezme taky jednu (například mech), všem ji ukáže a začne vyprávět příběh... „*Po dvoudenním putování, kdy nic nejedl ani nepil, dorazil tulák k velké skále, ze které vyvěral pramínek vody. Nastavil dlaň, aby se konečně napil, a lačně polykal lahodnou vodu. Potom se celý šťastný svalil na mechový koberec a spokojeně usnul.*“

Gestem ruky předává slovo dítěti po své levé ruce a to pokračuje ve vyprávění příběhu tak, že do něj zahrne zase svůj předmět. Příběh by měl směřovat k nějakému smysluplnému konci. Pokud se to nepodaří v prvním kole, kdy se několika větami zapojí každý, může se příběh rozvíjet i v druhém kole s tím, že děti už ve větách nemusí zmiňovat věci z lesa jako v kole předchozím. Jistě se všichni společně dopracují k nějakému veselému nebo dobrodružnému příběhu.

Cíle aktivity: dítě zapojuje svou fantazii, spolupodílí se na vytváření příběhu, procvičuje své komunikační schopnosti, příběh slouží jako motivace na následující aktivitu s tématem lesa

Aktivita „AZ kvíz“ (30 minut)

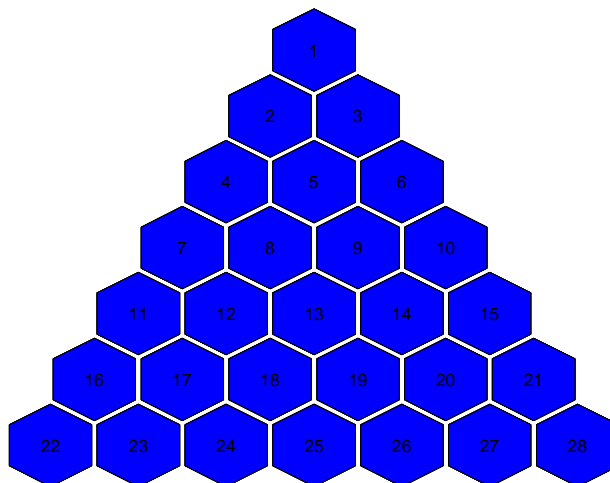
Vedoucí rozdělí děti na dvě skupiny – modrou a červenou. Pak na zeď (plátno) promítá přes data projektor AZ kvíz vytvořený v Power Pointu, kde je připraveno dvacet osm otázek s lesní tematikou.

Skupiny se vzájemně střídají a každá si postupně volí číslo políčka, pod kterým na ně čeká vždy jedna otázka. Pokud na ni správně odpoví, zbarví vedoucí políčko příslušným poklepáním na myš buď modře nebo červeně. (Hru lze obměnit i způsobem, že skupiny se sice střídají ve výběru políček, ale pak mohou hádat oba týmy najednou. Políčko pak získá ten, který odpověděl rychleji a správně.)

Cílem hry je získanými políčky za správné odpovědi propojit všechny tři strany pyramidy. Pak daný tým vyhrává.

Při hře může nastat situace, kdy ani jeden tým nezná správnou odpověď, nebo nechce odpovídat na otázku druhého týmu. V takovém případě má vedoucí v záloze doplňující otázky, které však nemusí být nutně z oblasti lesa.

Další komplikaci při realizaci této aktivity může zapříčinit absence technického zařízení. Tehdy si může vedoucí vystačit i s obyčejnou tabulí, kde si pyramidu s políčky na tabuli namaluje a poté jednotlivá políčka ručně vybarvuje.

Obr. č. 8: AZ kvíz, Zdroj: <http://dum.rvp.cz/materialy/az-kviz-usa.html>, 2013

Příklady otázek s lesní tematikou:

1. Vyjmenujte alespoň čtyři druhy jehličnanů. (smrk, borovice, modřín, jedle, jalovec, tis, cedr, sekvojovec...)
2. Jakým směrem na větvičce rostou smrkové a jedlové šišky? (nahoru)
3. Co je tajga? (pás jehličnatého lesa v chladné oblasti na severní polokouli – Sibiř, Kanada)
4. Jaký národní park v České republice je známý výskytem lýkožrouta? (NP Šumava)
5. Uveďte příklady alespoň pěti druhů lesních živočichů. (jelen, liška, vlk, kuna, zajíc, muflon, srnec, prase divoké, veverka...)
6. Vyjmenujte alespoň pět jedlých hub. (různé druhy hřibů, bedla, klouzek, kozák, křemenáč, liška, muchomůrka růžovka, ryzec pravý...)
7. Který strom je v českých lesích zastoupen nejvíce? (smrk ztepilý – více než polovina všech druhů)
8. Které dva evropské státy mají na svém území největší podíl lesů? (Finsko, Švédsko)

9. Jmenujte tři funkce lesa. (zdroj obnovitelné suroviny – dřeva, produkce kyslíku, zadržení vody, rekreace – vliv na psychiku...)
10. Co myslíte, že znamená pojem „horní hranice lesa“? (je to pomyslná linie ovlivněná nadmořskou výškou a zeměpisnou šířkou, nad kterou se už les nevyskytuje)

Cíle aktivity: dítě se snaží rychle a správně odpovídat na otázky a přispět tak k výhře svého týmu, dozví se mnoho nových a zajímavých informací, volí strategii pro propojení všech tří stran trojúhelníku

Aktivita „Kreslení na záda“ (20 minut)

Skupiny, které děti utvořily na předešlou aktivitu, zůstávají. Každý tým poskládá řadu ze židliček podle počtu dětí a posedají si na ně. Řady jsou postaveny vedle sebe a měly by být stejně dlouhé. Děti si na židle posedají stylem jakoby seděly za sebou v tramvaji, ale navíc tak, aby jim opěradla nezakrývala záda. Budou si na ně totiž kreslit.

Všichni se dívají například směrem k tabuli, nikdo se nesmí otáčet, a ve třídě musí být absolutní ticho. Ten, kdo sedí úplně v čele, má k dispozici papír a tužku nebo fix. Vedoucí přistoupí k posledním článkům obou řad a každému z nich ukáže jednoduchý obrázek. Na jednom bude například obrys vánočního stromku, tak jak ho běžně malují malé děti, na druhém bude jednoduše znázorněn listnatý strom s korunou.

Úkolem je nakreslit tento obrázek člověku před nimi na záda. Mají na to vždy jen jeden pokus, nesmí nic ústně vysvětlovat. Jedná se o tichou poštu, která se předává dotykem. Ve chvíli, kdy už všichni kreslili, přichází na řadu kreslení výsledku na papír. Poté vedoucí všem ukáže, co každé řadě vyšlo za obrázek, a pak ukáže i předlohu.

Aktivitu lze pak ještě několikrát opakovat, dokud to děti baví. S každým dalším kolem by se měla zvyšovat obtížnost kresleného obrázku s většími detaily.

Cíle aktivity: dítě si uvědomí, že lze předávat informace i dotykem, pochopí, že v tichém prostředí dokáže vnímat informace dotykem lépe než v hluku, přebírá zodpovědnost za předávání informace jako jednoho článku v řetězci

Aktivita „Stromy v pohybu“ (20 minut)

Děti opět vytvoří kroužek, sedí na židlích, a vedoucí každému určí, co bude v této hře za strom. Aby se mu to pak nepletlo, budou stačit jen čtyři druhy. Označí tedy kdo

bude představovat smrk, dub, buk a modřín. Poté následuje obdoba hry známé jako „Kompot“.

Děti sedí na židlích a vedoucí jedno z nich vybere doprostřed. Odebere po něm i jeho židličku a následně ten, co je uprostřed kruhu, vypráví: „*Vymění se všechny... SMRKY.*“ A ti, kteří tak byli označeni vedoucím, se zvednou ze svých židlí a musí si s jiným „smrkem“ vyměnit své místo. O místo však usiluje i vypravěč, takže se snaží vybojovat také nějakou uvolněnou židličku. Ten, na koho žádná nezbyde, zůstává v kruhu, stává se pro toto kolo vypravěčem a pokračuje: „*Ted' se vymění všechny... MODŘÍNY.*“ Situace s bojem o židličky se tak opakuje. Vypravěč v kruhu může také pronést větu: „*Vymění se celý les.*“ Taková výzva znamená, že si všichni, všechny stromy, musí vyměnit své místo s někým jiným.

Z vlastní zkušenosti z letních táborů vím, že tato aktivita děti hodně baví. Po deseti minutách lze učinit obměnu – například místo názvů stromů přidělit dětem názvy hub (hřib, muchomůrka, bedla, klouzek) nebo lesních zvířat (liška, vlk, jezevec, sova).

Cíle aktivity: aktivita slouží k uvolnění, dítě uplatňuje svou pozornost a hbitost

4.5 „Za přírodu bez odpadků“ a třídění odpadu

4.5.1 Listopad – 1. setkání

První listopadové setkání věnujeme očistě krajiny před zimou. Vypravíme se s dětmi do přírody, abychom jí ulevili od věcí, které jí ubližují a které do ní nepatří.

Děti si měly z domova přinést pracovní nebo gumové rukavice, ale vedoucí jich má pro jistotu několik v zásobě pro případ, že by je někdo zapomněl. Skupina se rozdělí do dvojic a každý pár dostane pevný igelitový pytel. Poté společně vyráží na předem vytipované místo, které určí vedoucí kroužku. Během přesunu vedoucí diskutuje s dětmi problematiku znečištění přírody a také otázku třídění odpadů a recyklace.

Vzhledem k časovým podmínkám se budeme pohybovat opět v blízkosti areálu školy, která je naší základnou. Okruh, který je znázorněn níže na mapě, je dlouhý necelé čtyři kilometry (žlutě je znázorněna část trasy, která vede po silnici, nepředpokládá se tedy sběr odpadků; červeně znázorněná trasa podél Úhlavy a částí lesa je hlavní „sběrnou“ oblastí). V rámci tohoto setkání bychom měli stihnout jak sběr odpadků, tak i jeho roztrídění do příslušných kontejnerů, které se nachází v blízkosti školy.

Cíle aktivity: dítě vlastním přičiněním přispívá k očistě přírody, uvědomuje si negativní aspekty znečišťování přírody odhazováním odpadků, aktivita slouží jako prevence před odhazováním odpadků

Obr. č. 9: Trasa sbírání odpadků, Vlastní zpracování, Zdroj: <http://maps.google.cz/maps?hl=cs&tab=wl>, 2013

4.5.2 Listopad – 2. setkání

V úvodu tohoto setkání navážeme první aktivitou na minulý týden, kdy jsme byli na vycházce a sbírali jsme odpadky.

Vedoucí má na papírkách připraveno mnoho slov (např. slupka od banánu, akční leták z Tesca, lahvička od parfému, kartáček na zuby, rulička od toaletního papíru, krabice od mléka, pozlátka z čokolády, lednička...), která budou pro následující aktivitu znamenat odpadky. Děti budou chodit jedno po druhém, vždy si vylosují jeden papírek a jejich úkolem bude vyhazovat daná slova do příslušných „kontejnerů“ na tříděný odpad. Ve třídě nám je představuje šest krabic barevně označených jako běžně na ulicích: černá – směsný odpad, žlutá – plast, modrá – papír, zelená – barevné sklo, oranžová – nápojové kartony a hnědá – bioodpad. Navíc tu ještě bude speciální krabice s názvem „sběrný dvůr“ a sem mohou rovněž vyhazovat pojmy, které uznají za vhodné.

Až děti roztrídí všechny pojmy, utvoří se uprostřed třídy kolečko a vedoucí bude následně kontrolovat, zda jsou „odpadky“ vhozeny do správných „kontejnerů“. Během kontroly vyvstane přirozená diskuze nejen o tom, jak je důležité třídít odpad, ve kterých rodinách se třídí odpad a jaký, nebo jaké kontejnery jsou v okolí bydliště každého dítěte, ale mělo by se laborovat i nad některými spornými pojmy jako je třeba na první pohled banální rulička od toaletního papíru. (Dle správných pravidel pro třídění odpadu totiž nepatří do kontejneru na papír, jak by se zřejmě očekávalo, nýbrž do směsného odpadu. Důvodem je vysvětlení, že tento materiál už je tolikrát recyklován, že další recyklaci jen znekvatňuje.) Diskuze by se měla dotknout i otázky sběrných dvorů a vedoucí by neměl zapomenout na zmínku o výkupu barevných kovů.

Cíle aktivity: dítě si uvědomuje důležitost třídění odpadu, rozezná jednotlivé kontejnery na tříděný odpad podle barev a dokáže do nich vhadzovat příslušný odpad; dítě je motivované třídít odpad i doma

Další činnost se bude odehrávat v počítačové učebně, kam se účastníci kroužku společně přesunou. Zaprvé budou mít děti úkol najít nejbližší sběrný dvůr od svého bydliště. K dispozici jim budou libovolná data na internetu a vedoucí jim navíc doporučí webové stránky, kde je přehled všech registrovaných dvorů v Plzni (internetový zdroj: <http://ozp.plzen.eu/spolecne-2/sberne-dvory.aspx>). K měření vzdálenosti jim pomůže některý z mapových serverů, například www.mapy.cz, kde mohou trasu i ručně naměřit.

Jejich druhým úkolem, který už budou plnit ve dvojicích, bude jakýmkoliv způsobem zjistit, zda do jimi vybraného sběrného dvora (vyberou si jeden ze „svých“ dvou, které má ta dvojice nejbližší od domova) mohou odvézt následující tři věci: starý mobil, koberec a léky s prošlou dobou trvanlivosti.

K odpovědím mohou dojít několika způsoby – 1) u každého sběrného dvora je uveden kontakt, takže tam mohou zavolat a přímo se zeptat; 2) mohou postupně zadávat jednotlivé pojmy do vyhledavače a narazí tak mimo správných odpovědí i na zajímavé odkazy co se starými mobily, nebo co s prošlými léky.

Společně si pak sdělují, co jednotlivé dvojice zjistily. Vedoucí dětem představí akci „Mobily pro gorily“ a vyzve je, že by se i oni mohly na této dobročinné aktivitě podílet a nosit do školy staré mobily, které už doma nebudou potřebovat. Kromě sběru mobilů zmíní vedoucí i sběr víček od PET lahví, které jsou užitečné na mnoha místech (stavba školy v Africe, pomoc postiženým dětem...) a opět děti vyzve, aby se i ony podílely

na takových akcích a společně udělaly jednu velkou sbírku na naší škole.

Cíle aktivity: dítě se dokáže orientovat na internetové mapě, dokáže na ní změřit vzdálenost, umí si poradit při řešení problémů, umí komunikovat přes mobilní telefon a vyhledávat důležité věci na internetu, uvědomuje si, které věci patří do sběrného dvora, získává povědomí o pomoci gorilám, založení sbírky mobilů a PET víček na škole

V závěrečné části setkání se vytvoří dvě skupiny a každá dostane vytištěnou šablonu velké hrací kostky. Úkolem každé skupiny bude kostku vystříhnout, každou z jejích šesti stran vybarví následujícími barvami: jedna stěna bude černá, další žlutá, modrá, zelená, hnědá, oranžová; a slepit do příslušného tvaru hrací kostky.

Následuje soutěž obou skupin proti sobě vedená stylem, že zástupce jedné skupiny hodí jejích kostkou a někdo z druhé skupiny musí co nejrychleji říct věc (odpadek), kterou by vhodil do kontejneru na tříděný odpad, který má právě tuto barvu. Vedoucí stopuje čas odpovědí (max. deset sekund) a pokud druhá skupina nestihne odpovědět, nebo je odpověď špatná, získává bod skupina, která házela kostkou. Pokud je však odpověď správná a včas zodpovězená, získává bod druhá skupina.

Cíle aktivity: dítě si upevňuje znalosti o třídění odpadu, učí se rychle a správně jednat a rozhodovat

4.6 Plzeň – město pro život

V rámci následujících pěti schůzek (dvě v listopadu a tři v prosinci) se děti seznámí s městem, kde žijí, s metropolí Západních Čech. Je pro ně připraveno mnoho zajímavých úkolů, kde uplatní svou dosavadní znalost Plzně, prokážou svou orientaci na mapě Plzně, budou pracovat sami za sebe i v týmu a dozví se mnoho zajímavých informací.

Pro představu zde uvedu několik vybraných aktivit.

1. Co se vám vybaví, když se řekne „Plzeň“?

Vedoucí napíše doprostřed tabule velkými písmeny PLZEŇ a děti postupně chodí jedno po druhém k tabuli a píše nebo kreslí libovolná hesla a pojmy, která je napadají ve spojitosti s Plzní. Prozatím své pojmy nikomu neobjasňují. Jedná se o tzv. brainstorming.

Teprve ve chvíli, kdy je tabule plná a nikdo už neví, co by napsal nebo nakreslil, začne vedoucí číst jednotlivá slova a ten, kdo je psal, ostatním vysvětluje, proč napsal (nakreslil) právě toto slovo.

Během vysvětlování může dojít k diskuzi, protože spolu některé názory nemusí korespondovat. Pak je to na vedoucím, jak danou situaci uchopí, ale měl by dát prostor diskuzi a případné názorové kolize rozebrat a vysvětlit z obou úhlů pohledu.

Cíle aktivity: dítě si uvědomuje, kde žije, co všechno v Plzni je, dokáže prosadit svůj názor a obhájit si ho před ostatními

2. Doplňovačka

Vedoucí nahlas předčítá následující text a děti spontánně nahlas doplňují chybějící slova, jejichž absenci v textu vedoucí patřičně zdůrazní, případně se na chybějící pojem zvlášť zeptá.

Věžňovo putování

Z věznice na Borech, která má tvar (hvězdice) utekl před dvěma dny vězeň. Aby smazal pachovou stopu, vydal se směrem k nejbližší přehradě, která se jmenuje (Litická)

Poté zamířil do blízkého (Borského) parku a vydal se na trasu, která spojuje Bory s Bolevcem autobusem číslo (30). Vystoupil na zastávce Malostranská a seběhl dolů z kopce k řece (Úhlavě) a chvíli sledoval malé kluky, jak na rampě skáčou na kolech a na skateboardech ve (Škodaparku). Když se vynadíval i na in-lineové závodníky, vyběhl zpátky na kopec, kterému se říká (Homolka) a kde má konečnou stanici tramvaj číslo (1) na náměstí (Milady Horákové). Poté se vydal doprava a na rohu zahlédl velkou růžovou budovu. Co by to mohlo být? (naše škola – 25. ZŠ, Chválenická 17).

Přemýšlel, jestli má jít do šaten ukrást někomu přezůvky, ale naštěstí si to rozmyslel. Vrátil se na zastávku tramvaje a vydal se načerno do centra. Jelikož ale zahlédl ve druhém voze revizora, vystoupil hned jak minuli hlavní vlakové nádraží na zastávce

..... (Sirková). Stavil se v blízkém obchodním domě (Tesco) pro dva rohlíky se salámem a vydal se jednou ze dvou nejznámějších ulic, která se jmenuje (Americká) nahoru k pomníku. Pomník postavili Plzeňané jako poděkování (Američanům) za osvobození Plzně po II. světové válce. Na přechodu stáli policisté a uprchlý vězeň se bál, aby ho nepoznali. Proto zahrnul na hlavní plzeňské křižovatce, kterou tvoří dvě nejslavnější ulice – již zmíněná (Americká) a (Klatovská), prudce doprava a namířil si to k velkému divadlu, které se jmenuje (Divadlo J. K. Tyla). Pokračoval dál v klidu až na náměstí (Republiky) a zde obdivoval pozoruhodné zlaté kašny znázorňující symboly ze znaku města Plzně (chrtice), (velbloud) a (anděl). Rozhodl se, že vystoupá na nejvyšší kostelní věž v České republice, která měří (102,3 metrů) a která patří kostelu (sv. Bartoloměje). Vystoupal všechny schody a naskytl se mu krásný výhled na celé město, kde žije (164 tisíc) obyvatel a kterým protékají 4 řeky (Mže), (Radbůza), (Úhlava) a (Úslava).

Vězeň se kochal výhledem a ani si nevšiml, že se k němu zespona blíží policejní komando. Upozornil je pan pokladník. Už se nemohl bránit. Smutně se jen naposledy rozhlédl dolů z věže a řekl: „Stejně je ta Plzeň krásná!“ A šel sedět na další dva roky.

Cíle aktivity: dítě uplatní svou představivost při vybavování si trasy Plzně, která je v příběhu naznačena, dokáže do textu doplnit chybějící slova, snaží se odpovídat co nejrychleji, aby uspělo v konkurenci skupiny

3. Orientace na plánu Plzně

Vedoucí má připraven dostatečný počet plánů města Plzně (zdarma k dispozici v Infocentru na Náměstí Republiky v Plzni) a každému jeden rozdává. Nejprve mají děti za úkol najít, kde bydlí a dané místo si barevně označit. Následně píše vedoucí na tabuli pojmy, které mají děti hledat. Například ZOO, pivovar, naši školu, plavecký bazén na Slovanech, fotbalový stadion – Doosan aréna... Postupně dané pojmy ztěžuje, až pak děti vyhledávají i konkrétní ulice.

Děti si nalezené objekty značí ve svém plánu a kdo je najde nejrychleji, vyhrává.

Cíle aktivity: dítě se rychle orientuje na mapě, uvědomuje si, které objekty jsou blízko jeho bydliště, které objekty osobně zná, propojuje si praktický život se zákresy na mapě

4. Monitoring dopravního zatížení Nepomucké ulice

Jedno středechní setkání věnujeme měření intenzity dopravního zatížení jedné z nejfrekventovanějších ulic v Plzni – Nepomucké. Jako pozorovací stanoviště nám na jedné straně silnice poslouží tramvajová zastávka Náměstí Milady Horákové (viz písmeno A níže na obrázku č. 3), na druhé straně silnice se nachází rovněž bezpečné stanoviště pro druhou pozorovací skupinu (písmeno B na mapě).

Z předchozího textu již vyplývá, že se rozdělíme na dvě skupiny, kdy jedna bude mít za úkol monitorovat projetá auta ve směru z Plzně k Černicím (skupina A), skupina B na protilehlé straně silnice bude zaznamenávat auta projetá v opačném směru – od Černic do centra. V rámci skupiny si děti rozdělí následující role: zapisovatel osobních aut, nahlašovatel osobních aut, zapisovatel nákladních aut, autobusů a trolejbusů, nahlašovatel nákladních aut, autobusů a trolejbusů, zapisovatel mimořádných situací, nahlašovatel mimořádných situací (motocykl, kolo, koloběžka – všechny varianty málo pravděpodobné vzhledem k ročnímu období; auto na vleku...).

Obr. č. 10: Pozorovací stanoviště A a B u Nepomucké ulice na Náměstí Milady Horákové, Vlastní zpracování, Zdroj: http://www.mapy.cz/#x=13.404920&y=49.722061&z=15&t=s&q=nepomuck%25C3%25A1&qp=13.395445_49.719897_13.407821_49.725411_15&d=base_1882957_1, 2013

Délka monitorování dopravní situace bude přizpůsobena počasí, předpokládaná doba je však třicet minut. Po terénní části bude následovat laboratorní část ve školní třídě,

kdy budeme porovnávat jak množstevní pohyb vozidel v obou směrech, tak skladbu projetých vozů. Budeme s dětmi diskutovat proč tomu tak je a jestli si myslí, že tato situace platí vždy, nebo zda je tento výsledek ovlivněn dnem, časem, ročním obdobím...

Potom vezmeme v potaz jen osobní automobily a budeme počítat jejich emise CO₂, které vyprodukují v pozorovaném místě (stanoviště A a B). Průměrné emise nových evropských automobilů se pohybují okolo 164 g CO₂ na jeden ujetý kilometr.

Vedoucí poukáže na to, že nákladní automobily produkují ještě mnohem více emisí a stejně tak například autobus nebo vlak. Zároveň však dětem vysvětlí, že když se hodnoty emisí u autobusů nebo vlaků přepočítají na jednoho cestujícího, vypadá situace hned veseleji. Stejně tak je lepší, když je auto plně obsazeno, než když v něm jede jen jeden cestující. Obecně však platí, že pokud máme na výběr jet hromadným dopravním prostředkem nebo autem, měli bychom přednostně volit autobus nebo vlak, jelikož ty vyjedou ať už jsou plné, či nikoliv. Ušetří se pak emise, které by navíc vyprodukovalo auto, které vůbec nemusí vyjíždět.

Následně vedoucí na tabuli načrtne tabulku, do které budou děti čárkou zaznamenávat, jakým způsobem se většinou dopravují do školy. Po vyhodnocení všichni diskutují, zda je možné změnit svůj způsob cestování do školy – respektive dopravní prostředek, tak aby napomohly snížení emisí.

Rovněž se rozvine diskuze, jaké mají jednotlivé dopravní prostředky výhody a nevýhody, nehledě jen na škodlivé emise.

PĚŠKY	KOLO	AUTO	MHD	AUTOBUS	VLAK

Tabulka č. 2: Způsoby, jak se děti dopravují do školy, Vlastní zpracování, 2013

Pokud zbyde čas, může se navázat nějakým zajímavým úkolem s problematikou skleníkového efektu, kdy právě i emise oxidu uhličitého hrají důležitou roli při tomto globálním negativním jevu.

Cíle aktivity: dítě si zkusí práci v terénu – monitoring dopravy, počítáním emisí CO₂ si uvědomí, jak moc ovlivňuje doprava životní prostředí, zamyslí se, jak ono samo může ovlivnit produkci emisí, chápe proč je lepší používat hromadnou dopravu než přepravu osobními automobily, popíše výhody a nevýhody jednotlivých dopravních prostředků

4. Hrátky s ulicemi

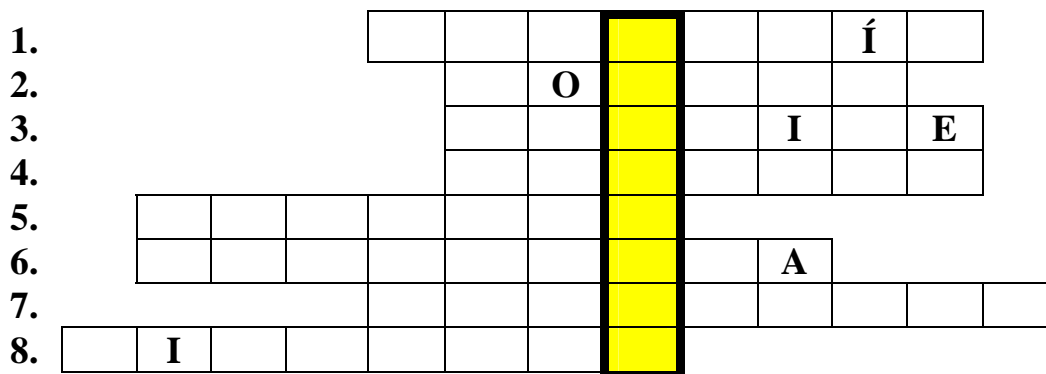
Vedoucí rozdělí děti na dva týmy a rozdá jim plán Plzně, kde jsou jasně čitelné názvy ulic (případně se tato aktivita může provádět s pomocí mapového serveru na internetu). Jedna skupina má za úkol vyhledat co nejvíce názvů ulic, které jsou odvozeny od nějakého stromu a druhá skupina má hledat názvy ulic plynoucí z názvů rostlin (kromě stromů).

Ve chvíli, kdy týmy vypsaly všechny příslušné ulice, zasedají k počítačům a na internetu hledají obrázky rostlin a stromů, podle kterých nesou plzeňské ulice své názvy.

Vedoucí pomáhá s ukládáním obrázků a jejich tiskem. Následně totiž proběhne soutěž ve stylu „Kufi“, kdy proti sobě budou obě skupiny soupeřit. Vyhrává tým, který ve vyměřeném čase uhádl více obrázků rostlin / stromů.

Cíle aktivity: dítě si uvědomí kolik plzeňských ulic nese názvy rostlin a stromů a kde se v Plzni vyskytují, pozná rostliny a stromy z obrázku, umí vyhledávat obrázky na internetu

5. Plzeňská tajenka

Poznámka – pokud se v odpovědích vyskytne písmeno „CH“, rozepište ho do dvou políček – zvlášť písmeno „C“ a „H“

1. V této části Plzně, která se nachází na severu, se rozprostírá rozsáhlé sídliště, jezdí sem tramvaj číslo 4 a má tu i konečnou zastávku, jinak je tato část známá pod názvem Košutka.
2. Plzeňský pivovar čerpá na výrobu piva už více než dvě stě let vodu ze studní, které se nalézají v plzeňské lokalitě zvané

3. Jeden ze znaku Plzně, který je vyhotoven i jako kašna na plzeňském náměstí
.....
4. Významný plzeňský podnik, kde se vyrábí chmelové nápoje známé po celém světě, se obecně nazývá
5. Lze ho považovat za centrum setkávání lidí, stojí na něm katedrála sv. Bartoloměje a tři nové zlaté kašny, jedná se o Republiky
6. Jedná se o nové moderní muzeum v areálu Škodovky, kde se lidé pomocí exponátů z fyziky, chemie a biologie seznámí zábavnou cestou s vědeckými a technickými obory.
7. Který plzeňský rybník je největší?
8. Tento zábavný areál se nachází v těsné blízkosti zoologické zahrady a najdeme zde mnoho zajímavých maket prehistorických živočichů v jejich životní velikosti.

TAJENKA: Který známý hrdina se narodil v Plzni?

.....

Řešení: 1 – LOCHOTÍN, 2 – ROUDNÁ, 3 – CHRTICE, 4 – PIVOVAR, 5 – NÁMĚSTÍ,
6 – TECHMANIA, 7 – BOLEVECKÝ, 8 – DINOPARK

Tajenka: HURVÍNEK

Cíle aktivity: dítě si zábavnou formou zopakuje znalosti o Plzni, uvědomí si, že Hurvínek byl vyroben v Plzni

6. Jak dobře znáte Plzeň?

Vedoucí má pro děti připraven již jednou zmiňovaný AZ kvíz, tentokrát s otázkami týkajícími se Plzně. Pravidla i podmínky hry jsou tedy stejné, uvedu zde jen několik otázek na ukázkou:

1. Odkud kam vede trasa tramvaje číslo 2? - názvy městských částí
(Skvrňany – Slovany)
2. Po kom je pojmenováno největší plzeňské divadlo? (Josef Kajetán Tyl)
3. Na jakých čtyřech řekách leží Plzeň? (Mže, Úhlava, Úslava, Radbůza)
4. Jaká dvě zvířata najdeme ve znaku města Plzně? (velbloud a chrtice; a půlka orlice)
5. Jmenuj dvě nejznámější a nejvýznamnější plzeňské ulice. (Klatovská a Americká)
6. Techmania se otevřela v roce 1998, 2006 nebo 2008? (v roce 2008)

7. Kdo je současným primátorem Plzně? (Martin Baxa)
8. Kolik má Plzeň obyvatel? – tolerance 5 tisíc (164 000 obyvatel v roce 2003)
9. Co znamená zkratka ZČU? (Západočeská Univerzita)
10. Kolik má Plzeň městských obvodů? (deset)
12. Kdy naposledy vyhrál plzeňský fotbalový klub FC Viktoria českou Gambrinus ligu? (v roce 2011)
13. Jaký znak mají na dresech plzeňští hokejisté? (indián)
14. Na počest čeho je postaven památník na Americké ulici? (osvobození Plzně Američany po II. světové válce)
15. Jaký trolejbus (číslo) by nás dovezl na Novou Hospodu? (trolejbus číslo 12)

Cíle aktivity: dítě si zábavnou formou procvičí své znalosti o Plzni, dozví se nové a zajímavé informace

7. Plzeňské pexeso

Vedoucí má připravené pexesové kartičky o velkých rozměrech (minimálně 10 x 10 cm), na kterých jsou fotografie známých staveb, zákoutí či typických plzeňských prvků. Buď lze pojmout hru klasicky, že se v hledání dvou stejných kartiček budou děti střídat jedno po druhém, nebo se mohou rozdělit do tří týmů a hádat po týmech. Pro ztížení hry však ještě musí uhádnutý obrázek správně lokalizovat do přiloženého plánu Plzně.

Obměnou hry může být také varianta, že na polovině kartiček budou obrázky a na druhé polovině kartiček jednoduché popisky toho, co je na obrázcích (např. Katedrála sv. Bartoloměje, Brána do pivovaru, Košutecké jezírko, Bazén Slovany...)

Ukázka obrázků:

Obr. č. 11: Katedrála sv. Bartoloměje, Zdroj: <http://www.prvnikrok.cz/detail-clanek.php?clanek=1960>, 2013

Obr. č. 12: Brána do pivovaru, Zdroj:

<http://www.eu2009.cz/scripts/detail.php?id=2046&newsid=356&listid=11.html>, 2013

Obr. č. 13: Košutecké jezírko, Zdroj: <http://www.panoramio.com/photo/37816668>, 2013

Obr. č. 14: Bazén Slovany, Zdroj: http://www.waymarking.com/waymarks/WMA4X4_Bazen_Slovany, 2013

Cíle aktivity: dítě poznává městské prvky vytržené z kontextu okolí, dokáže je lokalizovat na mapě, procvičuje si paměť

8. Výhody a nevýhody jednotlivých částí města

Děti se rozdělí do pěti skupin, přičemž každá skupina bude v této aktivitě zastupovat jednu z městských částí – Bory, Bolevec, Slovany, Skvrňany a centrum.

V ideálním případě by mělo být v každé skupině alespoň jedno dítě, které danou oblast zná, něco o ní ví, nebo tam dokonce bydlí, či zde má příbuzné nebo kamarády.

Skupinky budou mít přístup na internet a předpokládá se aplikace svých praktických zkušeností s danou lokalitou. V následujících třiceti minutách budou mít za úkol vypsát pozitiva a negativa dané městské části – měly by zde zaznít jak pozitiva a negativa z pohledu jich samotných (skatepark, zájmové kroužky, příroda...), tak plusy i mínusy této lokality pro dospělé (obchody, pracovní příležitosti, restaurace, pošta...) a pro seniory (knihovna, park...). Zvláště by pak týmy měly zhodnotit dopravní spojení s ostatními částmi města (možnosti a způsoby využití MHD, vzdálenost od centra...). Určitě by měly zmínit i výjimečnosti, které se v dané městské části vyskytují a které jinde v Plzni nejsou (muzea, galerie...). Neměly by opomenout ani turistické výjimečnosti a lákadla cestovního ruchu.

Když jsou všechny skupinky hotové, zamyslí se nad otázkou, co by se v jejich přiděleném okruhu mělo změnit a zlepšit ku prospěchu lidí, kteří tam žijí.

Poté následuje společná prezentace toho, co jednotlivé týmy o daných částech města zjistily, a následuje společná úvaha o tom, jak se asi obecně žije lidem v Plzni. Co by se dalo zlepšit, co tu chybí (cyklostezky), čeho tu je naopak moc (obchodních domů), co dětem v Plzni vadí a co se jim naopak líbí. Dotkneme se i otázky, jestli jim vyhovuje bydlet ve městě, nebo zda by radši bydlely na vesnici.

Cíle aktivity: dítě si uvědomuje, že město je složeno z více městských částí, dokáže vyjmenovat základní městské části Plzně, chápe pozitiva a negativa jednotlivých částí města a rozumí jim i v kontextu věkové rozdílnosti obyvatel, ocení přednosti města a zhodnotí jeho nedostatky

9. Pozitiva a negativa města a vesnice (venkova)

Tímto úkolem navážeme na předešlou aktivitu a rozebereme s dětmi výhody a nevýhody, které skýtá bydlení ve městě a na druhé straně na vesnici (na venkově).

Nejprve si v rámci diskuze ujasníme samotný pojem město, jaká jsou kritéria, aby se obec mohla nazývat městem, jak je můžeme rozdělovat, a na druhé straně si vyjasníme pojmy vesnice a venkov, přidáme také v současné době populární příměstskou oblast a otázku satelitních městeček.

Teprve ve chvíli, kdy budou všem jasné všechny pojmy, můžeme detailně rozebírat pozitiva a negativa bydlení v typickém velkoměstě (Plzeň) a v typické vesnici na venkově, a vzájemně pak vzešlé názory mezi sebou porovnávat.

Děti se rozdělí do dvou týmů a každý obdrží obálku, ve které jsou dva velké papírky. Jedna skupina má na nich napsáno „Výhody bydlení ve městě“ a „Nevýhody bydlení ve městě“, ta druhá má „Výhody bydlení na vesnici“ a „Nevýhody bydlení na vesnici“. Kromě nich tu mají další papírky, na kterých jsou napsána různá sdělení – například: čerstvý a čistý vzduch, znečištěné ovzduší, kulturní vyžití (divadla, kina, muzea), absence kulturních zařízení, klid, hluk, výběr obchodů, chybí obchody, zdravotnické instituce, chybí přítomnost zdravotnické instituce, možnost výběru školy, dojíždění do škol, vysoká kriminalita, nízká kriminalita, špatné sousedské vztahy, dobré sousedské vztahy, lidé se navzájem znají, lidé se navzájem neznají, anonymita, pracovní příležitosti, chybí nabídka pracovních míst, frekventovaná doprava, nízká dopravní obslužnost, příroda a další... Z nich mají vybrat právě ta, která se hodí k jejich dvěma tématům.

Následuje prezentace obou týmů – jaké výroky přiřadily k výhodám a nevýhodám města a vesnice – a na ni navazuje společná diskuze. Někdo totiž může vnímat pozitiva a negativa odlišně (př. někdo považuje anonymitu ve městě jako pozitivní, někomu se naopak jeví negativně).

Cíle aktivity: dítě vnímá rozdílnost života ve městě a na venkově, dokáže porovnat výhody a nevýhody bydlení ve městě a na vesnici, dokáže prosadit a obhájit svůj názor

Tato aktivita může být ještě dále rozšířena o zamyšlení, čím je venkov užitečný pro město a naopak. Tato problematika je velice hezky zpracována v publikaci Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity – Integrovaná přírodověda 3 – Město a venkov (SVATOŇOVÁ A KOL., 2012a). Děti si v rámci činnosti jedné z kapitol této knihy (str. 49 – 52) uvědomí, že město bez venkova nemůže existovat a že tato existenční otázka platí i v opačném směru. Hlouběji pak pochopí i vzájemné vztahy města a venkova.

10. „Ideální místo pro život aneb tady chci jednou žít“

Děti si s sebou přinesly různě velké krabičky - od sirek, od léků, od zubních past, od parfémů..., tuby od šumivých tabletek, barevné papíry, špejle, vata, fixy, vodové barvy

nebo tempery, nůžky a lepidlo. Následně se děti rozdělí do pěti skupin a vedoucí dá každé skupině tvrdý karton nebo čtvrtku o velikosti A1.

Úkol zní jasně – vytvořte z donesených pomůcek ideální místo pro život, neboli takové prostředí, kde byste chtěli jednou vy sami žít. Vedoucí dětem poradí, že na karton mohou vodovkami namalovat třeba řeku, rybník, silnice, železnici... Rovněž jim vyjmenuje základní užívané indikátory kvality života ve městech (obecná spokojenost občanů jak s místní samosprávou, tak se sociálním prostředím, dopravní dostupnost, zdravotnické, občanské a veřejné služby, kvalita životního prostředí, sportovní a kulturní vyžití...). Připomene jim také, že ve městech bývají většinou zastoupeny jak obytné, tak průmyslové zóny, že zde bývá administrativní (úřady) i obslužná infrastruktura (školy, obchody, divadla...) Pak už je na dětech, jak se úkolu zhostí a zda budou budovat město, či vesnici.

Počátečním úskalím této aktivity shledávám skutečnost, že bude zpočátku možná těžké domluvit se ve skupině na stejné vizi ideálního místa pro život. Proto nechá vedoucí rozdělení dětí do skupin na dětech samotných – kamarádi se spolu domluví lépe než děti, které se „nemusí“.

Je zde nechán velký prostor dětské fantazii, vedoucí však jednotlivé týmy obchází, případně radí a může pomáhat i s vymyšlením jednotlivých prvků (např. jak vyrobit strom, kopec).

Aktivita zabere zřejmě celé jedno setkání, v jehož závěru bychom měli všechny návrhy „ideálního místa“ společně prohlédnout a zhodnotit, jak se to komu povedlo a proč skupiny volily právě takovou koncepci jakou pak realizovaly.

Cíle aktivity: dítě se kreativně projeví, uplatní svou fantazii, uvědomuje si priority ve svém životě, plánuje si budoucnost, učí se spolupracovat, prosazuje své názory

4.7 Kraj, ve kterém žijeme – Plzeňsko

Všechna lednová setkání jsou věnována aktivitám zaměřeným na Plzeňský kraj, přičemž tři setkání budeme trávit aktivitami ve škole a poslední lednovou středu si uděláme výlet do Líšt'an.

1. Riskuj – Plzeňský kraj

Varianta této hry je možná jak v počítačové verzi v Power Pointové prezentaci, tak i nakreslená formou tabulky na tabuli (viz níže tabulka č. 3).

Vedoucí rozdělí děti do tří skupin a ty proti sobě budou soupeřit. Tým, na kterém bude řada si vybere téma otázky a její číselnou hodnotu. Platí zde pravidlo, že čím vyšší číslo, tím těžší otázka. Pokud zodpoví otázku správně, získává skupina právě takový počet bodů, jakou měla otázka číselnou hodnotu. Získané body zapisuje vedoucí na tabuli. Týmy se ve výběru střídají vždy po každé položené otázce a na danou otázku odpovídá pouze ta skupina, která si ji vybrala.

OBYVATELSTVO	PŘÍRODA	MĚSTA	PAMÁTKY	ZAJÍMAVOSTI
1	1	1	1	1
2	2	2	2	2
3	3	3	3	3
4	4	4	4	4
5	5	5	5	5

Tabulka č. 3: Riskuj, Vlastní zpracování, 2013

Příklady otázek ze sekce PŘÍRODA:

- 1 – Jaký národní park se nachází v Plzeňském kraji? (NP Šumava)
- 2 – Vyber 1 zvíře, které nemůžeme potkat na Šumavě - vydra říční, medvěd hnědý, rys ostrovid, tetřev hlušec (medvěd hnědý)
- 3 – Jaké dva stromy jsou nejčastější v lesích celého kraje? (smrk a borovice)
- 4 – Ve větě je skryta jedna řeka, na které leží nejmenší město v naší republice... „*MARUŠKO, VYŘÍDĚ PÉŤOVI, AŤ PROSTŘE LASKAVĚ UŽ TEN STŮL.*“ (Střela)
- 5 – Jaká vodní nádrž vybudovaná na Mži slouží i k rekreačním účelům? (Hracholusky)

Příklady otázek se sekce PAMÁTKY:

- 1 – Vyjmenujte dva známé zámky v okolí Plzně? (Kozel, zámek Nebílovy)
- 2 – Komu je zasvěcena rotunda ve Starém Plzenci? (sv. Petru a Pavlovi)
- 3 – Jak se jmenuje největší zřícenina hradu ležící poblíž Sušic, která je zároveň největší hradní zříceninou v celé České republice? (Rabí)
- 4 – Jaký stavitel provedl výstavbu kláštera v Plasích ve stylu tzv. gotického baroka? (Jan Blažej Santini)

5 – V jakém městě se nachází druhá největší synagoga v Evropě? (Plzeň)

Cíle aktivity: dítě si zábavnou formou zopakuje znalosti o Plzeňském kraji, dozví se nové zajímavosti, učí se volit správnou strategii výběru otázek

2. Okres sem, okres tam, všude kam se podívám

Vedoucí rozdělí děti do šesti skupin (dvojice, trojice) - podle počtu bývalých okresů Plzeňského kraje: Plzeň – Sever, Plzeň – Jih, Rokycany, Tachov, Domažlice a Klatovy (kromě města Plzně, kterému jsme se věnovali před Vánoci).

Každá skupina dostane soubor otázek a úkolů, které bude plnit pomocí internetu. Hlavním obsahem této aktivity však bude vytvořit plakát, kde bude ústředním tématem právě přidělený okres. Děti budou moci na čtvrtku velikosti A3 kreslit, psát i lepit obrázky a mohou sem zakomponovat i odpovědi na otázky a cokoliv z úkolů, které dostaly v úvodu od vedoucího.

Společně si pak všechny plakáty prohlédneme a každá skupina popíše ten svůj – co daný okres charakterizuje, proč tam zmiňují právě to a proč tam nedaly něco jiného... Učiníme pak vzájemné porovnání jednotlivých okresů – co se týče počtu obyvatel, rozlohy, památek a dalších hledisek.

Na závěr vytvoříme z plakátů ve třídě výstavku.

Otázky a úkoly pro skupiny:

- a) Do vytištěné mapy Plzeňského kraje vyznačte svůj okres.
- b) Kolik žije v okrese lidí?
- c) Jak velkou plochu okres zaujímá?
- d) Nachází se v okrese nějaký podnik, který má/měl celorepublikový význam?
- e) Jmenujte alespoň jednu kulturní památku v okrese.
- f) Jaká větší řeka protéká okresem?
- g) Vyskytuje se v okrese nějaké pohoří? Jaké?
- h) Nachází se v okrese nějaké chráněné území? (NP, CHKO, PP, PR, NKP...)

Cíle aktivity: dítě se dozví nové věci o jednotlivých okresech Plzeňského kraje, uvědomuje si rozdíly okresů, umí porovnávat rozdílné údaje, dokáže vyhledávat informace na internetu, výtvarně se projeví

3. Víkend snů

Vedoucí zadá dětem jednoduchý úkol: „*Představte si, že za vámi přijede kamarád z Ameriky a vy mu budete chtít přichystat víkend plný zážitků, na který bude ještě dlouho vzpomínat. Do Prahy a ostatních koutů naší vlasti má namířeno až v dalších dnech, od vás očekává, že mu ukážete náš ráj - Plzeňský kraj. Nemusíte řešit jak se kam dopravíte, jelikož budete mít k dispozici luxusní auto s řidičem, který vám bude kdykoliv k dispozici. Je jen a jen na vás, jaký vymyslíte pro vašeho imaginárního kamaráda program, co všechno mu ukážete, kam ho vezmete. Měli byste se mu věnovat celou sobotu a neděli od devíti do dvaceti hodin. Sestavte tedy harmonogram Víkendu snů pro sebe a vašeho kamaráda.*“

Cíle aktivity: *dítě si uvědomuje, jaké památky a přírodní zajímavosti skýtá Plzeňský kraj, samo si na vymyšlení programu pro kamaráda uvědomí, co ho zajímá, kam by se rádo podívalo, motivuje to dítě k výletu s rodiči*

4. Výlet na farmu v Líšťanech

Vedoucí naplánuje na poslední lednovou středu výlet za hranice města. Předem je tento plán oznámen rodičům, ke školní výpravě se mohou přidat i zájemci z jejich řad. Pojede se na rodinnou farmu v Líšťanech, které se nacházejí v okrese Plzeň – Sever dvacet kilometrů od Plzně směrem na Karlovy Vary (viz mapa na obr. č. 15 níže).

Na farmě se zaměřují především na pěstování obilí, chov dobytka a produkci mléka, ale chovají zde i prasata, ovce a drůbež (kuřata, husy, kachny, krůty), v oboře je zastoupena i spárkatá zvěř (daňci, mufloni a jelen evropský). Jako první v České republice si zde pořídili pojízdný automat na mléko a rozváží čerstvé mléko a mléčné výrobky po Plzni a jejím okolí.

Předem je zde domluvena komentovaná prohlídka spojená s ukázkami dojení a následná procházka k oboře.

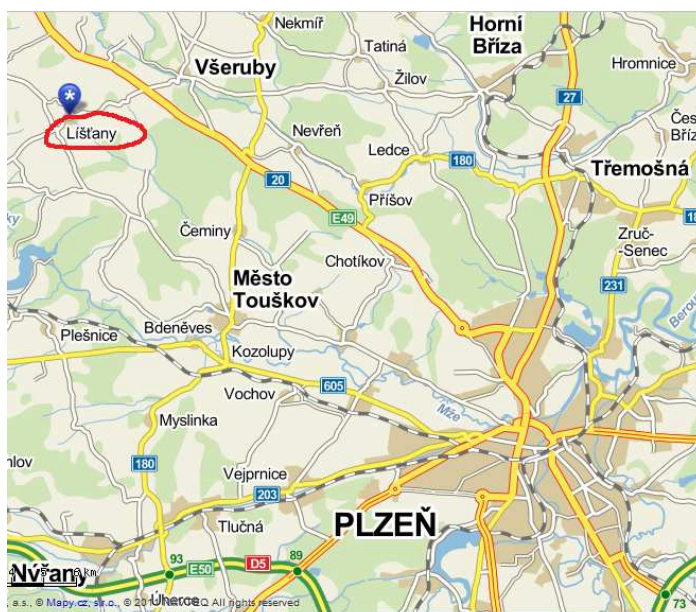
Pokud nebude zmíněno již během výkladu průvodce, zdůrazní vedoucí kroužku dětem myšlenku, že tak blízko u Plzně se na této farmě produkuje kvalitní čerstvé mléko. Nemusí si tedy kupovat trvanlivé dovezené mléko, ale mohou povědět maminkám o pojízdném mlékomatu a kupovat mléko od krav, které tu dnes na vlastní oči viděly.

Doprava se bude realizovat v rámci běžné meziměstské autobusové linky Plzeň – Líšťany a zpět. Vedoucí dá s dostatečným časovým předstihem dětem na výběr ze dvou odjezdových časů z autobusového nádraží v Plzni – buď 12:45 nebo 13:45 s tím, že doba návratu do Plzně se buď dopředu pevně stanoví, nebo vyplyne ze situace a náplně exkurze

(návrat buď v 15:20 nebo v 16:50). Zvláště bude brán zřetel na děti dojíždějící z okolních vesnic, aby se měly jak dostat domů.

Poznámka:	Plzeň – Líš'any	Líš'any, Hunčice - Plzeň
	12:20 - 13:02	14:58 - 15:20
	Plzeň - Líš'any, Hunčice	Líš'any - Plzeň
	12:45 - 13:05	16:04 - 16:50
	13:45 - 14:07	

Uvedené časy jsou platné k 14. 5. 2013 dle internetového zdroje jízdních řádů www.idos.cz, dostupné na <http://jizdnirady.idnes.cz/vlakyautobusymhdvse/spojeni/>. Pokud se pojedou do zastávky Líš'any, Hunčice nebo pak na zpáteční cestě do Plzně právě z ní, je nutné počítat s časovou rezervou minimálně třiceti minut, jelikož Hunčice jsou od Líš'an vzdálené dva kilometry.

Obr. č. 15: Poloha Líš'an vůči Plzni, **Zdroj:** http://www.mapy.cz/#d=muni_1441_1&x=13.384255&y=49.780296&z=10&t=s, 2013

Cíle aktivity: dítě se podívá do netradičního prostředí, uvidí naživo zvířata, o kterých se učí ve škole, dozví se mnoho zajímavých informací, motivace k nakupování čerstvého regionálního mléka místo dováženého trvanlivého

4.8 Česká republika

Během únorových setkání se budeme v rámci připravených aktivit seznamovat s Českou republikou.

1. Otázky a indicie

Vedoucí rozdělí děti do tří týmů. Ty budou mezi sebou soutěžit o to, kdo jako první podle získaných indicií rozpozná jeden z krajů České republiky.

Skupiny postupně získávají indicie jednu po druhé v závislosti na správně zodpovězených otázkách (viz níže). Cílem je co nejdříve, tedy po získání co možná nejmenšího počtu indicií, uhodnout, o který kraj v České republice se jedná.

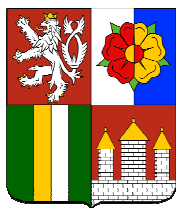
Aby týmy své odpovědi jen tak „nestřílely“, bude zavedeno ochranné opatření – tipovat kraj smí družstvo pouze jednou. Po špatné odpovědi bude celý tým diskvalifikován a již se nesmí soutěže účastnit. Týmy by tedy měly tipovat kraj tehdy, až si budou stoprocentně jisté správností své odpovědi.

Vedoucí má připraveno patnáct soutěžních otázek, které se týkají České republiky; za každou správně zodpovězenou může tým získat právě jednu indicii. Aby nenastaly komplikace například při stanovení, kdo byl nejrychlejší, vybere si tým svého zapisovatele a ten zapisuje odpovědi velkým čitelným písmem na mazací tabulky (popřípadě bílé papíry). Po přečtení otázky běží časový limit třiceti vteřin, ve kterých se musí tým domluvit na společné odpovědi a zapisovatel ji musí stihnout napsat. Po třiceti sekundách vyzve vedoucí týmy, aby daly nad hlavy své odpovědi. Podle nich pak přiděluje patřičné indicie.

V případě, že více skupin zodpoví danou otázku správně, získávají všichni stejnou indicii. Pro tento případ má vedoucí připraveny tři hromádky po patnácti indiciích – za každou otázku je předem jasně stanovená konkrétní indicie.

Otázky a indicie:

1. Kolik má Česká republika obyvatel? - tolerance 0,5 milionu (10,5 mil)

Indicie:

Obr. č. 16: Znak Jihočeského kraje, Zdroj: <http://vexilologie.kvalitne.cz/Kraje.htm>, 2013

2. Kolik je v České republice krajů, včetně Prahy? (14 krajů)

Indicie: 12,8 % rozlohy státu

3. Ve kterém městě byste našli soutok Labe s Vltavou? (Mělník)

Indicie: 63 obyvatel/ km²

4. Které moravské město proslavil Tomáš Baťa obuvnickým průmyslem? (Zlín)

Indicie: 7 okresů

5. Jaká je nejvyšší hora České republiky a kolik měří? (Sněžka, 1 602 m n. m.)

Indicie: bitva u Sudoměře

6. Jak se jmenují dvě jaderné elektrárny v České republice? (Temelín, Dukovany)

Indicie: Žofínský prales

7. Vyjmenujte všechny čtyři národní parky, které se nacházejí v České republice.
(Krkonošský NP, NP Šumava, NP Podyjí, NP České Švýcarsko)

Indicie: Volyňka, Nežárka, Malše, Lomnice

8. Vyberte správnou odpověď- Máchovo jezero je: moře – jezero – rybník? (rybník)

Indicie: grafit (tuha)

9. Jak se jmenuje nejdelší řeka protékající Moravou? (Morava)

Indicie:

Obr. č. 17: Třeboňsko, Zdroj: <http://www.pensionhotel.cz/zajimavosti--6630-chko-trebonsko.html>, 2013

10. Vyjmenujte alespoň pět hraničních pohoří České republiky. (Krkonoše, Orlické hory, Jizerské hory, Lužické hory, Smrčiny, Český les, Šumava)

Indicie: Holašovice (UNESCO)

11. Jaké město je hlavním střediskem Slezska? (Opava)

Indicie: dálnice D3

12. Od kdy je ČR členem Evropské unie (den, měsíc, rok)? (od 1.5.2004)

Indicie: Madeta

13. S jakými státy sousedí ČR – jmenuj je podle nejdelší hranice s ČR až po tu nejkratší.
(Německo, Polsko, Rakousko, Slovensko)

Indicie: Červená Lhota, Kozí Hrádek, Zvíkov, Hluboká

14. Jak se jmenuje nejnavštěvovanější hrad v ČR? (Pražský Hrad)

Indicie:

15. Ze kterého západočeského města pochází Spejbl, Hurvínek a Karel Gott? (Plzeň)

Indicie:

Obr. č. 18: Mapa ČR s vyznačeným Jihočeským krajem, Zdroj:
http://cs.wikipedia.org/wiki/Jiho%C4%8Desk%C3%BD_kraj, 2013

Když chce nějaký tým hádat o jaký kraj se jedná, řekne někdo ze skupiny „stop“, napíšíou příslušnou odpověď na papír a jdou ji ukázat vedoucímu. V žádném případě nevykřikují odpověď nahlas, jelikož by tak mohli napovědět protihráčům.

Pokud je jejich odpověď správná, stávají se vítězi. Vedoucí vyzve ostatní týmy, aby zkusily i oni napsat svůj tip. Pokud minimálně jedna další skupina odpoví také správně, hra končí. Pokud zůstaly ještě nějaké otázky nezodpovězeny, pokládá je vedoucí všem a kdokoliv na ně může odpovídat. Společně si pak ještě projdou všechny indicie a vysvětlí si je – nejprve ty, co jednotlivé týmy získaly, potom i ty, které nikdo nezískal a zůstaly u vedoucího.

Cíle aktivity: dítě se snaží co nejrychleji správně odpovědět a být tak prospěšné pro svůj tým, dozví se nové informace a zábavnou formou se seznámí s Jihočeským krajem

2. Za devatero horami...

Vedoucí rozdělí děti do pěti skupin. Týmy budou mezi sebou soutěžit, který jako první a správně doplní do vytištěné tabulky pomocí atlasu České republiky chybějící údaje. Buď budou muset k danému geomorfologickému celku doplnit jeho nejvyšší horu, nebo podle názvu hory doplnit, ve kterém geomorfologickém celku se nachází, navíc pak ještě vypsát nadmořskou výšku hory.

Geomorfologický celek	Nejvyšší hora	Nadmořská výška
Třeboňská pánev		
	Praděd	
	Smrk	
Krušné hory		
	Vlčí hora	
Český Les		
Brdská vrchovina		
	Koráb	
Novohradské podhůří		
	Sokol	
	Lišák	
Orlické hory		
	Milešovka	
Žďárské vrchy		
Ždánický Les		
	Plechý	
	Ještěd	
Vlašimská pahorkatina		

Tabulka č. 4: Geomorfologické celky, nejvyšší hory a nadmořské výšky, Vlastní zpracování, 2013

Cíle aktivity: dítě se orientuje v atlase České republiky, uvědomí si, co jsou geomorfologické celky, rychle v atlase vyhledává požadované pojmy

3. Samá voda, samá voda...

V této aktivitě pracuje každý sám za sebe, s pomocí atlasu České republiky. Vedoucí každému rozdá předtištěnou doplňovačku a pak nahlas předčítá následující příběh (v závorkách je uvedena správná odpověď):

„Už je tomu dávno, co v největším českém rybníku (Rožmberk) na jihu Čech žil vodník Kapička. Bydlel tu od té doby, kdy rybník v (16.) století vybudoval známý český rybníkář (Jakub Krčín z Jelčan). Žil si tu spokojeně se svou vodnickou rodinou a společně pečovali o všechny ryby v rybníce. Kapička měl ze všech nejradši zdejší tradiční šupináče, které téměř všichni lidé u nás jedí hlavně na Štědrý den. O jakou rybu se jedná? (kapr). Kromě kaprů tady ale měli ještě například (cejn),(lín) a(amur).

Jednoho krásného dne vyrušila našeho vodníka hlasitá siréna. Stalo se neštěstí. Kapr Pepa prý přeskočil hráz rybníka a Kapičkovi vzkázal, že jde do světa. Vodník se tedy vydal k Třeboni do nedalekého druhého největšího rybníka v zemi (Svět) a doufal, že tam Pepu najde a domluví mu, aby se vrátil zpátky domů. Ukázalo se ale, že kapr vůbec neměl na mysli Svět s velkým „S“, ale svět jako svět. Kapičkovi tedy nezbývalo, než se vydat po Pepových mokřých stopách.

Pepa z Rožmberku nejspíš hupsnul do řeky (Lužnice), která propojuje několik jihočeských rybníků, a do které se zprava vlévá Nežárka. V prudké zatáčce u Tábora skočil na kafe ke strýčkovi Jožinovi do rybníka (Jordán) a pak opět pokračoval ve svém putování Lužnicí až k vodní elektrárně (Kořensko) na řece (Vltava). Ve Vltavě se mu líbilo a užíval si nerušené plavby až do prvního většího levého přítoku - řeky (Otava). Ta vznikla soutokem dvou řek: Vydry a (Křemelná). V další vodní nádrži, která na Vltavě zadržuje nejvíce vody (Orlík) ho uctila tetička Rozmarýnka bábovkou, v nádrži Kamýk potkal starého známého a už se těšil na další nádrž (Slapy), která byla dřív vyhlášenou rekreační oblastí a kde na něj čekala drahá sestřička se svými malými dětmi. Ze Slap zamířil do následující nádrže (Štěchovice) a rozhodl se, že tu poslední vodní nádrž z Vltavské kaskády (Vrané) vynechá, protože těsně před ní zahne doprava a podstoupí plavbu proti proudu v řece (Sázava). Když se první větší levý přítok (Blanice) vléval do Sázavy, vzpomněl si na Blanické rytíře, kteří údajně odpočívají v bájně hoře

Blaník, a pak se vydal proti proudu dalším levým přítokem (Želivka) pozdravit svého bratra Karla do nedaleké vodní nádrže (Švihov). Vrátil se pak zpátky do Sázavy a dopluje proti proudu až do velkého rybníka (Velké Dářko), ze kterého Sázava vytéká. „Chvíli si tu odpočinu a pak se vydám na zpáteční cestu,“ mumlal si pro sebe v polospánku Pepa. Než byste řekli švec, už hlasitě chrápal, až se z toho na hladině tvořily vlny jako na moři.

„Pepo, Pepo, tys mi dal! To se dělá, takhle utíkat?“ sklání se nad Pepou vodník Kapička a tahá ho za ploutev: „Pojď domů, chybíš nám tam.“ Pepa si volnou ploutví promne rozespale oči, zamžourá a je celý šťastný, když vidí Kapičku: „Kapičko, vždyť já bych se k vám zase brzo vrátil, jen co bych se tu drobet prospal. Navíc mě bolejí všechny ploutvičky.“ „S tím jsem počítal, proč myslíš, že mám na zádech ten obrovský batoh?“ směje se vodník a už strká Pepu dovnitř. Šťastnou cestu kluci.

Když mají všichni doplněna chybějící slova, proběhne společná kontrola. Potom vedoucí pokládá dětem následující kontrolní otázky, na které mohou najít odpovědi v textu:

1. Jak se jmenují dva největší rybníky v České republice? (Rožmberk a Svět)
2. Soutokem kterých dvou řek vzniká řeka Otava? (Vydra a Křemelná)
3. Vyjmenujte alespoň tři vodní nádrže na řece Vltavě, které byly v textu zmíněny?
(Kořensko, Orlík, Kamýk, Slapy, Štěchovice, Vrané)
4. Která ze jmenovaných vodních nádrží zadržuje největší množství vody? (Orlík)
5. Na které řece leží vodní nádrž Švihov? (Želivka)

Cíle aktivity: dítě dokáže pracovat s mapou vodstva české republiky, chápe význam pojmů „levý a pravý přítok“, formou příběhu si osvojí několik pojmů týkajících se vodstva České republiky, rozumí textu a dokáže využít nové poznatky, se kterými se v něm seznámil

4. Co sem nepatří, zakresli do mapy, a odpověz na otázky

Vedoucí rozdává dětem papíry, na kterých mají předtištěný následující úkol, na kterém pracují ve dvojicích. V každé řadě mají vybrat právě jeden pojem, který z nějakého rozumného důvodu mezi ostatní nezapadá, a zakroužkovat ho:

- Zelená Hora - Kutná Hora - Kroměříž - Louny - Telč
→ nepatří sem **Louny** – ostatní jsou památky UNESCO
- Mže - Labe - Úhlava - Radbůza - Úslava
→ nepatří sem **Labe** – ostatní řeky protékají Plzní, Labe ne
- Krkonošský - Šumava - Kokořínsko - Podýjí - České Švýcarsko
→ nepatří sem **Kokořínsko** – je to chráněná krajinná oblast, ostatní názvy označují národní parky
- Tábor - Domažlice - Klatovy - Tachov - Rokycany
→ nepatří sem **Tábor** – je to okres v Jihočeském kraji, ostatní představují okresy v Západočeském kraji
- Počerady - Temelín - Chvaletice - Prunéřov - Tušimice
→ nepatří sem **Temelín** – je to jaderná elektrárna, ostatní jsou tepelné
- Chomutov - Litvínov - Most - Ostrava - Sokolov
→ nepatří sem **Ostrava** – těží se zde černé uhlí, u ostatních uvedených měst se těží hnědé uhlí
- Mikulov - Hodonín - Velké Pavlovice - Bzenec - Plzeň
→ nepatří sem **Plzeň** – vyrábí se zde pivo, v ostatních uvedených městech víno
- Děčín - Praha - Ústí nad Labem - Kolín - Hradec Králové
→ nepatří sem **Praha** – ostatní města leží na Labi, Praha na Vltavě
- Německo - Polsko - Rakousko - Maďarsko - Slovensko
→ nepatří sem **Maďarsko** – nesousedí s Českou republikou, ostatní státy ano

- Krušné hory - Jizerské hory - Dolnomoravský úval - Hrubý Jeseník - Smrčiny
- nepatří sem **Dolnomoravský úval** – je to nížina, ostatní pojmy představují pohoří

Když mají všichni hotovo, proběhne společná kontrola, kdy se dvojice střídají a vysvětlují ostatním, proč do řady nepatří právě jimi vybraný pojem. Může zde nastat situace, kdy dvojice vybere jinou odpověď než tu, která je pod každým řádkem uvedena právě jako ta jediná možná a správná. Pak záleží na vhodnosti a smysluplnosti obhajoby jejich výběru, vysvětlení ostatním a na posouzení vedoucím.

Poté vyzve vedoucí dvojice, aby zakroužkované pojmy z každého řádku vyznačily do vytištěné slepé mapy. Mohou si vzít na pomoc atlas České republiky.

Dalším úkolem stávajících dvojic bude z vyznačených slov na mapě vybrat pouze města, která se nacházejí v Čechách (Plzeň, Praha, Louny, Tábor). Následně se vedoucí ujme slova: „Představte si, že jste na školním výletě. Ubytovali jste se v krásných chatičkách v Příbrami a hodláte podnikat výlety daleko odtud. Které z vybraných čtyř měst je od Příbrami nejbližší a které nejdále? Nezajímá nás vzdálenost vzdušnou čarou, ale skutečná vzdálenost po komunikacích. Jak budete tento úkol řešit?“

Děti budou navrhnout možnosti, z nichž jim pak vedoucí doporučí některý z internetových mapových serverů (www.mapy.cz, www.google.cz/maps), aby zde zjistily vzdálenosti měst od Příbrami a navíc vyhledaly, jak dlouho by jim trvala cesta autobusem do jednotlivých měst.

Potom je pro děti přichystáno ještě několik otázek, na které budou hledat odpovědi rovněž na internetu, popřípadě v atlase České republiky. (Opět pracujeme pouze s danými čtyřmi městy.)

Otázky:

1. V jakém městě můžeme v zoologické zahradě vidět gorily Richarda, Kijivu a Shindu? (Praha)
2. Ve kterém městě můžeme sestoupit do historického podzemí a rovněž shlédnout expozici věnovanou husitským dobám, které toto město hodně poznamenaly? (Tábor)
3. Které z těchto čtyř měst leží na Ohři? (Louny)
4. U kterého města byste hledali Kozí Hrádek, kde v 15. století pobýval a kázal Mistr Jan Hus? (Tábor)

5. V jakém městě se každé léto koná multižánrový festival „Živá ulice“? (Plzeň)
6. Kde je pohřben slavný hudební skladatel Bedřich Smetana? (Praha)
7. Ve kterém městě se nachází unikátní 3D planetárium? (Plzeň)
8. Kde byste hledali léčivý minerální pramen Luna? (Louny)

Cíle aktivit: dítě spolupracuje ve dvojici, chápe souvislosti mezi pojmy a dokáže vyvodit, který z pojmů mezi ostatní nepatří, orientuje se ve slepé mapě a dokáže do ní lokalizovat patřičné pojmy, umí uplatnit zásadu zakreslování objektů do mapy (tzn. body, rastry, linie), umí pracovat s internetovými mapovými portály, dokáže vyhledat odpovědi na otázky pomocí internetu a atlasu

5. Společenské stolní hry

Děti si po předchozí domluvě přinesou stolní hry, které souvisí se zeměpisem a svou tematikou se týkají České republiky. Mezi takové hry lze zařadit například: Česko Junior, Toulavá kamera, Česko na cesty a různé kvízy s tematikou naší země.

Pokud vedoucí podle předběžného průzkumu zjistí, že děti žádnou takovou hru doma nemají, nebo že ji nechtějí do školy přinést, zařídí vedoucí půjčení několika takových her v plzeňské půjčovně Kavenu (obchůdek s půjčovnou sídlí v ulici Borská 5, Plzeň, otevírací doba: úterý – pátek 17 – 21 hodin).

Cíle aktivit: dítě si zábavnou formou během her osvojí nové poznatky a zároveň uplatní ty, které o České republice už má, učí se vyhrávat, ale i přijmout prohru a přát výhru ostatním

4.9 Evropa

Všechna tři březnová a jedno dubnové setkání se ponese v „evropském duchu“. Pro děti je připraveno několik aktivit, kde budou uplatňovat své vědomosti o evropských státech a dozví se o nich i něco nového. Pracovat budou samostatně i ve skupinkách, s atlasem i bez atlasu.

1. „Jaký jsem stát“?

Vedoucí má předem předepsané názvy patnácti vybraných evropských států na lepících papírkách: Francie, Německo, Velká Británie, Polsko, Slovensko, Rakousko, Španělsko,

Itálie, Chorvatsko, Řecko, Nizozemí, Island, Švýcarsko, Norsko a Finsko. Názvy musí být dostatečně velké a čitelné, tak, aby byly vidět z opačného konce kroužku, který následně s dětmi utvoříme. Ideální je, pokud je ve třídě prostor s kobercem, anebo se kruh poskládá opět ze židliček uprostřed třídy.

Vedoucí každému nalepí na čelo jeden papírek s názvem státu, tak aby to dotyčný neviděl. Když mají všichni svůj stát na čele, vyzve vedoucí prvního, aby začal s hádáním, jaký stát si myslí, že je. Přípustné jsou však jen otázky zjišťovací, na které lze odpovědět buď ANO nebo NE. Užitečné pro něj mohou být dotazy typu „Sousedím s mořem?“, „Sousedím s Českou republikou?“, „Mluví se ve mně německy?“, „Jsem republika?“, „Jsem královstvím?“, „Je tu tepleji než v České republice?“, „Jezdí se do mě v létě na dovolenou?“, „Jsou ve mně hory?“ a podobně.

Když je žák na řadě, položí ostatním otázku. Pokud je na ni kladná odpověď, může se ptát dál. Pokud však na jeho otázku zazní NE, pokračuje v hádání spolužák po jeho levé ruce. Děti by měly hádat název svého státu na čele teprve ve chvíli, až si budou stoprocentně jisté, že znají správný název. Aby je nesvádělo tipovat takzvané „odboku“, bude nastoleno pravidlo, že kdo bude hádat jaký stát představuje, má na to jen tři pokusy, pak vypadává ze hry. Hra by měla pokračovat do té doby, než všichni přijdou na svůj přidělený stát. Při počtu patnácti dětí odhaduji tuto aktivitu na třicet minut.

Cíle aktivity: dítě se zábavnou formou dozví nové informace o vybraných evropských státech, uvědomuje si charakteristiky těchto vybraných států; aktivita slouží jako motivace do nového tématu

2. Poznej zemi a vybarvi ji

Vedoucí rozdělí děti do pěti skupin po třech a každý tým od něj dostane vytištěnou mapu Evropy, kde jsou zakreslené obrysy jednotlivých států. Pokyn zní jasně – vedoucí přečte vždy krátkou charakteristiku nějaké země a úkolem skupinky bude zemi na mapě Evropy najít a vybarvit příslušnou barvou, která bude jasně určena. Vedoucí po každém přečteném popisu skupinky obejde a zhodnotí, zda určily zemi správně. Na okraj papíru píše čárky jako body.

Celkem budou děti hádat pět zemí. Uvedu zde jejich charakteristiku tak, jak je bude číst vedoucí:

MAĎARSKO - zeleně

Jedná se o vnitrozemský stát ve střední Evropě. Obklopuje ho sedm sousedních států – například Slovensko, Slovinsko a Rakousko. Mezi lidmi koluje názor, že je to „země lázní, vína a ostrých jídel“. Jazyk lidí v této zemi patří do skupiny ugrofinských jazyků stejně jako finština a estonština. Našli bychom zde velké Balatonské jezero, kam se jezdí mnoho lidí rekreovat. Víte, o kterém státě je řeč?

PORTUGALSKO - žlutě

Tato země sousedí jen s jedním státem a nachází se na jihozápadním cípu Evropy. Ze západu a jihu jsou jeho břehy omývány Atlantským oceánem. Právě odsud pochází známé a oblíbené dezertní portské víno. Ve středověku byla tato země koloniální velmocí a podnikala hodně zámořských výprav. Stejným jazykem jako v tomto státě se hovoří i v největší zemi Jižní Ameriky – Brazílii. Ke státu patří i souostroví Azory a ostrov Madeira. Jedná se o?

ŠVÉDSKO - modře

Zemi, kterou mám na mysli, hledejte na severu. Mají zde místo prezidenta krále, takže z hlediska státního zřízení je královstvím. Díky své rozloze je třetí největší zemí v Evropské unii. Je zde hodně lesů a sídlí tu i známá výrobní společnost IKEA. Hustota obyvatel je zde však hodně nízká (asi 21 obyv./km²), nejvíce lidí je koncentrováno v jižní části a většina z nich žije ve městech. Ve vlajce mají jen dvě barvy – modrou a žlutou, a když hrají hokej, mají na dresech nápis „Suomi“. Poznali jste?

BELGIE - hnědě

Tato země je opět královstvím a nachází se v západní Evropě. Sousedí se čtyřmi státy, severozápadní pobřeží je omýváno Severním mořem. Jsou zde platné tři oficiální jazyky – nizozemština, francouzština a němčina. Ve městě Haag má sídlo Mezinárodní soud. Známým produktem této země jsou výtečné čokoládové pralinky, které už ve svém označení skrývají název státu. Je součástí skupiny států, které se zkráceně říká „Be-Ne-Lux“. Už víte o jaké zemi mluvím?

POLSKO - červeně

Tento stát sousedí se sedmi zeměmi a hledejte ho ve střední Evropě. Povrch je převážně nížinný a najdeme zde hlavně nížiny jezerního původu – například Pomořanská

a Mazurská. Země je proslulá počtem věřících lidí. Pocházel odsud i jeden z nejoblíbenějších papežů vůbec – Jan Pavel II. Pěstují se zde brambory a na jihovýchodě je velká průmyslová oblast s těžbou černého uhlí. Jaký stát mám na mysli?

Cíle aktivity: dítě dokáže podle přečtené krátké charakteristiky určit o jakou zemi se jedná, zná základní a typické aspekty daných států

3. „Kdo to ví, odpoví“

Na této úloze budou žáci pracovat ve stejných skupinkách, ve kterých byli před chvílí. Každá skupina dostane přidělený jeden stát z předešlého úkolu - Maďarsko, Portugalsko, Švédsko, Belgie, Polsko – a dostane k dispozici Školní atlas světa, Kartografie Praha, 2002. Jejich úkolem bude připravit si s pomocí atlasu pět otázek, které se budou týkat jejich přidělené země a které pak budou následně pokládat ostatním týmům. Na vymýšlení otázek budou mít 10 minut.

Otázky by neměly být úplně jednoduché, ale zároveň by se měly dát vyčíst bez problémů z atlasu. Pro příklad zde uvedu pět ukázkových otázek týkajících se Portugalska:

- 1) Který druh ryb se loví na jižním pobřeží Portugalska? → odpověď: tuňák (atlas str. 72)
- 2) Ve kterém městě je v Portugalsku zároveň námořní přístav i mezinárodní letiště? → odpověď: Lisabon (atlas str. 70)
- 3) Jaký mořský proud omývá západní břehy Portugalska? Chci znát jeho název i to, jestli je teplý nebo studený? → odpověď: Kanárský proud – studený (atlas str. 12)
- 4) V jakém ročním období spadne v Portugalsku nejvíce srážek? → odpověď: na podzim (atlas str. 73)
- 5) Vyjmenujte dvě největší řeky v Portugalsku. → odpověď: Tajo a Duero (atlas str. 68, 71, 74)

Během času, kdy si skupinky připravují otázky, zakreslí vedoucí na tabuli tabulku, kde bude zaznamenávat body za správné odpovědi, případně body za dobře vymyšlené otázky, na které nikdo neodpověděl správně. Jednotlivé týmy budou nazvány podle země, která jim byla u tohoto úkolu přidělena.

Ukázka vybraných slok z básně:

„V Dánsku máš celý svět na dlani,
když procházíš se Kodaní.
Vždyť je to jako sen,
žít tam, kde Andersen.

Rusko je největší stát světa,
kam do Moskvy se létá.
UNESCO velmi ctí
zdejší Rudé náměstí.

Brunetka i blondýna
chce zavézt do Londýna.
Podívat se do Anglie,
jakkak se tam lidem žije.

Kdo do Francie zamíří,
chce se kochat Paříží.
Utratit tu sem tam stovku,
prohlédnout si Eiffelovku.“

(Lenka Dobiášová)

Cíle aktivity: dítě si zábavnou formou osvojí státy Evropy s jejich hlavními městy, dozví se i mnoho zajímavých informací, procvičí si svou paměť a komunikativní schopnosti a dovednosti

5. Není „ahoj“ jako „ahoj“

Vedoucí rozdělí děti do pět skupin po třech. Do každé skupinky rozdá jednu obálku, na které bude nápis „AHOJ“, „ANO“, „NE“, „DĚKUJU“ nebo „NASHLEDANOU“. Každá obálka skýtá vytištěné dva sloupečky pojmů – názvy států a ekvivalenty k českému „ahoj“, „ano“, „ne“, „děkuju“ nebo „nashledanou“ v jazyce patřičných zemí. Úkolem dětí je správně spojit státy s výrazy pro výše uvedená základní slova každého jazyka.

Pro příklad zde uvádím ekvivalenty k českému „ahoj“:

1. anglicky	A salut
2. rusky	B terve
3. francouzsky	C bok
4. španělsky	D cześć
5. maďarsky	E selam
6. finsky	F privjet
7. polsky	G hello
8. turecky	H szia
9. německy	I hola
10. chorvatsky	J hallo

Řešení: 1 – G, 2 – F, 3 – A, 4 – I, 5 – H, 6 – B, 7 – D, 8 – E, 9 – J, 10 – C

Poté, co jsou skupiny hotovy a vedoucí zkontroluje správnost pospojovaných dvojic, vyvolá diskuzi, ve které chce dětem poukázat na rozdílnost jazyků a jazykových skupin, do kterých jednotlivé jazyky spadají.

Nenásilnou formou tak dětem vysvětlí, že se v Evropě mluví převážně slovanskými, germánskými, románskými a ugrofinskými jazyky, a děti pak tipují, jaké jazyky spadají do konkrétních jazykových skupin.

Cíle aktivity: dítě se zábavnou formou seznámí s evropskými jazyky, tipuje, které jazyky patří do konkrétních jazykových skupin, uvědomí si, že některé jazyky znějí podobně jako čeština a může jim rozumět lépe než jiným jazykům

6. AZ kvíz s evropskou tematikou

Tato aktivita byla již v programu kroužku uvedena dvakrát (poprvé s tematikou lesa, podruhé se týkala Plzně). Pravidla i podmínky hry jsou tedy stejné, uvedu zde na ukázkou jen několik otázek týkajících se Evropy:

1. Jaké dvě země od sebe dělí kanál La Manche? (Francie a Spojené království)
2. Na jakém ostrově byste našli sopku Etnu? (Sicílie)
3. Do jakého moře ústí řeka Dunaj? (Černé moře)
4. Jaké dva státy se nacházejí na Pyrenejském poloostrově? (Španělsko a Portugalsko)
5. Oslo je hlavní město jakého státu? (Norsko)
6. Kterému státu patří největší ostrov světa, Grónsko? (Dánsko)
7. Co je to fjord? (dlouhý úzký mořský záliv)
8. Kterému státu se přezdívá „srdce Evropy“? (Česká republika)
9. Jak se jmenuje hlavní město Řecka? (Athény)
10. Vymenujte alespoň tři země, do kterých zasahují Alpy.
(Francie, Švýcarsko, Itálie, Rakousko, Slovinsko)
11. Co znamená známá zkratka Be-Ne-Lux? (Belgie, Nizozemí, Lucembursko)
12. Jak se nazývá nejvyšší hora Evropy? (Mont Blanc, 4 807 m n. m. – Fr.)
13. Jak se jmenují ostrovy patřící Španělsku, kam se létá na dovolenou, a které leží na západ od Afriky? (Kanárské ostrovy)

14. Který evropský stát má nejvíce obyvatel? (Německo)
15. Jaký stát je v Evropě rozlohou nejmenší? (Vatikán)

Cíle aktivity: dítě si zábavnou formou procvičí své znalosti o Evropě, dozví se nové a zajímavé informace, snaží se prosadit ve skupině a získat pro ni body

4.10 Svět

Po čtyři dubnová setkání se budeme v kroužku věnovat celému světu.

1. Kufr sbalený na cestu kolem světa

Děti budou rozděleny do dvou týmů, které budou mezi sebou soutěžit. Hra bude probíhat následovně: Na vhodné místo ve třídě se umístí židle, na které se budou postupně střídát děti v roli „hádačů“ (z týmu A). Za židli by mělo být místo pro člověka, který bude nad hlavou sedícího ukazovat pojmy týkající se světa (z týmu B), které budou následně dvě nebo tři děti (z týmu A) pantomimicky předvádět nebo ústně vysvětlovat v prostoru před židli.

Zda mají pojem vysvětlovat nebo napodobovat tělem se dozví podle symbolu, který bude uveden u každého slova – ústa znamenají vysvětluj, ruka znamená pantomimicky předved'. Pokud budou děti vysvětlovat, ujmeme se slova jedno z nich, ostatní ho mohou doplňovat. Důležitým kritériem je, aby při objasňování významu slova nebyl použit jeho kořen. Pokud se tak stane, nebude uhádnutý pojem akceptován. V případě pantomimy se děti nesmí jakkoliv zvukově projevat.

Pokud již hádání nějakého pojmu trvá dlouho a hádač si myslí, že na správnou odpověď nepřijde, nebo ti, kdo předvádí už mají pocit, že to lépe nepředvedou, může kdokoliv z nich říct „dál“, toto slovo se přeskočí a ukáže se jiné.

Jedno kolo, tedy doba, kdy hádá jeden člověk, trvá dvě minuty. Poté se vymění týmy způsobem, že na židličku usedne hráč z týmu B, člověk ukazující pojmy je z týmu A a v prostoru před židli jsou dvě až tři děti ze stejného týmu jako je hádač na židli.

Hru hrajeme do té doby, dokud nám vystačí předepsané pojmy, ale dbáme na to, aby se vystřídal všechny děti v jakékoliv pozici. Vedoucí by proto měl mít připraveno dostatečné množství pojmů. Pro příklad uvádím některé z nich:

Pantomima: INDIÁN SEVERNÍ PÓL KLOKAN ČERNÉ MOŘE VIETNAMEC
SOPKA PYRAMIDA LEDOVEC OSTROV MOUNT EVEREST TUČŇÁK
GORILA TERORISTA ZEMĚKOULE VODOPÁD RYBOLOV

Ústní vysvětlování: JIŽNÍ AMERIKA NOVÝ ZÉLAND SAHARA AMAZONKA
JAPONSKO USA GRÓNSKO MADAGASKAR STŘEDOZEMNÍ MOŘE TICHÝ
OCEÁN ANTARKTIDA GOLFSKÝ PROUD SIBIŘ PYRENEJSKÝ
POLOOSTROV

Uhádnuté pojmy se dávají v každém kole zvlášť na hromádku, po všech kolech se sečtou uhádnutá slova obou týmů zvlášť. Vyhrává tým, který uhádl více pojmů.

Cíle aktivity: dítě procvičí své komunikativní dovednosti, zábavnou formou si opakuje rozmanité pojmy z tematiky světadílů a oceánů

2. Z Prahy kdovíkam

V této aktivitě budou děti hledat způsob, jak se co nejrychleji a zároveň nejlevněji dostat z Prahy do vybraných částí světa. Budou se snažit najít neoptimalnější řešení. Tentokrát rozdělí vedoucí skupinu na dvojice, které budou vyhledávat potřebné informace na internetu (např. www.letuska.cz, www.studentagency.cz/letenky, letenky.cz). Jelikož může být hledání patřičných informací obtížné, pomáhá v případě potřeby vedoucí.

Každá dvojice si může vybrat z následujících cílových destinací:

Praha – Auckland (Nový Zéland)

Praha – Jakutsk (Rusko)

Praha – Cape Town (Jihoafrická republika)

Praha – San Francisco (USA)

Praha – Ottawa (Kanada)

Praha – Rijád (Saúdská Arábie)

Praha – Tokyo (Japonsko)

Praha – Rio de Janeiro (Brazílie)

Když mají dvojice úkol splněn, proběhne společná diskuze, kde jsou děti tázány, zda je něco při hledání dosažitelnosti uvedených destinací překvapilo (počet spojení, cena...) a zda jim přišlo obtížné vyhledávat informace takového typu.

Vedoucí pak může navázat volnou diskuzi na téma létání – jestli někdo z dětí už někde letěl a kam, jaké při tom měly pocity, jestli někde ve zprávách viděly leteckou katastrofu a jestli se létání bojí. Jaké výhody a nevýhody skýtá letecká doprava.

Navrhované plusy a mínusy tohoto způsobu dopravy by bylo vhodné rozpracovat na tabuli do dvou sloupečků. Popřípadě poté porovnat s ostatními druhy dopravy.

Cíle aktivity: dítě si umí poradit při vyhledávání informací n internetu, dokáže porovnat levnější a dražší ceny, dokáže porovnat kratší a delší čas a v závěru pak vyhodnotit neoptimálnější způsob jak se z Prahy dostat do vybrané destinace, dítě chápe výhody a nevýhody letecké dopravy, popřípadě i jiných způsobů transportu

3. Pohoří, řeky, jezera, moře, pouště, státy, města

Vedoucí rozloží po podlaze sedm velkých archů papíru spolu s barevnými fixy. Na každém z archu je uprostřed velkým písmem napsáno jedno slovo: POHOŘÍ, ŘEKY, JEZERA, MOŘE, STÁTY nebo MĚSTA.

Úkolem dětí je buď bez atlasu, nebo s jeho pomocí napsat na jednotlivé tematické archy co nejvíce pojmů, které s ústředním slovem souvisí. To znamená, že na arch s pojmem MOŘE budou děti psát názvy moří, která se jim vybaví, nebo která najdou v atlase. To samé se analogicky očekává i u ostatních archů.

Aby nedošlo k tlačenici u některého stanoviště, nebo aby nenastala situace, kdy u nějakého archu nebude nikdo, přidělí ze začátku vedoucí děti k jednotlivým archům. Na vymýšlení pojmů budou mít vždy dvě minuty, poté vedoucí nařídí přesun k jinému archu. Aby byla situace přehledná a přesuny dětí plynulé, jsou archy očíslovány od jedné do sedmi. Přesun pak probíhá tak, že z archu čísla pět se přesouvají na arch číslo šest, ze šestky na sedmý, ze sedmého na první atd.

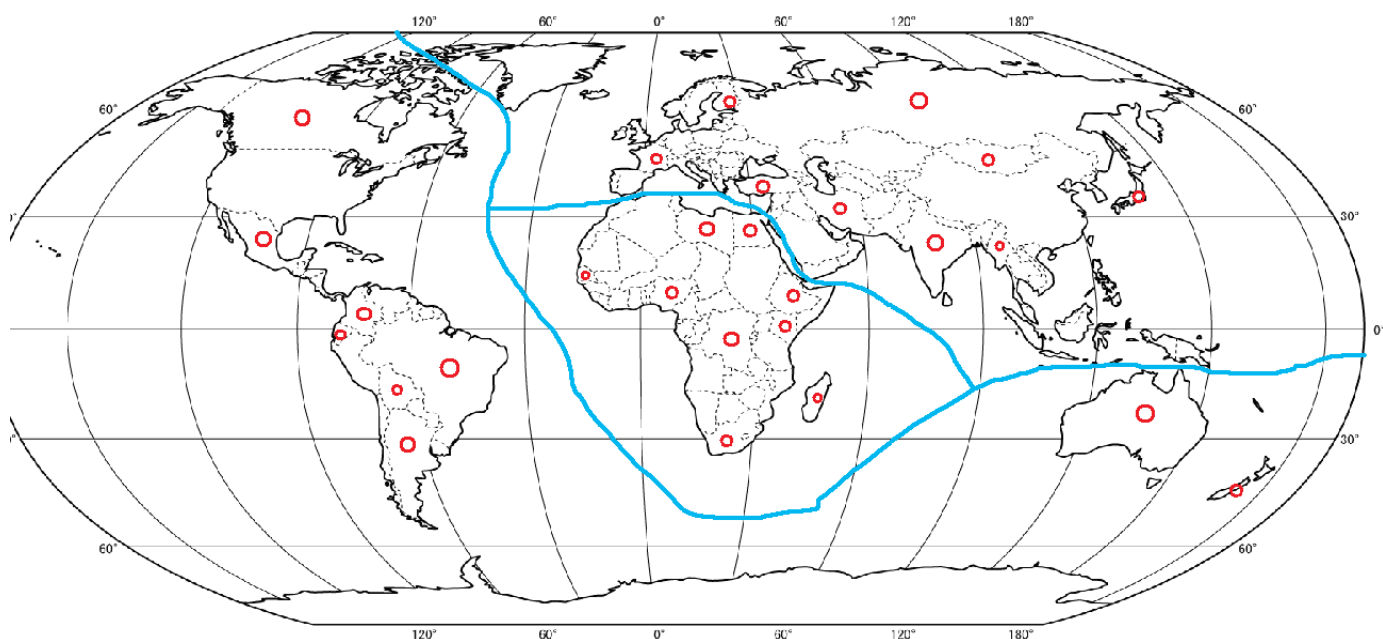
První kolo tedy končí, když se žáci nacházejí u archu, u kterého začínaly. Vedoucí zběžně zkontroluje pojmy a odstartuje druhé kolo. To probíhá jako to předešlé. Poté je na vedoucím, aby zhodnotil, zda budou pokračovat ještě dalším kolem, či zda se hra ukončí.

V závěru této aktivity dochází ke čtení názvů na jednotlivých arších a názorné ukázce na nástěnné mapě světa. Daný pojem by měl jít ukazovat někdo jiný, než kdo ho na arch psal.

Cíle aktivity: dítě si snaží co nejrychleji vybavit jakékoliv názvy pohoří, řek, států atd., orientuje se v atlase a hledá v něm příslušné pojmy, dokáže lokalizovat vybrané názvy pohoří, řek, jezer atd. na nástěnné mapě světa

4. Slepá mapa plná otázek

Nejprve se jedná se o samostatnou práci, kdy vedoucí rozdává každému dítěti vytištěnou slepou mapu s vybranými vyznačenými dvaceti sedmi státy - symbol červeného kolečka (viz mapa níže). Děti mají za úkol s pomocí atlasu světa najít o jaké vyznačené státy se jedná, tyto země vypsát na papír pod sebe a ke každé vypsát její hlavní město.

Obr. č. 19: Slepá mapa světa s vyznačenými státy, Zdroj:
http://mapasveta.info/svet/mapa_sveta_slepa_mapa_hranice.html, Vlastní zpracování, 2013

Když mají všichni hotovo, proběhne společná kontrola u nástěnné mapy světa a poté rozdělí vedoucí děti do tří skupin. Sféry zájmů všech tří skupin jsou vyznačeny ve slepé mapě modrou čarou. Jedna skupina se bude zabývat Amerikou, Austrálií a Novým Zélandem, druhá bude mít na starosti Afriku a třetí se zaměří na Evropu s Asií. Úkolem týmů bude napsat ke každému vyznačenému státu z přidělených světadílů nějakou otázku, kterou pak budou pokládat svým spolužákům z ostatních skupin.

Jasná a stručná otázka bude obohacena čtyřmi variantami odpovědí a, b, c, d, takže hádající pak budou mít na výběr ze čtyř položek, z nichž jen jedna bude ta správná. K vymýšlení otázek mohou děti použít atlas nebo již zmiňovaný internet, neměly by být

však příliš obtížné. Nejen proto vedoucí pravidelně obchází třídou a otázky se skupinkami konzultuje.

Příklady otázek s podtrhnutými správnými odpověďmi:

1. V jakém městě v Brazílii se koná každoročně světoznámý karneval?

- a) Rio de Janeiro
- b) Sao Paulo
- c) Salvador
- d) Brasilia

2. Jak se říká argentinským pastevcům skotu?

- a) otoman
- b) gauč
- c) gaučo
- d) kanape

3. Jaká významná surovina se těží v Íránu?

- a) zlato
- b) černé uhlí
- c) uran
- d) ropa

4. Stany mongolských kočovných pastevců se nazývají?

- a) šapitó
- b) jurta
- c) altán
- d) muerta

5. Jaká významná zemědělská surovina světového významu se vyváží z Keni?

- a) melouny
- b) pomeranče
- c) tabák
- d) káva

6. Těžbou jakého nerostu je proslulá Jihoafrická republika?

- a) křemen
- b) diamant
- c) kamenná sůl
- d) opál

Týmy si zvolí své názvy a poté se střídají v pokládání otázek. Vedoucí na tabuli zapisuje získané body za správné odpovědi, ale i za otázky, na které nikdo neodpověděl správně. Vyhrává tým, který získal nejvíce bodů.

Cíle aktivity: dítě se orientuje v mapě světa, dokáže pracovat se slepou mapou, vyhledává informace na internetu, dokáže sestavit smysluplnou otázku a vymyslet varianty odpovědí, snaží se co nejrychleji správně odpovědět na otázku a získat tak pro svůj tým body

5. Výroba globusu

Výsledkem této aktivity bude, že si každé dítě vyrobí svůj globus. Vedoucí zajistí základní potřebné pomůcky, kterými jsou nafukovací balóčky, staré noviny a škrob, a děti mají za úkol přinést si své vlastní tempéry a štětce. Nutno podotknout, že aktivitu bude nutné rozdělit do dvou částí, které se budou odehrávat ve dvou schůzkách.

První etapa skýtá vytvoření pevného základu pro globus, ta druhá se týká pomalování korpusu. Během doby, kdy děti tvoří, jim vedoucí vypráví o historii mapování, o významných mapových dílech, o různých znázornění na mapách. O výhodách znázornění světa na globusu oproti mapám a o všem, co ho v souvislosti s podobným tématem napadá.

Nejprve si každý nafoukne jeden balóček o průměru přibližně dvacet centimetrů (ideální je tvar koule) a na hrdle balóčku zaváže pevný uzel. Poté si natrhá noviny na malé kousky a pomocí škrobové vody je lepí na nafouknutý balóček. Teprve až když je vrstva papíru dostatečně silná (3 – 5 mm), může se základ globusu považovat za hotový a pověsí se za zauzlovaný konec balóčku, který zpod novinové krusty vykukuje, na připravenou šňůru. Takto budou polepené balóčky schnout do dalšího setkání.

Na následující schůzce si děti pomalují své připravené modely tak, aby se pokud možno co nejvíce podobaly opravdovým globusům. Proto vedoucí ve třídě vystaví několik školních globusů pro inspiraci.

Na závěr rozdává vedoucí dětem špendlíky s velkou barevnou hlavičkou s tím, aby

na své malé Zemi vyznačily tři místa, kam by se jednou chtěly podívat. Když jsou všechny špendlíky umístěné, utvoří se uprostřed třídy kruh a děti jedno po druhém představují místa, která by chtěly v budoucnu navštívit a proč. Poté si buď mohou vzít své globusy domů, nebo z nich vytvoří ve třídě výstavku.

Cíle aktivity: dítě si procvičí svou zručnost, uplatní svou fantazii, má radost z tvoření, nenásilnou formou se dozví informace o mapování a o výhodách znázornění světa na globusu oproti rovinným znázorněním, uvědomí si prostorové rozložení světa, zamyslí se, kam by se chtělo v budoucnu podívat a proč

6. Dovoz potravin ze zahraničí

V sérii následujících aktivit by měly děti pochopit základní principy dovozu potravin do České republiky, jeho klady a zápory. Aktivity svým časovým rozvržením určitě přesáhnou do několika setkání.

Vedoucí uvede děti do problematiky krátkým povídáním, které si dle sebe a především podle věku dětí uzpůsobí například podle článku Pavla Pillára *Dovoz potravin z celého světa a jak jej řešit?* (2010) (viz příloha č. 1). Možná by stačil stručný komiks (viz příloha č. 2) a krátký úvod ve smyslu, že v dnešní době není problém sníst během jednoho dne potraviny z různých koutů světa.

K snídani zakousneme rohlík s jogurtem, kdy rohlík k nám jel třeba jen třicet kilometrů, zato jogurt už na své pouti na náš stůl překonal německé hranice. K obědu brambory z Polska s kuřetem, které přiletělo z Francie, jako dezert pravý rakouský sachr s brazilskou kávou. Ke svačině bude stačit kolumbijský banán a na večeři si zajdeme do vyhlášené restaurace na steak z argentinského býčka. Přílohové fazolky dorazily nejspíš z Maďarska.

Jakoby se u nás nevyráběly jogurty, nepěstovaly brambory, nechovala drůbež. Jakoby byl sachr dort lepší než babiččin štrúdl. Jakoby byl banán o moc lepší než české jablko či hruška. Jakoby u nás bylo málo dobytka, o fazolích nemluvě.

Následuje diskuze o tom, na jakých potravinách jsme zcela závislí na dovozu a které můžeme nahradit svými českými, respektive se pokusíme hledat alternativy zahraničních potravin. Ne ve smyslu, zda se někde v Česku pěstují pomeranče, ale ve smyslu, které české ovoce obsahuje do jisté míry podobné množství vitamínů a výživových hodnot jako pomeranč.

Dílejší aktivitu „Průzkum v obchodě“ lze realizovat v rámci jedné společné schůzky, časově výhodnější variantou by však byl individuální průzkum jednotlivých skupin, které vedoucí stanoví.

Každá z pěti skupin dostane zadané téma, které je bude v rámci průzkumu dovozu potravin zajímat. Vedoucí zvolí například následující okruhy zájmů:

- a) balené vody, minerální vody, sladké sycené nápoje
- b) mléko a mléčné výrobky - jogurty, sýry, tvarohy, termixy, mléčná rýže, pudinky, keфіry, acidofilní mléka, kyška, zákys...
- c) ovoce a zelenina – čerstvá, mražená, v konzervě
- f) těstoviny, luštěniny, rýže, mouka, cukr, sůl, vejce
- h) cukrovinky – čokolády, bonbóny, sušenky...

Jejich úkolem pak bude navštívit alespoň jeden supermarket (Tesco, Albert, Kaufland, Billa, Lidl...) a najít zde co nejvíce druhů zadaných položek dle témat jednotlivých skupin. Vedoucí by měl stanovit minimální počet položek tak, aby mohl být průzkum považován za smysluplný (čím více, tím lépe).

Hlavním úkolem bude pořídit si z obchodů zápis, který bude obsahovat jak název výrobku, tak sídlo výrobce a zemi původu. Vedoucí by měl zdůraznit žákům, že země původu bývá někdy v rozporu s výrobcem – například u čajů nebo kávy, někde lze dohledat jen zemi původu – převážně u ovoce a zeleniny.

Dalším úkolem dětí bude sestavit tabulku v programu excel a do ní získané informace dosadit.

Název výrobku	Sídlo výrobce	Země původu
Hermelín	ČR	
Milka čokoláda	Rakousko	
banán		Ekvádor
česnek		Čína
.....	

Tabulka č. 6: Vzor tabulky s daty z průzkumu v obchodě, Vlastní zpracování, 2013

Po vypracování tabulek každá skupinka před ostatními odprezentuje své výsledky průzkumu. Zdůrazní země, z nichž se zboží, na které se tým měl soustředit, nejčastěji dováží, a uvede, zda některou ze zkoumaných potravin žádný český výrobce neuvádí na trh a tudíž jsme u ní zcela závislí na dovozu. Zmíní poměr dovážených potravin ku českým výrobkům. Rovněž uvede, zda členy skupinky při průzkumu něco překvapilo (např. že mezi balenými vodami z České republiky našly i produkty pocházející z Fidži).

Po výstupu všech skupin následuje společná diskuze a shrnutí výsledků průzkumu. Kromě jiných závěrů dojde i na vyhodnocení otázky „Na jakých potravinách jsme zcela závislí na dovozu?“, kdy lze porovnávat zjištěné údaje s úvodní diskuzí do tématu.

Vedoucí napíše doprostřed tabule velkými písmeny ČR a žáci se jeden po druhém střídají u tabule a zapisují kolem „ČR“ názvy států, ze kterých se k nám podle průzkumu dováží potraviny. Přímkami pak jednotlivé státy spojují s ústředním pojmem. Na tabuli pak vidíme krásné jednoduché schéma dovozu potravin do České republiky.

Další dílčí úkol plní děti ve dvojicích – mají za úkol seřadit státy, ze kterých se k nám dováží potraviny, od nejbližších po nejvzdálenější (počítá se se vzdáleností měřenou vzdušnou čarou a v potaz se bere nejkratší možná vzdálenost, tzn. nejbližší hranice – např. – Německo, Polsko, Slovensko, Rakousko jsou na stejné úrovni, tedy nám nejbližší). Následuje společná korekce a případná diskuze výsledků, vedoucí navíc zdůrazní nejvzdálenější země.

Cíle aktivity: dítě pochopí výhody a nevýhody dovozu potravin ze zahraničí, dokáže se orientovat v obchodě a umí z etiket výrobků vyčíst potřebné informace, uvědomí si, které potraviny se dováží a odkud, u jakých potravin jsme zcela závislí na jejich dovozu, dokáže vytvořit jednoduchou excelovou tabulku a doplňovat do ní údaje, prezentuje se před třídou, umí měřit porovnat vzdálenosti na mapě

4.11 Plánování závěrečného výletu

Na květnových schůzkách budou děti pod vedením vedoucího vymýšlet a plánovat společný závěrečný výlet. Vedoucí se je snaží motivovat: „*Tak jsme se v našich setkáních bavili o našem nejbližším okolí, o našem městě, kraji, republice, o Evropě i celém světě. Dozvěděli jste se spoustu nových a zajímavých informací a za to, že jste byli vždycky tak moc šikovní, nás čeká výlet. Nebude to ale jen tak ledajaký výlet! Ten výlet si totiž vymyslíte a naplánujete vy sami a pak na něj pozveme i vaše rodiče. Uděláme pro ně takové malé překvapení. Oni vás pořád někam berou, tak teď to obrátíme a vezmete někam vy je, co vy na to? Do Ameriky i do Austrálie je to celkem daleko, k moři se určitě někdy podíváte, tak co kdybychom naplánovali nějaký výlet tady u nás, na Plzeňsku? Často lidé jezdí na dovolenou a na výlety daleko od domova a pak zjistí, že vlastně ani neví, co se*

nachází za tamhle tím lesem, za tamtím kopcem a za tamtou řekou. Pojďme tedy naplánovat dvoudenní výlet v Plzeňském kraji.“

Následuje společná diskuze, kde se děti budou vyjadřovat, zda se jim tato myšlenka líbí a taky budou říkat spontánní návrhy, kam by se rády podívaly. Vedoucí jim dá prostor do následující schůzky, aby sháněly informace na internetu, ptaly se doma, četly knížky. Navíc jim přiblíží odhadované časové rozpětí výletu s tím, že by začal v sobotu 21. června ráno a návrat domů se předpokládá v neděli 22. června odpoledne, popřípadě večer.

O týden později se udělá ve třídě kroužek a děti říkají své již promyšlené návrhy kam by výlet naplánovaly a proč. Mohou navrhopvat jak konkrétní obce, tak širěji pojaté oblasti. Vedoucí zapisuje veškeré návrhy na tabuli a když už všichni svůj tip řeknou, nastává situace, kdy by si děti měly vybrat z uvedených nápadů jeden a od toho pak odvíjet veškeré plánování. Vedoucí může přispět nějakým konstruktivním nápadem či konkrétním tipem kam na výlet, neměl by však do toho dětem příliš zasahovat. Zároveň by měl fungovat jako moderátor a diskusi řídit.

Předpokládá se, že se přeci jen děti na jednom návrhu na výlet shodnou. Ideálním případem by bylo konkrétní místo, název obce nebo města. V tu chvíli může začít plánování a rozdělování úkolů pěti týmům, které vedoucí stanoví.

Jeden tým bude mít na starosti ubytování a jeho rezervaci, druhý tým bude mít za úkol naplánovat cestu tam a nazpátek. Třetí tým zmapuje památky a zajímavosti v okolí, čtvrtá skupina si vezme za své sobotní program a pátá skupina bude mít za úkol připravit si plán aktivit na neděli.

Ubytování

Podle charakteru vybraného cíle výletu se bude odvíjet i volba ubytování. Vedoucí se opět snaží svou intervenci co nejvíce minimalizovat, měl by však stanovit horní hranici ceny za ubytování. Tu stanoví dle svého nejlepšího uvážení, kdy vezme v potaz nynější ekonomickou situaci. Rovněž může stanovením nejvyšší ceny cíleně a přitom nenápadně zúžit a ovlivnit výběr ubytování. (Pokud například stanoví nejvyšší cenu za nocleh pro jednu osobu na sto korun, budou se děti zřejmě orientovat na hledání ubytování v kempech a tábořištích, možná i v chatkách. Pokud však stanoví maximální cenu na pět set korun, už budou vybírat z různorodých stylů a způsobů ubytování.). Důležité je, aby děti měly pocit, že si dané ubytování vybraly ony, ne vedoucí.

Ubytování se bude nejlépe hledat na internetu, popřípadě přes místní či regionální infocentrum v lokalitě výletu.

Druhou důležitou úlohou tohoto týmu bude zarezervování ubytování na konkrétní termín a pro konkrétní počet lidí. Tato část se tedy bude řešit až na další schůzce, kdy by se do té doby měly vyjádřit rodiče dětí, zda na výlet pojedou, a taky tehdy, až budou s formou ubytování seznámeni i ostatní členové kroužku.

Doprava

Jeden z týmů bude mít na starosti naplánovat cestování na určené místo v sobotu ráno a pak zase odtud v neděli odpoledne, či navečer zpátky do Plzně. Bude zjišťovat jakým dopravním prostředkem bude cesta nejkratší, nejjednodušší, nejpohodlnější, nejlevnější, kolikrát a kde se bude případně přestupovat... Po zvážení všech aspektů žáci vyberou nejideálnější dopravu.

Aby mohli svůj úkol splnit co nejlépe, je jasné, že budou muset při plánování spolupracovat s ostatními týmy, zejména pak s tím, který zajišťuje ubytování. Tuto mezitýmovou spolupráci, která se nebude týkat jen těchto dvou týmů, vedoucí včas zdůrazní a během plánování několikrát zopakuje.

Pokud skupina dospěje k závěru, že dopravní spojení vůbec neodpovídá jejich časové představě o obou cestách, může se buď přizpůsobit časové rozvržení, nebo lze zvažovat o objednání autobusu. Tuto variantu konzultují děti s vedoucím a on posoudí vhodnost a reálnost využití této služby.

Mapování památek a zajímavostí

Tým, který bude mít na starosti zjišťování památek a zajímavostí v okolí cílové destinace, bude mít k dispozici internet, brožury a nějaké knihy s turistickými cíli. Výborným zdrojem nápadů na výlety je Velká cestovní kniha České republiky od P. Davida a V. Soukupa (2002), kterou budou mít žáci rovněž k dispozici.

Jeho úkolem bude najít co možná nejvíce podnětů k pěším túrám, k návštěvám kulturních i jiných zajímavostí v přijatelném okruhu asi dvaceti kilometrů. Děti by měly výběr cílů zvažovat i po té stránce, že s nimi budou jejich rodiče, tak by si měly dát záležet, aby byly památky a zajímavosti atraktivní pro obě generace.

Program na sobotu a na neděli

Dvě skupiny, které mají za úkol naplánovat harmonogram činností a aktivit na víkend, budou velmi úzce spolupracovat s týmem, který mapuje památky a zajímavosti, respektive na jejich výstup budou navazovat.

Měly by se pokusit sestavit co nejpřesnější časový harmonogram dne, ve kterém rozpracují jednotlivé aktivity a zahrnou do nich právě vytipované turistické cíle a zajímavosti, které vybrali jejich spolužáci.

Týmu, který má na starost sobotní plán, vedoucí doporučí, aby si připravil i nějaký kulturní program na večer (hry, soutěže, scénky...), skupině, která bude sestavovat harmonogram na neděli, připomene, aby při svém plánování mysleli na odpolední / večerní návrat do Plzně. Oba dva týmy budou spolupracovat nejen se skupinou „památkářů“, ale především mezi sebou navzájem, aby nenastala situace, kdy by byl nějaký turistický cíl zahrnut do obou dní.

Úkoly, na kterých budou týmy pracovat, zaberou minimálně dvě setkání. Už z přidělených povinností je jasné, že některé skupiny budou muset na informace, které budou ve svých úkolech nutně potřebovat, čekat. Mnohdy totiž úkoly jednoho týmu navazují na úkoly jiné skupiny.

Vedoucí na tuto skutečnost děti upozorní ihned potom, co jim rozdá jejich povinnosti. Vysvětlí jim, že za oblast úkolů, které ve skupinách dostaly, každý tým zodpovídá, a má za něj plnou odpovědnost. Jestli se výlet povede, záleží na každém stavebním kameni, každém týmu.

To ale neznamená, že pokud čekají na potřebné informace, nebo už mají své povinnosti splněny, mají hotovo a nastává jim volná zábava. V takovém případě obejdou ostatní skupiny, zeptají se s čím jim mohou pomoci a spolupracují s nimi. Vedoucí dětem naznačí, že pokud chtějí, mohou na všech úkolech pracovat společně a pak si každý tým do detailů zpracuje své téma. Musí pak ale důsledně všechny kontrolovat, zda opravdu pracují na úkolech spojených s výletem.

Ve chvíli, kdy všechny týmy splnily své úkoly, prezentují své návrhy na ubytování, dopravu i program obou dní před ostatními. Společná diskuze by měla odhalit případné nedostatky, nejasnosti, a rovněž by měla být podnětem k doladění všeho potřebného.

Pokud nastala fáze, že jsou všichni se všemi návrhy spokojeni, následuje vytvoření pozvánek na výlet pro rodiče dětí, a plánování může být považováno za ukončené.

V ideálním případě svou účast potvrdí rodiče (alespoň jeden z nich) všech dětí. Pokud se však rodiče ani nikdo jiný z dospělých příbuzných nemůže výletu zúčastnit, stačí, aby vedoucí obdržel souhlas rodičů se souhlasem, že se jejich dítě může dvoudenní akce zúčastnit. V případě, že by nastala situace, že většina rodičů nemůže jet, je nezbytné, aby vedoucí zařídil ještě minimálně dva až tři další dospělé (rodiče, pedagogové...).

Cíle aktivity: dítě se stává článkem plánování, přebírá odpovědnost za své povinnosti, umí vyhledávat informace na internetu, v brožurách i knihách, dokáže plánovat aktivity z časového i prostorového hlediska, chápe časové i prostorové hledisko plánování, dítě se cítí důležité, dokáže zajistit důležité informace, spolupracuje v týmu i v celé skupině dětí, prezentuje své návrhy, dítě má radost, že plánuje výlet pro své rodiče, rodiče budou na dítě hrdé, pyšné a pochválí ho

4.12 Praktická výbava na výlet

Do naplánovaného výletu, který se uskuteční poslední víkend před letními prázdninami bude zbývat ještě několik střed; záleží na tom, kolik schůzek předchozí plánování zabere. Vedoucí má na těchto několik posledních setkání připraveny aktivity, které se týkají počasí, ale nejen něho, a některé poznatky z nich budou moci děti uplatnit právě na společném výletě, popřípadě o letních prázdninách.

1. Příběh o počasí

Vedoucí dětem nahlas předčítá příběh o počasí z knížky Jak s dětmi trávit volný čas (REUYSOVÁ, VIEHOFFOVÁ, 1996, str. 113 – 116). Pomocí situací v příběhu, který vypráví o dvou dětech, Hance a Filipovi, a Hančiných prarodičích, může vedoucí dětem vysvětlit mnoho přírodních úkazů týkajících se počasí.

V příběhu zazní mimo jiné případy a pojmy jako červánky, tlaková výše, brázda nízkého tlaku vzduchu, dusno a loupání v babiččině koleni před bouřkou, chování kočky Míny před bouřkou, samotná bouřka s blesky a hromy, bleskosvod a jeho funkce, měření tlaku vzduchu barometrem nebo třeba vznik duhy. Vysvětlování se povětšinou ujme Hančin dědeček, výjimečně i její babička.

Mraky v láhvi

Vedoucí tento příběh obohatí o názornou demonstraci umělého vyvolání vysokého a nízkého tlaku, aby děti snáze pochopily vztah mezi tlakovou výší a níží a mezi aktuálním počasím.

Na pomoc si vezme obyčejnou průhlednou plastovou láhev, ruční pumpičku, korek a trochu vody (lihu). Jehlu pumpičky prostrčí provrtaným korkem a ten vsadí do hrdla láhve tak, aby korek hrdlo dobře utěsnil. Na dně láhve je asi třicentimetrová vrstva vody, popřípadě lihu.

Poté začne vedoucí pumpovat, čímž vžene do láhve nový vzduch. V láhvi se vzduch hromadí, stlačuje a zahřívá a dochází zde ke zvýšení tlaku. Děti pozorují, že vzduch uvnitř láhve je čirý, mohou přes něj pohodlně koukat. Vedoucí podává doplňující vysvětlení, že když ve zprávách uslyší, že se k nám blíží hřeben vysokého tlaku vzduchu, znamená to jasnou oblohu bez mráčků.

Potom rychle korkový špunt i s pumpičkou vytáhne a hrdlo láhve rychle překryje dlaní. Děti mohou sledovat změnu, která uvnitř láhve nastala – vytvořily se v ní mraky. K tomuto jevu vedoucí dodává, že tím, jak prudce vytrhl špunt z láhve, došlo uvnitř k poklesu tlaku, zvětšení objemu vzduchu a ochlazení, a uvnitř se tak mohly vytvořit mraky. Taková situace běžně na obloze nastává, když se dostaví brázda nízkého tlaku vzduchu.

Vedoucí ještě několikrát obě situace zopakuje, aby byl vidět markantní rozdíl mezi vysokým a nízkým tlakem v lahvi a dětem se poučky o tomto jevu vstúpily do paměti. Děti si pak mohou pokus i samy vyzkoušet.

Cíle aktivit: příběh o počasí je motivací do aktivit týkajících se počasí, dítě se nenásilnou formou dozví zajímavé informace a obohatí se o nové pojmy, shlédne praktickou ukázkou principu oblačnosti a snáze tak pochopí souvislosti v předpovědi počasí, samo si vyzkouší tento jednoduchý fyzikální pokus a tím si nové poznatky lépe zafixuje

2. Ukazatele hezkého a špatného počasí

Vedoucí pronáší k dětem motivační řeč: „V přírodě existuje mnoho znamení, která nás informují o blížících se změnách počasí, a díky nim můžeme předvídat počasí v následujícím dni i bez předpovědi televizní rosničky.“

V rámci této aktivity budou mít děti seskupené do pěti týmů za úkol z jedné hromádky promíchaných ukazatelů hezkého i špatného počasí vytvořit hromádky dvě

– jednu se známkami toho, že se počasí zlepší, jednu s předpoklady, že se počasí naopak zhorší. Vybrané ukazatele změny počasí jsou převzaty z knihy Hanny Viehoffové Jak s dětmi trávit volný čas.

„Vybrané ukazatele zlepšení počasí:

- klesá vlhkost vzduchu
- stoupá tlak vzduchu
- vane východní nebo jižní vítr

- obloha je bez mraků, nebo jsou oblačnost
na ní kupovité mraky

- slunce je při východu zlaté
- večer slunce zapadá červené
- obzor je zamlžený a v oparu

- k večeru se utiší vítr
- kouř ohně stoupá svisle vzhůru
- vlaštovky létají vysoko
- borovicové šišky jsou široce rozevřené

Vybrané ukazatele zhoršení počasí:

- vlhkost vzduchu se zvyšuje
- klesá tlak vzduchu
- vane západní, jihozápadní nebo severní vítr

- na obloze se tvoří závojovitá a věžovitá mračna nebo tmavošedé dešťové mraky

- slunce je při východu červené
- večer má slunce kolem sebe prstence
- je dobrá viditelnost, hory jsou tmavě fialové a zdají se být velmi blízko, vzdálené domy a stromy jsou velmi dobře zřetelné

- vítr večer zesílí

- vlaštovky létají nízko
- borovicové šišky jsou zavřené

- květiny na louce voní ještě intenzivněji než jindy
- noční obloha je velmi jasná a hvězdy jasně svítí“

(REUYSOVÁ, VIEHOFFOVÁ, 1996, str. 110 – 111)

Vedoucí prochází třídou a průběžně s jednotlivými skupinami konzultuje správnost či nesprávnost přiřazení výroku na obě hromádky. Poté následuje společná kontrola

a diskuze, zda s jednotlivými tvrzeními děti souhlasí a jestli už se někdy ocitly v situaci, že se řídily podle znamení v přírodě a ne podle zpráv o počasí.

Cíle aktivity: dítě spolupracuje ve skupině, dozvídá se jak podle znamení v přírodě předvídat změnu počasí

3. Větrná korouhev

V předchozí činnosti byl zmiňován východní, jižní, západní, jihozápadní a severní vítr. Aby děti mohly samy doma určit směr větru, vyrob si na schůzce velice jednoduchou větrnou korouhvičku. Nápad je opět převzat z knihy Hanny Viehoffové a Evy Reuysové Jak s dětmi trávit volný čas z roku 1996, strana 127 (REUYSOVÁ, VIEHOFFOVÁ, 1996).

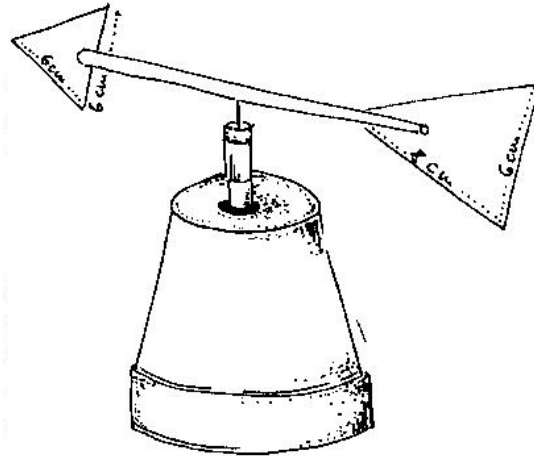
Na výrobu budeme potřebovat malý hliněný květináč s dírou ve dně, pevný papír (karton), brčko, tužku s gumou na jejím konci, modelínu, špendlík, nůžky a pravítko. Děti pracují samostatně, každé si vyrobí svůj vlastní ukazatel směru vanutí větru.

Nejprve si z pevného tvrdého papíru vystřihnou dva trojúhelníky. Jeden bude rovnostranný o straně dlouhé šest centimetrů, ten druhý bude rovnoramenný s délkou ramen osm centimetrů a šesti centimetrovou základnou. Oba konce brčka nastřihnou v délce přibližně jednoho centimetru, nejlépe ve stejné rovině. Poté oba trojúhelníky vsunou do zářezů tak aby vznikla šipka (viz obrázek č. 20).

Tužku otočenou špičkou dolů vstrčí do díry v květináči, který je obrácen dnem vzhůru, a zevnitř květináče ji v díře upevní plastelínou a prostor v díře kolem tužky jí zároveň ucpou.

Následuje propojení šipky a tužky v květináči způsobem, že uprostřed brčka zapíchnou špendlík, který navíc zabodnou i do gumy na vyčnívajícím konci tužky. Šipka by se po tomto úkonu měla volně pohybovat.

Korouhvička už je téměř hotova, teď už stačí jen na květináči vyznačit čtyři světové strany a pomocí kompasu květináč patřičně nasměrovat.

Obr. č. 20: Větrná korouhvička, Zdroj: VIEHOFFOVÁ, H., REUYSOVÁ, E. *Jak s dětmi trávit volný čas.* 1996. str. 127.

Cíle aktivity: dítě si vyrobí větrnou korouhvičku, sleduje na ní směr větru, má radost z tvoření, propojuje teoretické poznatky s praktickými, aktivita v něm podněcuje zvědavost a aktivní přístup k učení

4. Nepohoda v lese

Tuto aktivitu by bylo nejlepší provádět v lese, ale lze improvizovat i v prostorách třídy. Prostředí lesa zde slouží hlavně k navození patřičné atmosféry, kterou se vedoucí může pokusit nasimulovat například audio nahrávkou, či krátkým videem.

Rozdělí žáky do tří skupin, pokud možno tak, aby jednu skupinu tvořily jen dívky, druhou samí chlapci a ta třetí byla smíšená.

Jde o to, že vedoucí nastolí úvodní otázku „S jakými nepříjemnými, či dokonce zdraví ohrožujícími situacemi se v lese můžete setkat při náhle zhoršeném počasí?“ Skupiny budou vymýšlet různé vykonstruované situace a následně se pak budou pokoušet zvážit nebezpečnost situace a hledat z ní východiska. Příkladem oné nebezpečné situace může být například stav, kdy prudká podvečerní bouře doprovázena silným lijákem vás zastihne samotné hluboko v lese. Reakcí na tento stav může být například setrvání v lese a přečkání nečasu včetně způsobů jak, útěk z lesa co nejkratší, nejrychlejší a nejbezpečnější cestou, přivolání pomoci a podobně. Vedoucí zde nechává dětem volný prostor, aby vymyslely co nejvíce možných řešení, jak by se ony samy v takovéto situaci zachovaly.

U každého případu nepřízně počasí by měly týmy zdůraznit výhody svých navrhovaných řešení, ale zároveň i jejich slabiny, realizační možnosti daných návrhů

a rovněž i možnosti jejich ohrožení. Zkrátka vytvoří pro každou situaci takovou malou SWOT analýzu.

Následuje diskuze v kolečku uprostřed třídy (v lese), kdy se týmy vyjadřují k jednotlivým situacím, které by mohly v lese za nepříznivého počasí nastat. Za tým vystupuje vždy jeden zástupce, který ostatním představí návrhy řešení daného stavu svým týmem. Děti by si měly všimnout rozdílů i podobností návrhů řešení všech týmů, zda se názory kluků liší od holčičích zásadním způsobem, či nikoliv. Mohou se zde vyjádřit i jednotlivci, kteří s tvrzením svého týmu nesouhlasí, ale byli přehlasováni většinou.

Když řešení představí všechny tři skupiny, měly by z návrhů vybrat jeden, který shledávají jako nejlepší. Pokud se nachází v lese, mohou si zvolenou variantu rovnou vyzkoušet při návratu do školy, přičemž si budou danou nepřízeň počasí jen představovat, a pokusí se vžít do role jedince, který je sám v lese.

Činnost je inspirována aktivitou popsanou v Učitelově námětovníku Robinsonem dnes aneb jak si poradíme, když..., který vydala Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity v Brně, na stranách 41 – 42 (SVATOŇOVÁ, 2012b).

Cíle aktivity: dítě navrhuje a zdůvodňuje alternativy řešení nepříjemných a ohrožujících situací v lese při zhoršení počasí, argumentuje, obhajuje svůj názor, vymýšlí výhody a nevýhody daného řešení, realizační možnosti návrhu i možnosti jeho ohrožení, konstruktivním způsobem se snaží odhalit nejlepší řešení v dané situaci, aktivita rovněž rozvíjí fantazii při simulaci zhoršení počasí v lese

5. Bouřka

Aktivita je podrobně rozepsána ve výše zmíněné publikaci na stranách 51 – 54 (SVATOŇOVÁ, 2012b). Měla by v dětech posílit povědomí o tom, jak se chovat při bouřce, jaké dodržovat zásady a jak se zachovat v případě zasažení někoho druhého bleskem, tedy zásady první pomoci.

Vedoucí dětem přečte krátký úvodní text, který pojednává o vzniku bouřek a jejich výskytu. Poté čeká žáky sled pěti úkolů. V prvním budou samostatně číst šestiřádkový text o průběhu bouřky a budou ho porovnávat se svou zkušeností. Ve druhém cvičení je bude opět čekat text, tentokrát na téma *Jak se co nejlépe chránit, pokud bouřka někoho zastihne*, ten je o něco delší. Budou mít za úkol podtrhat v něm informace, které považují za nejdůležitější.

Třetí text popisuje nejrizikovější situace, které mohou při bouřce nastat a ve kterých se lidé mohou ocitnout. Děti se střídají a nahlas čtou jednotlivé položky. Kromě toho by měly vysvětlit, proč je právě ta konkrétní popsaná situace riziková.

V rámci čtvrtého úkolu se děti výtvarně projeví. Mají za úkol nakreslit schematický obrázek pro vhodné chování za bouřky podle textu s názvem *Co dělat*, který jim nahlas předčítá vedoucí. Pátý úkol je zaměřen na zopakování první pomoci, kterou by měl umět poskytnout každý člověk, jelikož při zasažení bleskem může dojít k zástavě srdeční činnosti. Kromě praktického nacvičování resuscitace, si děti ve dvojicích zkouší telefonický rozhovor mezi záchranářem a tím, kdo volá o pomoc.

Cíle aktivity: dítě si upevní vědomosti o zásadách chování při bouřce, naučí se co nejlépe se o sebe postarat za bouřky, zopakuje si zásady první pomoci a telefonování o pomoc

6. Umění číst v jízdním řádu

„V dnešní době existují chytré internetové aplikace, které vám během chvilky sdělí, v kolik hodin vám kamkoliv do světa jede autobus, vlak, či letí letadlo, kolik za cestu zaplatíte, kolikrát budete muset přestupovat a v kolik hodin do cíle dorazíte. Tatam je romantické pročitání odrbaných jízdních řádů na zastávkách. Myslíte, že klasickým papírovým jízdním řádům odzvonilo, nebo mají ještě nějakou budoucnost? Využíváte je někdy i vy sami?“ snaží se vedoucí uvést děti do aktivity, v níž by se měly naučit číst v jízdním řádu.

Následuje krátká diskuze nad vyslovenými otázkami a vyprávění vedoucího, ve kterém zmíní co je jízdní řád, k čemu slouží a co všechno z něho můžeme vyčíst. Poté rozdělí děti do tří skupin. Členům každé skupiny rozdá nakopírované jízdní řády, s tím, že jedna skupina dostane autobusový, druhá skupina vlakový a třetí skupina jízdní řád městské hromadné dopravy (viz přílohy č. 3, 4 a 5). Navíc dostanou ještě do skupiny jeden pracovní list s otázkami týkajícími se příslušného jízdního řádu, na které budou společnými silami odpovídat.

Na ukázkou uvádím otázky týkající se autobusového jízdního řádu:

1. Představte si, že stojíte na zastávce Svitavy, Lány škola. Je všední den a vy se potřebujete dostat do Rohozné k poště. Kolika spoji můžete od rána do večera jet?

(šest spojů)

2. V kolik hodin večer vám jede poslední spoj?

(ve 22:30 hodin)

3. Kolik ujedete na této trase kilometrů, pokud pojedete i přes Radiměř? (26 km)
4. Kolik kilometrů měří trasa, pokud se přes Radiměř nepojede? (16 km)
5. Jede nějaký spoj z autobusového nádraží ve Svitavách do Radiměře každou neděli
a o svátcích? Pokud ano, v kolik hodin? (ano, jede, v 9:00 hodin)
6. V kolik hodin ráno jede ze Svojanova, rozc. první autobus? (ve 4:40 hodin)
7. V kolik hodin ve všední den přijede do zastávky Hradec nad Svitavou, dolní autobus,
který vyjel ze zastávky Rohozná, škola v 6:06 hodin? (v 6:22 hodin)
8. Co znamená symbol dvou zkřížených kladívek v jízdním řádu?
(že takto označený spoj jede v pracovní dny)
9. Co značí v jízdním řádu symbol šestky v kroužku?
(že takto označený spoj jede v sobotu)
10. Co v jízdním řádu znamená tento symbol < ? (že spoj jede po jiné trase, takže touto
zastávkou ani neprojíždí)

Když budou mít všechny týmy hotovo, vedoucí provede individuální kontrolu a všichni si sednou do kruhu. Následuje diskuze o tom, jak se dětem pracovalo, jestli se jim zdá čtení v jízdním řádu těžké, co jim dělá problémy... Všichni si prohlédnou všechny typy jízdních řádů a vysloví se, jaký typ řádu se jim zdá nejlépe čitelný a proč? Uvažují proč se využívají jiné pro autobus, vlak a městskou hromadnou dopravu, jejich výhody a nevýhody.

Cíle aktivity: dítě se učí číst v jízdním řádu, aktivně v něm vyhledává informace, rozumí symbolům, které se v řádu vyskytují, spolupracuje ve skupině, vidí rozdíly v různých typech jízdních řádů, uvědomují si jejich výhody a nevýhody

5 DISKUZE VÝSLEDKŮ PRÁCE

Sama za sebe musím říct, že jsem se svou prací spokojena. A to proto, že se mi podařilo uskutečnit vše, co jsem si naplánovala. Prvotní myšlenkou sice bylo, že vypracuji přesné osnovy na každé setkání kroužku a do detailů popíšu veškeré použité aktivity. Ale po konzultaci s vedoucím mé práce a poté, co jsem několik takových hodin skutečně rozpracovala, jsem došla k závěru, že by tato práce nebyla stostránková, nýbrž minimálně třísetstránková, což by pozbývalo smyslu a efektivity, a také bych ji pravděpodobně nestihla odevzdat v požadovaném termínu. Proto jsem se pak zaměřila jen na výběr některých zajímavých aktivit, které by šlo v rámci plánovaných témat realizovat.

Některé z nich se mi dokonce podařilo uskutečnit a zároveň tím i ověřit v rámci mé letošní únorové pedagogické praxe, jiné činnosti mám již ozkoušené z letních táborů, kterých se již osmým rokem pravidelně účastním jako skupinová vedoucí. Většina návrhů jednotlivých aktivit je však doposud pouze teorií a skrývá v sobě nepsanou výzvu tyto činnosti s dětmi vyzkoušet v co nejbližší možné době.

Mezi činnosti, které mám ověřené v praxi, patří například veškeré aktivity v úvodní hodině (slovní fotbal s klubíčkem, puzzle ČR, přiřazování vlajek státům, „hledej město ve větách“, slovní přesmyčky a křížovka s tajenkou). Jelikož má být tato hodina motivační a má děti do kroužku nalákat, volila jsem tyto činnosti záměrně, jelikož mám vyzkoušeno, že fungují a děti baví.

Seznamovací aktivita s pustým ostrovem je rovněž léta osvědčená a praktikuji ji na každém táboře. Oproti tomu hra „Pif – paf aneb zastřelte svého protihráče jeho vlastním jménem“ pro mě byla novinkou a já se těším, že ji hned na prvním letošním táboře vyzkoušíme.

S dětmi jsem také prováděla činnost na posílení paměti, „Zapamatuj si a poznej rozdíl“, rovněž jsme poznávali věci po hmatu. I když se nejednalo o předměty z lesa, princip hry byl naprosto stejný. Jindy jsme kreslili na záda a komunikovali tak spolu dotykem, i když se nejednalo o obrázky stromů. Hra „stromy v pohybu“ je obecně známa pod názvem „kompot“ a patří k jedné z nejoblíbenějších her na dětských táborech, či ve školních podmínkách. Stejně tak děti ohromně baví obdoba hry „jaký jsem stát?“, kterou v práci také uvádím. Na táboře hrajeme většinou varianty se zvířaty, či pohádkovými postavami. Jedno kolo hry většinou nestačí a pro velký úspěch ji s obměnou tématu opakujeme.

Z letních táborů mám z mé práce ještě vyzkoušenou výrobu globusů. Abych byla přesná, tak na táboře děti vyráběly různé planety, princip a postup výroby byl však totožný, výsledek se liší pouze v pomalování korpusu. Na příměstském táboře, který pořádá již třetím rokem plzeňská Techmanie, jsme s dětmi zkoušely pokus „mraky v lahvi“ a musím konstatovat, že to bylo pro děti nejen zábavné, ale rovněž velice přínosné (zpětná vazba i od rodičů). Z jiného tábora mám zkušenosti s aktivitou „kufr“, která děti také ohromně baví, rovněž mají zálibu ve společenských stolních hrách. Na jednom letním táboře je pravidelným zvykem, že si v rámci poledního klidu posedáme s dětmi do kroužku, a já předcítám otázky z herních kartiček vědomostní hry Česko junior. Hrajeme bez jakéhokoliv stolního plánu, princip hry spočívá v tom, že kdo jako první správně odpoví na otázku, získává příslušnou kartu. Vyhrává ten, kdo v čase poledního klidu získá nejvíce kartiček.

Ze školního prostředí mám vyzkoušenu například orientaci na plánu Plzně, kdy se děti snaží co nejrychleji najít požadovaný cíl, nebo metodu brainstormingu na různá témata (v práci zmiňuji variantu „Co se vám vybaví, když se řekne Plzeň?“). Rovněž jsem žákům zadávala úkol, aby vymysleli „víkend snů“ pro svého kamaráda. Všechny tři aktivity žáci zhodnotili jako zábavné. Pozorovala jsem ale, že v textu práce uvedená doplňovačka „Věžňovo putování“ je bavila více než třeba zmíněný brainstorming.

Největší úspěch však na školním poli sklidil elektronický AZ kvíz, který jsem do práce zakomponovala celkem třikrát – s tématy les, Plzeň Evropa; ve škole jsem ho uváděla ve variantách Česká republika, Německo a Rakousko. Pozitivní ohlasy dětí na tuto aktivitu shledávám jednak ve skutečnosti, že nejsou zvyklé na jakékoliv počítačové prezentace a toto ozvláštnění jinak zaběhlé rutiny s radostí vítají, a jednak v tom, že se jedná o soutěž dvou skupin. Ať chceme nebo nechceme, děti ve školním věku jsou navyklé na soutěživý způsob výchovy a rády mezi sebou soupeří. Nejinak tomu je právě u této činnosti, která je v pravé podstatě vlastně soutěží.

Ostatní aktivity popsané v této práci zatím nebyly uvedeny do praxe. Nejvíce jsem zvědavá na souhrn úkolů, které budou plnit skupinky dětí v rámci plánování společného závěrečného výletu. Bude zde jistě nutná asistence vedoucího zájmového kroužku, doufám však, že se nevytratí centrální idea, aby se děti učily samostatnosti, uměly si poradit a většinu věcí potřebných k plánování výletu zařídily samy.

6 ZÁVĚR

Jak již bylo řečeno v předchozí kapitole, podařilo se mi naplnit všechny tři cíle, jak hlavní, tak dílčí, které jsem si na začátku své práce předsevzala.

Vytvořila jsem roční tematický plán zeměpisného kroužku pro žáky druhého stupně základní školy a jeho obsah ve formě různých aktivit, her, soutěží a kreativních činností. Vypracovala jsem návod na plánování společného závěrečného výletu s rodiči, na kterém budou děti pracovat ve skupinách.

Myslím, že právě v této době, kdy na trh každoročně přibývá všemožných elektronických hraček, mobilů, i-podů, x-boxů, playstationů, počítačových her a podobných vymožeností, bychom měli umět dětem nabídnout naprosto odlišné alternativy trávení jejich volného času.

Stačí si jen položit otázku „Na jaké zážitky z dětství bude současná generace dětí za pár let vzpomínat?“ Na to, že v počítačové hře porazily hrozivého vládce nějaké smyšlené říše, že na playstationu vyhrály coby fotbalisti Realu Madrid nad Manchesterem United, či že jim do uší pořád proudila muzika z nejmodernějšího i-podu? „Budou mít vůbec na co vzpomínat?“...

Nejenže dnešní virtuální doba podporuje nezdravý, sedavý způsob života, ale rovněž brání navazování zdravých, běžných mezilidských vztahů. Děti mají sice spoustu kamarádů na internetu, ale když se jich zeptáte, jestli si nechtějí jít hrát ven, často vám odvětví, že nemají s kým.

Když se pak se svými vrstevníky potkají, mnohdy si nemají co říct. Buď už si vše sdělily na facebooku, nebo zkrátka nezvládají zásady lidské komunikace. To už samozřejmě bývají extrémy, ale izolace, kterou si každé dítě v současné době dokonce vědomky samo nebo „ve spolupráci“ s rodiči kolem sebe vytváří, může být pro jeho další sociální i psychický rozvoj velice nebezpečná.

Zájmový kroužek tedy neplní jen jakousi výchovnou a vzdělávací funkci, ale v neposlední řadě je důležitým socializačním prvkem dětí školního věku. Poznají zde nové kamarády, lidi, kteří mají stejný zájem jako oni, a mohou spolu směřovat ke stejnému cíli. V zájmovém útvaru se děti zároveň seberealizují, dávají vyniknout svým přednostem, učí se vzájemné spolupráci, pochopení, toleranci... Kroužek děti sblížuje a dává prostor pro jejich zdravý osobnostní vývoj. Zároveň je součástí tzv. primární prevence, kdy se předchází stavům, že se děti ve svém volném čase nudí a z nudy se pak u nich často

vyvinou sociopatologické tendence a jevy. Zájmových aktivit by mělo v současné době rozhodně přibývat, především z pohledu vzdorovité reakce na styl života mladých lidí.

Pokud moje práce někoho inspiruje, ať už k vytvoření zeměpisného kroužku na škole, nebo k oživení běžných vyučovacích hodin zeměpisu, či se někomu zalíbí jen některé aktivity, budu jedině ráda. Nechť má práce poslouží ke všem dobrým účelům a přináší všem zúčastněným radost z poznávání a objevování třeba i nových pohledů na určitá zeměpisná témata.

Jsem přesvědčena, že člověk může skutečně růst jen za pomoci ostatních lidí, mnohdy jen tím, že sám sebe vidí v zrcadlech, která mu nastavují. Pokud někomu přečtením předchozích stránek pomůžu alespoň o kousek vyrůst, bude naplněn i skrytý, zato nejvyšší cíl této práce.

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá návrhem ročního tematického plánu zeměpisného kroužku pro žáky druhého stupně základní školy. V metodické části jsou rozepsány organizační rámce této konkrétní zájmové činnosti, její prostorové, časové i sociální faktory. Stěžejní část práce je věnována návrhu a rozpracování jednotlivých aktivit, které lze v zájmovém kroužku uplatnit. Je zde detailně popsán průběh těchto dílčích činností včetně jejich výchovných a vzdělávacích cílů. Dílo by mělo sloužit jako podklad a inspirace pro ostatní učitele i nepedagogické pracovníky, kteří mají v plánu založit zeměpisný kroužek na své škole, či ho již provozují.

Klíčová slova: zeměpis, zájmový kroužek, tematický plán, aktivity a hry se zeměpisnou tematikou

Abstract

This master thesis deals with a design (project) of an annual thematic plan of a geographical study circle for pupils of the second stage at primary schools. Organizational frameworks of this particular leisure activity, its spatial, time and social factors are described in the methodical part. The crucial part of this thesis is focused on a design and elaboration of single activities, which can be used for the hobby group. The course of these partial activities including their educational and instructional goals is described in detail here. The thesis is supposed to serve as a source and inspiration for other teachers and non-pedagogical workers, who are thinking about founding a geographical hobby group at their school or who already run it.

Keywords: geography, hobby circle, thematic plan, activities and games with geographical themes.

POUŽITÁ LITERATURA A ZDROJE INFORMACÍ

BATEMAN, G. A KOL. 1999. Encyklopedie Zeměpis světa. Praha: Kolumbus. 1. vyd. 512 s. ISBN 80-717-6022-6.

BEČKA, J. 1977. Slovník synonym a frazeologismů. Praha: Novinář. 1. vyd. 431 s. ISBN 59-159-81.

ČERVENÝ, P. 2008. [online] Možnosti výuky zeměpisu v rámci RVP ZV – aktualizovaná verze. Metodický portál RVP. [citováno 16. 3. 2013]. Dostupné z [www: <http://clanky.rvp.cz/clanek/s/Z/1933/MOZNOSTI-VYUKY-ZEMEPISU-V-RAMCI-RVP-ZV---AKTUALIZOVANA-VERZE.html/>](http://clanky.rvp.cz/clanek/s/Z/1933/MOZNOSTI-VYUKY-ZEMEPISU-V-RAMCI-RVP-ZV---AKTUALIZOVANA-VERZE.html).

DAVID, P., SOUKUP, V. 2002. Velká cestovní kniha České republiky. Praha: Soukup a David, s r.o. 1. vyd. 375 s. ISSN 1212-3264.

DEMEK, J. A KOL. 2007. Zeměpis 6 pro základní školy. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství. 1. vyd. 120 s. ISBN 978-807-2353-620.

DEMEK, J. 2005. Zeměpis pro základní školy 7. Úvaly: Albra. 1. vyd. 131 s. ISBN 80-736-1008-6.

FIREFLY MEDIA. 2013. [online]. Státní vlajky světa. [cit. 12. 4. 2013]. Dostupné z [www: <http://www.statnivlajky.cz/>](http://www.statnivlajky.cz/).

HÁJEK, B. A KOL. 2003. Pedagogika volného času. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta. Texty pro distanční studium. 105 s. ISBN 80-729-0128-1.

HÁJEK, J. 1999. Vybrané kapitoly z didaktiky geografie. Plzeň: Západočeská univerzita, Pedagogická fakulta. 1. vyd. 110 s. ISBN 80-708-2549-9.

HANUŠ, R., CHYTILOVÁ, L. 2009. Zážitkově pedagogické učení. Praha: Grada Publishing a.s.. 1. vyd. 192 s. ISBN 978-80-247-2816-2.

HERINK, J., TLACH, S. 2006. Základy zeměpisných znalostí: příručka k sestavení učebních osnov a ověřovací sbírka úloh pro vyučovací předmět Zeměpis ve školních vzdělávacích programech pro základní vzdělávání. Praha: Nakladatelství České geografické společnosti. 2. rozš. a upr. vyd. 120 s. ISBN 80-860-3467-4.

HOFBAUER, B. 2004. Děti, mládež a volný čas. Praha: Portál. 1. vyd. 176 s. ISBN 80-717-8927-5.

IDOS. 2013. [online]. Kompletní veřejný Internetový jízdní řád. [cit. 15. 6. 2013]. Dostupné z [www: <http://jizdnirady.idnes.cz/vlakyautobusy/spojeni/>](http://jizdnirady.idnes.cz/vlakyautobusy/spojeni/).

JEŘÁBEK, J. A KOL. 2005. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání: s přílohou upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze. 126, 92 s. ISBN 80-87000-02-1.

KAPLÁNEK, M. 2006. [online]. Metodiky zájmových činností 1. Jihočeská univerzita, Teologická fakulta. [citováno 20. 3. 2013]. Dostupné z www: <tf.jcu.cz/getfile/5460bfa74edfaa01>.

KAYSER, R. 1993. Přítel lesa: Příručka pro mladé skauty. Martin: Osveta. 1. vyd. 285 s. ISBN 80-217-0474-8.

KLÍMOVÁ, E. a KOL. 1999. Školní atlas České republiky. Praha: Geodézie ČS a.s. 1. vyd. ISBN 80-858-9739-3.

MAPOVÝ PORTÁL. 2013. [online]. Mapy. [cit. 9. 4. 2013] Dostupné z www: <http://maps.google.cz/maps.>

MIRVALD, S., KOPP, J. 1998. Společenské a hospodářské složky krajiny: pracovní sešit k zeměpisu pro 8. a 9. ročník základní školy. Praha: Fortuna. 1. vyd. 40 s. ISBN 80-716-8598-4.

PÁVKOVÁ, J. A KOL. 2002. Pedagogika volného času. Praha: Portál. 3. vyd. 231 s. ISBN 80-717-8711-6.

PETTY, G. 2004. Moderní vyučování. Praha: Portál. 3. vyd. 380 s. ISBN 80-717-8978-X.

REUYSSOVÁ, E., VIEHOFFOVÁ, H. 1996. Jak s dětmi trávit volný čas. Praha: Portál. 1. vyd. 180 s. ISBN 80-717-8073-1.

SVATOŇOVÁ, H. A KOL. 2012a. Integrovaná přírodověda 3: Město a venkov - učitelův námětovník : metodické a pracovní listy. Brno: Masarykova univerzita. 1. vyd. 73 s. ISBN 978-802-1057-982.

SVATOŇOVÁ, H. A KOL. 2012b. Integrovaná přírodověda 6: Robinsonem dnes aneb Jak si poradíme, když... - učitelův námětovník : metodické a pracovní listy. Brno: Masarykova univerzita. 1. vyd. 73 s. ISBN 978-802-1057-982.

ŠKOLNÍ ATLAS SVĚTA. 2002. Praha: Kartografie. 7. vyd. 148 s. ISBN 80-701-1582-3.

ŠLAJSOVÁ, N. 2011. Návrh učebních osnov volitelného předmětu zeměpisný seminář. Plzeň, 2011. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Fakulta pedagogická. Katedra geografie. Vedoucí práce Pavel Červený.

SEZNAM OBRÁZKŮ

	Strana
Obrázek č. 1: Mapa ČR – obrysy krajů.....	28
Obrázek č. 2: Vlajka Slovenska.....	29
Obrázek č. 3: Vlajka Austrálie.....	29
Obrázek č. 4: Vlajka Čínské lidové republiky.....	29
Obrázek č. 5: Vlajka Filipín.....	29
Obrázek č. 6: Vlajka Jamajky.....	29
Obrázek č. 7: Cesta ze školy a cílová oblast – údolí Úhlavy.....	36
Obrázek č. 8: AZ kvíz.....	40
Obrázek č. 9: Trasa sbírání odpadků.....	43
Obrázek č. 10: Pozorovací stanoviště A a B u Nepomucké ul. na Nám. M. Horákové... 48	48
Obrázek č. 11: Katedrála sv. Bartoloměje.....	52
Obrázek č. 12: Brána do pivovaru.....	53
Obrázek č. 13: Košutecké jezírko.....	53
Obrázek č. 14: Bazén Slovany.....	53
Obrázek č. 15: Poloha Líšťan vůči Plzni.....	60
Obrázek č. 16: Znak Jihočeského kraje.....	61
Obrázek č. 17: Třeboňsko.....	62
Obrázek č. 18: Mapa ČR s vyznačeným Jihočeským krajem.....	63
Obrázek č. 19: Slepá mapa světa s vyznačenými státy.....	79
Obrázek č. 20: Větrná korouhvička.....	92
Obrázek č. 21: Komiks „S jídlem kolem světa“.....	příloha
Obrázek č. 22: Autobusový jízdní řád.....	příloha
Obrázek č. 23: Vlakový jízdní řád.....	příloha
Obrázek č. 24: Jízdní řád městské hromadné dopravy.....	příloha

SEZNAM TABULEK

	Strana
Tabulka č. 1: Názvy států, které se následně rozstříhají.....	28
Tabulka č. 2: Způsoby, jak se děti dopravují do školy.....	49
Tabulka č. 3: Riskuj.....	57
Tabulka č. 4: Geomorfologické celky, nejvyšší hory a nadmořské výšky.....	64
Tabulka č. 5: Arch na zaznamenávání bodů.....	73
Tabulka č. 6: Vzor tabulky s daty z průzkumu v obchodě.....	83

PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Článek Pavla Pillára o dovozu potravin, Zdroj: PILLÁR, P. (2010). [online] Dovozy potravin z celého světa a jak je řešit? [citováno 17. 3. 2013]. Dostupné z [www: <http://www.zemeturo.cz/clanek/dovoz-potravin-z-cel%C3%A9ho-sv%C4%Bta-jak-jej-%C5%99e%C5%A1it>](http://www.zemeturo.cz/clanek/dovoz-potravin-z-cel%C3%A9ho-sv%C4%Bta-jak-jej-%C5%99e%C5%A1it).

Příloha č. 2: Komiks o nesmyslnosti dovozu jablek, Zdroj: SOVOVÁ A KOL. (2013). [online] S jídlem kolem světa. [citováno 17. 3. 2013]. Dostupné z [www: <http://www.zemeturo.cz/clanek/5-d%C3%ADl-komiks-na-leden-s-j%C3%ADdlem-kolem-sv%C4%Bta>](http://www.zemeturo.cz/clanek/5-d%C3%ADl-komiks-na-leden-s-j%C3%ADdlem-kolem-sv%C4%Bta).

Příloha č. 3: Autobusový jízdní řád, Zdroj: ZLATOVÁNEK (2010). [online] Jízdní řád linky 680033 Svitavy – Radiměř – Rohozná - Svojanov. [citováno 18. 6. 2013]. Dostupné z [www: <http://divocaci.zaridi.to/zlatovaneke/images_120dpi/680033.jpg>](http://divocaci.zaridi.to/zlatovaneke/images_120dpi/680033.jpg).

Příloha č. 4: Vlakový jízdní řád, Zdroj: ŠEVČÍK, D. (2011). [online] Jízdní řád linky 018 Choceň – Litomyšl a zpět. [citováno 18. 6. 2013]. Dostupné z [www: <http://doprava-info.webnode.cz/jizdni-rady/>](http://doprava-info.webnode.cz/jizdni-rady/).

Příloha č. 5: Jízdní řád městské hromadné dopravy, Zdroj: LETIŠTĚ PRAHA RUZYNE (2013). [online] Jízdní řád linky 179 Nové Bučovice - Letiště. [citováno 18. 6. 2013]. Dostupné z [www: <http://www.letiste-ruzyne.eu/doprava-na-letiste/jizdni-rad-linka-179/>](http://www.letiste-ruzyne.eu/doprava-na-letiste/jizdni-rad-linka-179/).

Příloha č. 1: Článek Pavla Pillára o dovozu potravin

Dovoz potravin z celého světa a jak jej řešit?

Česnek z Číny, cibule z Austrálie, rajčata ze Španělska, jablka z Nového Zélandu, máslo z Polska, drůbeží maso z Brazílie nebo vajíčka z USA: V dnešní době nic neobvyklého. Bohužel.

Český spotřebitel si v minulých letech zvykl na geografickou rozmanitost původu základních potravin. Tato možnost volby je však vykoupena vedle sporné chutě či vůně dovážených produktů také dalšími problémy. Jaké potraviny jsou vlastně pro českého spotřebitele nejvhodnější? Navrátíme se časem ke kořenům a odkazu našich předků a sáhneme po produktech vytvořených českými farmáři pro české spotřebitele? A je to krok správným směrem? Více v článku.

Obyčejné potraviny se dnes běžně vozí napříč Evropou nebo i přes půl zeměkoule. Například němečtí a holanďtí výzkumníci spočítali cestování jednotlivých částí ovocného jogurtu od chvíle podojení mléka v jedné zemi, sebrání ovoce v druhé a následného prodeje ve třetí. Došli přitom k těžko uvěřitelnému číslu 8000 kilometrů. Med z Chile tuto vzdálenost ještě zdvojnásobí. Doprava na stále vzdálenější místa naší planety však s sebou nenese pouze ekonomickou zátěž a palčivou otázku čerstvosti dovážených potravin. Do popředí čím dál více vystupuje také otázka ekologická. Češi se už naučili třídít odpad, učí se používat papírové namísto umělohmotných tašek nebo nakupovat energeticky méně náročné žárovky. O to více překvapuje, že zarážející čísla vázaná na světovou přepravu potravin nechávají většinu obyvatel v klidu. Přitom například na každý kilogram jablek dovezených z Nového Zélandu připadá kilo vyprodukovaného oxidu uhličitého. "Cestování takového množství potravin všemi směry, jehož jsme v naší době svědky, je obrovskou zátěží pro životní prostředí. Spadá sem nejen spotřebovaná nafta, zničené silnice, nárůst nákladní dopravy a související nebezpečí havárií, ale také použití chemie, která je nutná pro zachování dojmu čerstvosti, či umělé dozrávání během cesty," vypočítává základní ekologickou zátěž Ing. Petra Škopová, MBA, místopředsedkyně Výboru pro životní prostředí a zemědělství Královéhradeckého kraje.

Dovezené jablko z Nového Zélandu absolvuje před nákupem českým spotřebitelem strastiplnou cestu. Sklizeno musí být ještě před faktickým dozráním, aby následně přežilo skladování, přepravu na letiště, mnohahodinový let, překládku v zemi určení i následný rozvoz do prodejní sítě. V praxi to vypadá tak, že se jablka očešou zhruba o půl měsíce dříve, následně se uskladní v komorách s kontrolovanou atmosférou, kde je snížený obsah kyslíku až na jedno procento. Fakticky se tím proces zrání zpomalí na minimum. Podobná situace se opakuje také například u španělských rajčat. "Pěstují se ve sklenících na desítkách hektarů za použití techniky hydroponie. To je v podstatě pěstování rostlin bez půdy v živném roztoku. Zelenina tak v principu nepříjde do styku se sluncem ani s tradiční zemínou, zato je pěstována s maximální produktivitou. Z osobní zkušenosti však vím, že se tak mnohdy děje při přimhouření očí nad platnými hygienickými a ekologickými předpisy," přibližuje postupy některých západních velkopěstitelů Ing. Škopová.

Na vedlejších regále ležící české produkty nejenže nabízejí čerstvost a výraznější chuť, svým geografickým vznikem jsou také pro Čechy jednoznačně výhodnější stran zažívání a celkových výživových hodnot. A právě množství využitelných živin a vitaminů je

dalším argumentem pro zastánce lokálních potravin. Kontrolované dozrání ovoce a zeleniny během cesty ke spotřebiteli má nejen ničivý vliv na chuť či vůni produktů, především však právě na výživové ukazatele. "U této problematiky to je jasné. Pokud ovoce či zelenina nedozrávají za přírodních podmínek, jsou v tabulkách výživových hodnot potravin někde úplně jinde," potvrzuje informaci prezident Aliance výživových poradců ČR Ing. Ivan Mach, CSc. Například výzkum u našich rakouských sousedů před sedmi lety prokázal, že ve čtvrtině případů má "čerstvá" zelenina dovážená přes půl kontinentu méně živin než mražená. "Je logické, že produkty vypěstované v našem přirozeném prostředí, jsou pro náš organismus svým složením nejvhodnější. Navíc u dovozů ze zemí třetího světa mnohdy prakticky ani nevím, co vlastně jíme. Jedna věc jsou kontroly zdravotní nezávadnosti, ale druhá věc je, na jaké látky se dovozové zboží testuje. O chemické kreativitě na export zaměřených zemědělců by se toho dalo hodně navyprávět," připojuje svůj názor také Ing. Jan Veleba, prezident Agrární komory ČR.

Problém se však zdaleka netýká pouze ovoce a zeleniny. Stejné problémy se objevují také u masných výrobků a dalších zemědělských komodit. Zatímco na přelomu tisíciletí byla spotřeba masa z devadesáti procent pokryta z českých zdrojů, v současné době tvoří dovozové vepřové už prakticky polovinu české spotřeby. "Před deseti lety jsme přitom produkcí vepřového masa plně pokryli svoji spotřebu, navíc jsme dvacet procent vyváželi. Pak však nebyl dostatek peněz do rekonstrukce zařízení pro chov a nákup potřebných technologií a my jsme zhruba před pěti lety ztratili na trhu velkou část své konkurenceschopnosti," vysvětluje propad jedné z tradičních českých komodit Ing. Škopová, která vzápětí připojuje další důležitý postřeh: "České výrobky tak téměř pokaždé nabízejí větší kvalitu, tradiční tlak na zdravotní nezávadnost tuzemských potravin v součtu s četnými přímými podporami exportu zemědělských komodit z evropských zemí však mnohdy mohou vést k vyšším cenám."

Jak přesvědčit české spotřebitele k nákupu tuzemských potravin? "Logika věci je každému jasná, ale chybí odborníci a odvážná média, kteří by měli odvahu se postavit lobby globálních pěstitelů a prodejních sítí," nastiňuje svůj názor Ing. Mach a také další odborníci potvrzují, že obecné povědomí o kvalitě tuzemských potravin už začíná mezi lidmi stoupat. "Je to běh na dlouhou trať. V průzkumech většina lidí uvede, že dávají přednost české produkci, v reálu však na pultu supermarketu sáhnou po tom nejlevnějším. Co by v Itálii nebo Německu nemělo šanci, mizí na základě nízké ceny z českých regálů po kilech," nedělá si iluze Petra Škopová, která však přesto na budoucnost hledí s optimismem. "Věřím, že postupně se ledy pohnou. Na oblibě farmářských trhů nebo stoupajících prodejů ze dvora vidíme, že lidé se postupně navracejí ke kořenům a upřednostňují kvalitu a přirozenost." Také prezident agrární komory spoléhá na postupné procitání větší části české společnosti. "České produkty jsou tím nejčerstvějším, co může český zákazník dostat. Navíc každým litrem mléka, každým jogurtem anebo kilem česneku podpoříme zaměstnanost na našem venkově, přispějeme ke kultivaci půdy a krajiny. Tohle vnímání mají například ve Švýcarsku, kde právě z tohoto důvodu činí spotřeba tamní produkce dominantní procento na trhu. My zde totiž neobjevujeme ni nového." Dodává prezident Agrární komory Ing. Jan Veleba svůj pohled do zahraničí.

Vedle zmíněných farmářských trhů či prodejů ze dvora, které odkazují na prvorepublikovou tradici českých sedláků a rolníků, sílí hlasy také po komplexnějším návratu k přirozené konzumaci potravin. "Poučme se od našich předků, co a kdy jedli. Jednalo se u nich vlastně o sladění přírodních i lidských biorytmů. My jsme si dnes zvykli jíst bohatě kdykoliv, a to nejenom o "posvíceních", protože dostupnost dříve naprosto

exotických potravin je prakticky neomezená. Je otázkou, zda poruchy biorytmů u dnešního člověka, jako je například nespavost, s tímto, pokud jde o sklizně a jejich sezónnost, nějak nesouvisí," říká Ivan Mach z Aliance výživových poradců ČR a Petra Škopova jej vzápětí doplňuje. "Je samozřejmě chvályhodné, že podíl zeleniny a ovoce ve složení našich potravin stoupá, ale nic se nemá přehánět. Pokud si uděláme v únoru zeleninový salát z dovážených paprik, rajčat a okurek - obsah vitaminů a minerálů je prakticky zanedbatelný, nemluvě o chuti. Přitom zde máme tradiční jablka, která se skladují celou zimu, případně sterilizovaná a přírodně kysaná zelenina, jako je například zelí."

Ledový salát ze Španělska, kopr z Izraele, rozinky z Chile - český spotřebitel má z čeho vybírat. Volba je na něm, potraviny musí mít zemi původu označenou. Pravdou ale je, že tradici a chuť brambor z Vysočiny, mrkve z Polabí nebo třeboňského kapra lze jen těžko suplovat. Na tradici spoléhá také Ing. Veleba: "Volba domácího zboží je také investicí do našeho okolí, a tím vlastně i do nás samých. A navíc - právě český zemědělec je desítkami let ověřený základní dodavatel potravin na náš stůl, právě na českých produktech vyrostly předchozí generace. A ne nadarmo se říká, že bez využití znalostí z minulosti nemáme ani budoucnost."

Zdroj: www. Zemeturo.cz - Pavel Pillár, Vlasta 40/2010, Přepis: probuzeni.blogspot.com, 2013

Příloha č. 2: Komiks o nesmyslnosti dovozu jablek

Obr. č. 21: Komiks „S jídlem kolem světa“, Zdroj: <http://www.zemeturo.cz/clanek/5-d%C3%ADl-komiks-na-leden-s-j%C3%ADlem-kolem-sv%C4%9Bta>, 2013

Příloha č. 4: Vlakový jízdní řád

018 Choceň - Litomyšl a zpět																změna platná od neděle 15.června 2008																16
km	Vlak	15000	15002	15004	15030	15006	15008	15032	15036	15010	15012	15016	15018	15046	15020	15022	15082	15024	15086													
0	Choceň 010, 020																															
3	Dvořisko																															
5	Slatina u V. Mýta																															
8	Vysoké Mýto																															
9	Vysoké Mýto m.																															
12	Džbánov																															
14	Hrušová																															
15	Cerekvice n. L. z.																															
16	Cerekvice n. L. z.																															
18	Řídký																															
19	Tržek																															
21	Litomyšl - Nedošín																															
23	Litomyšl zastávka																															
24	Litomyšl																															
0	Litomyšl																															
1	Litomyšl zastávka																															
3	Litomyšl - Nedošín																															
5	Tržek																															
6	Řídký																															
8	Cerekvice n. L. z.																															
9	Cerekvice n. L.																															
10	Hrušová																															
12	Džbánov																															
15	Vysoké Mýto m.																															
16	Vysoké Mýto																															
19	Slatina u V. Mýta																															
21	Dvořisko																															
24	Choceň 010, 020																															

22 jede v †, nejede 23. - 30.XII., 23.III., 1., 8.V., 5.VII., 26.X., 16.XI. 24 jede v † a 6 25 jede v 6 a †
 29 jede v † a †, nejede 23.- 26., 30.XII., 23.III., 1., 8.V., 5.VII., 26.X., 16.XI. 40 jede v † od 1.IX. a 16. - 20., 23. - 27.VI.

Obř. č. 23: Vlakový jízdní řád, Zřoj: <http://doprava-info.webnode.cz/jizdni-rady/>, 2013

Příloha č. 5: Jízdní řád městské hromadné dopravy

179		PID		PRAŽSKÁ INTEGROVANÁ DOPRAVA (PID) - Městská doprava Praha		Platí od: 3.3.2013					
orientační doba jízdy (min)		orientační doba jízdy (min)		PRACOVNÍ DEN (☒)		SOBOTA (☉)		NEDĚLE (+)			
<p>• NOVÉ BUTOVICE ▾</p> <p>1 Nové Butovice ▾</p> <p>2 Nušlova</p> <p>4 x Šafránkova</p> <p>7 Motol</p> <p>9 Nemocnice Motol</p> <p>10 x Šafránecká</p> <p>12 Vypich</p> <p>13 x Nad Markétou</p> <p>14 Koleje Větrník</p> <p>15 Větrník</p> <p>17 Petřiny</p> <p>20 x Libocká</p> <p>21 x Litovický potok</p> <p>☒ - na znamení o - občasná ☒ - Zvýrazněné spoje zajišťuje nízkopodlažní vozidlo. C - jede jen do zastávky Ciolkovského</p> <p>V zastávce Divoká Šárka v ul. Libocké zastavuje pouze v pracovní dny od 6.45 do 8.00 hod.</p>				<p>pokračování zastávek</p> <p>22 o Divoká Šárka</p> <p>24 Divoká Šárka</p> <p>26 x Vlastina</p> <p>27 Sídliště Na Dědině</p> <p>28 CIOLKOVSKÉHO</p> <p>29 x Dlouhá míle</p> <p>31 K Letišti</p> <p>32 x Terminál 3</p> <p>33 x Na Padesátníku</p> <p>35 U Hangáru</p> <p>37 Terminál 1</p> <p>38 Terminál 2</p> <p>39 LETIŠTĚ</p>		<p>4</p> <p>5 02 22 37 46 53</p> <p>6 00 07 13 19 25 31 37 43 49 55</p> <p>7 01 07 13 19 25 31 38 44 50 57</p> <p>8 05 15 26 41 56</p> <p>9 11 26 41 56</p> <p>10 11 26 41 56</p> <p>11 11 26 41 56</p> <p>12 11 26 41 56</p> <p>13 10 24 34 44 54</p> <p>14 03 11 18 26 33 41 48 56</p> <p>15 03 11 18 26 33 41 48 56</p> <p>16 03 11 18 26 33 41 48 56</p> <p>17 03 11 18 26 33 41 48 56</p> <p>18 03 11 18 26 34 44 54</p> <p>19 04 14 26 42</p> <p>20 02 22 42</p> <p>21 02 22 42</p> <p>22 02 22 42</p> <p>23 02 22 42</p> <p>0 02</p> <p>1</p> <p>2</p> <p>3</p>		<p>4</p> <p>5 02 32 52</p> <p>6 12 32 52</p> <p>7 12 32 56</p> <p>8 16 36 56</p> <p>9 16 36 56</p> <p>10 16 36 56</p> <p>11 16 36 56</p> <p>12 16 36 56</p> <p>13 16 36 56</p> <p>14 16 36 56</p> <p>15 16 36 56</p> <p>16 16 36 56</p> <p>17 16 36 56</p> <p>18 16 36 56</p> <p>19 16 36 56</p> <p>20 16 39</p> <p>21 02 22 42</p> <p>22 02 22 42</p> <p>23 02 22 42</p> <p>0 02</p> <p>1</p> <p>2</p> <p>3</p>		<p>4</p> <p>5 02 32</p> <p>6 02 32</p> <p>7 02 32</p> <p>8 02 32</p> <p>9 02 32</p> <p>10 02 32</p> <p>11 02 32 56</p> <p>12 16 36 56</p> <p>13 16 36 56</p> <p>14 16 36 56</p> <p>15 16 36 56</p> <p>16 16 36 56</p> <p>17 16 36 56</p> <p>18 16 36 56</p> <p>19 16 36 56</p> <p>20 16 39</p> <p>21 02 22 42</p> <p>22 02 22 42</p> <p>23 02 22 42</p> <p>0 02</p> <p>1</p> <p>2</p> <p>3</p>	
<p>O svátcích jede jako v neděli (+); 1.5., 8.5., 5.7., 6.7.2013 jede jako v sobotu (☉).</p>				<p>Tarif PID: Jízda s předem zakoupenou jízdenkou. Doplňkový prodej jízdenek s přírůžkou u řidiče. Území hl. m. Prahy se počítá jako 4 tarifní pásma.</p>		<p>Soft. CHAPS spol. s r.o. A</p>					

Obr. č. 24: Jízdní řád MHD, Zdroj: <http://www.letiste-ruzyne.eu/doprava-na-letiste/jizdni-rad-linka-179/>, 2013